

BUSKAP

3

2009

Det er mye triveligere i fjøset med godt grovfôr!

Svovel tidlig i vekstesesongen sikrer avlingen og et godt grovfôropptak.

Når du gjødsler enga med husdyrgjødsel, vil supplering med mineralgjødning som inneholder både nitrogen og svovel være avgjørende for grovførets proteinkvalitet og innhold av sukker; høyere foropptak, sparte kraftfôrkostnader, bedre melkeproduksjon og økt tilvekst

Et sikkert valg av svovelholdig mineralgjødning som supplement til blautgjødning:

- YaraMila™ Fullgjødning® 25-2-6
- YaraMila™ Fullgjødning® 22-2-12
- YaraBela™ OPTI-NS™ 27-0-0 (4S)

Kontakt din nærmeste forhandler for mer informasjon og bestilling av gjødning!

www.yara.no

God påske!

- med flotte produkter fra Geno

Begrenset
lager!

Geno hals/
hodeplagg

Kr 50,-

Eks mva

Krus med
kalvemotiv

Kr 125,-

Eks mva

Praktisk
hodelykt

Kr 310,-

Eks mva

Tøff lue

Kr 155,-

Eks mva

Softshell jakke

Herre og dame

kr 429,-

Eks.mva.

College-genser

kr 189,-

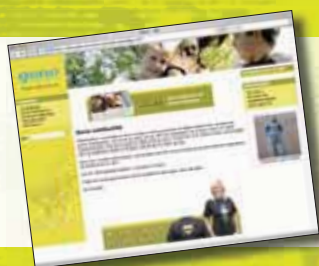
Eks.mva.

Flere produkter i vår nettbutikk

For bestilling og mer informasjon om produktene,
besøk vår nettbutikk på www.geno.no.

Ekspedisjonsgebyr og porto kommer i tillegg til prisene.

På lag for verdens beste storfe
www.geno.no

geno

Ønsker du
bedre kontroll?

DeLaval DelPro™ for båsfjøs

Integrert system for besetningsstyring i melkeproduksjonen

Et moderne verktøy for båsfjøs:
oppsamling, analysering og overvåking av data for å hjelpe deg med
melking, fôring, reproduksjon, kommunikasjon og besetningsstyring i båsfjøs.

For mer informasjon kontakt:
DeLaval AS
Postboks 3250, N-1402 Ski, Norge
Tlf.: +47 64 85 85 00
www.delaval.com
E-post: norge.info@delaval.com

Medlemsblad for Geno

geno

Redaksjon

Tlf. 95 02 06 00
 Ansvarlig redaktør:
 Rasmus Lang-Ree
 E-post: rasmus.lang.ree@geno.no
 Journalist: Solveig Goplen
 E-post: solveig.goplen@geno.no

Redaksjonsråd

Utviklingssjef Elisabeth Kommisrud
 Rådgiver Åse Flittie Anderssen
 Avlssjef Sverre Lang-Ree

Annonser

Adapt DA
 v/Aksel H. Belsvik-Karlsen
 Storgt. 69E, 3060 Svelvik
 Tlf. 33 77 27 17 – 911 99 886
 Faks 33 77 34 27
 e-post: adapt@online.no

Utgiver

Geno
2326 HAMAR

Tlf. 95 02 06 00
 Faks 62 52 06 01

Medlemmer av Geno får Buskap
 tilsendt. Deltagere i samdrifter
 som er medlem i Geno kan tegne
 abonnement for kr 275,-.
 Forøvrig kan abonnement tegnes
 for kr 600,- pr. år direkte til

Geno
 2326 Hamar

Utkommer 8 ganger i året

Buskaps 61. årgang

Internett:
 www.buskap.no

Grafisk formgivning:
 Linda Suleng

Grafisk produksjon:
 Dialecta Kommunikasjon as

Forsidefoto:
 Tør du klappe...

Sigrid og Peder Bjørlo fra Sortland
 nærmer seg forsiktig 476 Leah

Foto: Solveig Goplen

No issn 0807-5069

En bedekning med gards-
 oxen koster 1200 kroner **6**

Kan vi drive avl for
 klauvhelse på NRF? **8**

Råd før og ved
 beiteslepp **14**

God surførkvalitet **20**

De høystytende
 buskaper 2008 **34**

Det ligger penger
 i veiing **62**

Leder

Færre kyr på beite **5**

Avl

En bedekning med gardsoksen koster 1200 kroner **6**

Kan vi drive avl for klauvhelse på NRF? **8**

Første granskning med ny vektlegging **10**

Holdbarhet i avlsarbeidet **12**

Trenger hyppigere celletallmålinger **12**

Problemer med at programmet stopper? **32**

5 på topp **32**

Helse/Fruktbarhet/Atferd

Riktig bruk av spenedyping **18**

Ser du varseltrekanter? **24**

Strukturrendringer og konsekvenser for dyrehelse **46**

Mer konkurranse med stor aldersforskjell **54**

Erfaringer med brunstkontroll i løsdriftsfjøs **56**

Hold besetningen fri for smittsom jurbetennelse **60**

Bygg/Innredning/Teknikk

Klimarapport fra norske løsdriftsfjøs **58**

Bygg for friske og produktive storfe **63**

Melkekompaniet i drift **66**

Fôr/Fôring

Råd før og ved beiteslepp **14**

Beite kan styrke økonomien **16**

God surførkvalitet **20**

Pløgen må fram for vellykka gjenlegg **22**

Kjøtt

Det ligger penger i veiing **62**

Intervjuer/Reportasjer

Sporefri mjølk **26**

Ny lov skal løfte dyrevelferden **30**

Mye bra, men feite kyr, feil fôr og sur vom **64**

Organisasjon

Engasjement og omstilling **42**

Geno Medlem **73**

Forskjellig

De høystytende buskaper 2008 **34**

Lesernes side **40**

Unngå for mye frie fettsyrer i melka **50**

Stabil utvikling mot færre og større bruk **53**

Q-bonden **67**

Ung i Buskap **68**

Tanker fra graven **70**

Animalia **70**

Vi i Tine **72**

Rasmus Lang-Ree
ansvarlig redaktør

LEDER

Færre kyr på beite

■ I Danmark har spørsmålet om melkekyrne skal ut på beite vært en het politisk sak. Næringa har kjempet hardt for å unngå et obligatorisk beitekrav. Nå virker det som de langt på vei har vunnet slaget og at den nye loven om hold av melkeku vil gjøre det opp til den enkelte bonde om kyrne skal ut eller ikke. Arbeidsgruppen som har utarbeidet forslaget til ny lov mener at nullbeiting er dyrevelferdsmessig akseptabelt. Alt tyder på at dette vil gjøre beitende kyr til et sjeldnere syn i Danmark. Slik ser det også ut til å bli i Norge, men til forskjell fra i Danmark skjer det uten at temaet er oppe til debatt.

■ Færre melkekyr på beite følger i kjølvannet av strukturutviklingen. Vi vet at det er minst beitebruk blant de store besetningene. Nye, store fjøs bygges på lokaliteter der det ikke vil være mulig å gjennomføre beiting. Vi vet også at mange er skeptiske til kombinasjonen melkerobot og beite. Resultater fra et EU-prosjekt viste at mens 69 prosent praktiserte beite før de investerte i melkerobot, gikk dette ned til 34 prosent med roboten på plass i fjøset. Spørsmålet er om dette er en uunngåelig utvikling vi stilltiende må akseptere eller om kyr på grønne enger er så viktig for renommeet til den norske melka at det er verdt å ta et tak for beitesaken.

■ Som den danske arbeidsgruppen peker på er forskningsresultatene ikke entydig. Også beite har sine utfordringer, og for enkelte sjukdommer finner en høyere forekomst ute på beite enn inne på fjøset. Forskjellen mellom inne og ute har også minsket med moderne, åpne og luftige løsdriftsfjøs. Men legger vi dyrevelferdens seks friheter med fôr, vann, luft, plass, hvile og lys til grunn er det vanskelig å argumentere mot at beite er

det beste for kua. Som det fremkommer i en artikkel i dette nummeret av Buskap vil det også være økonomisk gunstig for mange å la kua ta opp fôret selv fremfor å frakte det inn i fjøset.

■ På den andre siden er det liten tvil om beiting er vanskelig å kombinere med en supereffektiv melkeproduksjon med høy avdrått, fullfôr og melkerobot. For den som vil ha full kontroll på flest mulig faktorer er innefôring å foretrekke. Vi får også en del besetninger som blir så store at dyretallet i seg selv kan bli et hinder. Og hva skjer når beitekravet innføres for løsdriftsbesetninger i 2013? Det er naivt å tro at alle som har planlagt for nullbeiting da skal slå opp fjøsdørene.

■ Hvis melkekyr på beite hadde vært en prioritert målsetting for næringa måtte vi ha presset på for å få på plass en bestemmelse som krever at nye fjøs skal plasseres slik at beiting er mulig. Slik det er nå bygges det ut stor produksjonskapasitet på steder der beiting i tilslutning til fjøset ikke er gjennomførbart. Adgangen til å bruke luftegård som alternativ til beite burde også vært kraftig strammet inn. Dette er og blir en kvasiløsning som det er vanskelig å se at forsvarer investeringene.

■ Alternativet til å fronte et klart standpunkt om at alle melkekyr skal på beite er at vi gradvis nærmer oss en pragmatisk dansk løsning der dette blir opp til den enkelte bonde. Med den utviklingen vi nå ser i norsk melkeproduksjon er det kanskje urealistisk å tro på noe annet. Men vi kan la forbrukerne få et ord med i laget. Lansering av «grønn» melk produsert av kyr på beite til en høyere pris vil gi svar på hvor viktig dette spørsmål er for melkedrikkere.

En bedekning med gardsoksen koster 1 200 kroner

Erling Sehested
avlsvetnsforsker Geno

Arne Ola Refsdal
seniorforsker Geno

Lars Skramstad
økonomisjef Geno
lars.skramstad@geno.no

I gjennomsnitt er det 24 avlspoeng i forskjell mellom seminokser (40 prosent ungoxer og 60 prosent eliteokse) og en gjennomsnittlig gardsokse. Det antas vidare at gardsokser og seminokser brukes på kyr av samme avlsmessige kvalitet. Vi har tatt utgangspunkt i en «enkeltglipp» og sett på følgene av denne «glippen». Besetninger med mer gardsoksebruk vil opparbeide et vesentlig avlsmessig etterslep som kommer i tillegg når en sammenligner med besetninger som ikke praktiserer gardsoksebruk.

I beregningene er kostnadene over tre laktasjoner inkludert, og det er tatt hensyn til at halvparten av avkommene blir ku og halvparten okse.

Energikorrigert melk

Energikorrigert melk er beregnet med basis i økt avdrått på 480 liter og økt innhold i melka i favør seminoksen. I beregningene er økt melkemengde vurdert til kroner 1,- per kilo. Flere vil sannsynligvis ha en høgere verdi på økt avdrått per ku.

Mastitt og andre sjukdommer

Mastitt og andre sjukdommer er av Helsetjenesten for storfe beregnet å koste 3 823 kroner per tilfelle. En seminokse er beregnet å være 5,3 prosent bedre enn gardsoksen. I kroner blir dette over tre laktasjoner kroner 300,-.

Fruktbarhet

Fruktbarhet har hatt en flat utvikling i de senere år. Forskjellen utgjør kroner 25,- sammenlignet med gardsoksen som også er NRF. Nylig foretatte endringer i fruktbarhetsindeksen vil øke denne forskjellen framover.

Å benytte seminokse eller gardsokse i besetningen vil ha økonomiske konsekvenser. I beregningene nedenfor har vi benyttet gjennomsnittsverdier og en praktisk økonomisk tilnærming for å beregne merinntekten ved seminokse.

■ Sett over tre laktasjoner gir en inseminasjon et økt økonomisk utbytte på 1 200 kroner sammenlignet med gardsoksen. Her nyutdannet semintekniker Solfrid Hetland Mellestrand fra Nærbo i Rogaland. Foto: Solveig Goplen.

Tabell. Sammenligning av en enkelt «paring» med seminokse eller gardsokse over tre laktasjoner.

	Kroner
Energikorrigert melk	1 200
Helse (mastitt, andre sjukdommer)	300
Fruktbarhet	25
Økt slakteverdi og kortere framføringstid	180
Kostnad inseminering pr drektighet	-650
Funksjonelle egenskaper (bein, jur, lynne)	160
Gjennomsnittlig merinntekt med seminokse	1 215

Slakteverdi og framføringstid
Avkom etter semin vil ha fem dager kortere framføringstid, og bedre klassifisering utgjør i gjennomsnitt for tre laktasjoner kroner 180,-.

Kostnaden med inseminering
Gjennomsnittlig sædpris kroner 145,- pluss kroner 245,- for inseminering blir avrundet til kroner 650,- ved 1,6 insemineringer per ku.

Funksjonelle egenskaper (bein, jur, lynne)

I denne beregningen har vi først og fremst vurdert rekrutteringskostnadene. Det vil si at med seminokse som har bedre funksjonelle egenskaper (bein, jur, lynne) har vi gjort anslag om en redusert rekrutteringskostnad på kroner 160,- i favør av seminoksen.

Har du råd?

Beregningene viser at det i gjennomsnitt er cirka 1 200 kroner mer økonomisk å benytte seminokse enn gardsokse, når vi sammenligner en enkelt «paring». Da beregningene er gjennomsnittstall og det er gjort anslag om 1,- krone i merverdi per kilo mer melk kan enkelte oppleve noe mindre forskjell, og andre større forskjeller i kroner mellom å benytte seminokse og egen gardsokse.

Velg riktig kraftfôr til kalvene dine

Felleskjøpet har to kraftfôrtyper utviklet til unge drøvtyggere:

FORMEL Kalv og **FORMEL Mysli Start**. Fra fødselen av har kalver en fordøyelse som ligner enmaga dyr. Dette må en ta hensyn til i føringa, slik at drøvtyggerfunksjonen utvikles. Disse kraftfôrtyperne tilfører en passe mengde stivelse, sukker og nedbrytbar fiber til vomma, som gir produksjon av flyktige fettsyrer og utvikling av vompapillene.

Mjølkekyr

Kalv

Sau

Geit

Storfekjøtt

Kontakt

Skaff deg FORMEL-katalogen 2008/2009. Den gir deg en god oversikt over hvilke FORMEL-blandinger Felleskjøpet tilbyr.

For å få tilsendt katalogen; kontakt Maj Britt Solem på tlf 73 90 31 26 eller maj.britt.solem@felleskjopet.no

Lykke til med føringssesongen!

Kan vi drive avl for

AVL

Anne Guro Larsgard
Avlskonsulent Geno
anne.guro.larsgard@geno.no

Björg Heringstad
Avlfsforsker Geno
bjorg.heringstad@geno.no

■ eno opplever at medlemmene blir stadig mer opptatt av klauvhelse. Klauvhelse blir viktigere ettersom en stadig større andel av norske kyr er oppstallet i løsdriftfjøs, hvor belastningen på bein og klauver er større. Det er dokumentert at god klauvhelse er viktig for å oppnå høy produksjon og god fruktbarhet.

I spørreundersøkelsen i forbindelse med NRF 202, hvor vi fikk tilbakemeldinger fra 3 200 av medlemmene våre, ble klauvhelse rangert som den fjerde viktigste egenskapen blant produsenter med løsdriftfjøs. På produsentmøter stilles det ofte spørsmål om denne egenskapen snart kan inngå i avlsarbeidet for NRF.

Klauvhelse og arv

Resultater fra Sverige og Tyskland tyder på at klauvhelse avlsmessig har mye til felles med andre sjukdomsegenskaper, arvegradene er generelt lave og de avlsmessige sammenhengene med mjølkeavdrått er ugunstige. Lav arvegrad betyr at en trenger opplysninger fra store avkomsgrupper for å beregne sikre avlsverdier for oksene, og ugunstige genetiske korrelasjoner forteller oss at ensidig seleksjon for auka mjølkeavdrått vil føre til en avlsmessig forverring av klauvhelsen. I Sverige ble det innført et registreringssystem for klauvhelse noen år tidligere enn hos oss, og de hadde i 2004 klauvhelseregistreringer på mer enn 200 000 kyr. De beregner nå avlsverdier basert på disse registreringene. Arvegraden for ulike klauvlidelser hos SRB og Holstein varierer mellom 3 prosent og 10 prosent. I Tyskland har de gjort omfattende registreringer av klauvhelse i noen store besetninger, og de rapporterer om langt høyere fre-

Langt flere registreringer enn i dag er en forutsetning for å begynne et avlsarbeid for klauvhelse.

kvens av klauvlidelser enn hva som er rapportert i Norge.

Registrering av klauvhelse

For å kunne inkludere klauvhelse i avlsarbeidet er første betingelse at det finnes registreringer på egenskapen. «Helsekort klauv» ble innført i 2004, og det skal benyttes av klauvskjærer, bonde og veterinær ved klauvskjæring og klauvbehandling. Det har vært en gradvis økning i antall innrapporterte registreringer. Figur 1 viser at det totalt ble rapportert inn klauvhelse på i overkant av 40 000 kyr i 2004. Figur 2 viser at 12 prosent av registreringene er opplysninger om normale klauver. Hver enkelt av de ni klauvlidelsene som er definert på helsekortet har svært lav frekvens. Den dominerende diagnosen er korketrekker, som er rapportert for 12 prosent av kyrne. Lav frekvens i tillegg til lav arvegrad på

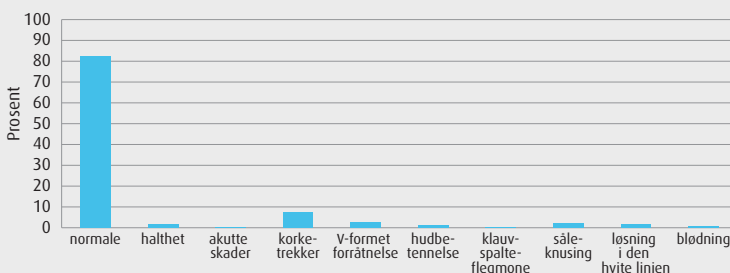
Tabell 1. Prosent av besetningene i de ulike regionene med innrapporterte klauvhelseopplysninger i 2008

Region	%
Øst	25
Sør	10
Vest	16
Midt	18
Nord	16
Q-meieriene	9

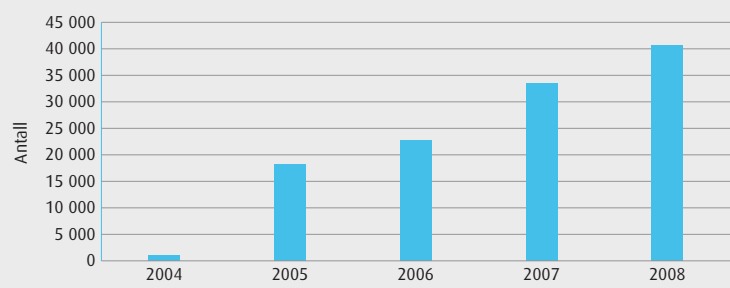
lidelsene, betinger store avkomsgrupper for å kunne beregne sikre avlsverdier for oksene. Med dagens innrapportering har oksene ved førstegangs granskning i snitt 30 døtre med klauvhelseopplysninger. Dette må mer enn doubles før det kan publiseres klauvhelse-indeks for oksene med et minimum av sikkerhet for oksene.

klauvhelse på NRF?

Figur 1. Antall innrapporteringer fordelt på lidelser

Figur 2. Antall innrapporterte klauvhelseopplysninger per år

Hvem rapporterer?

1 prosent av alle besetninger i ukontrollen hadde innrapporteringer av klauvhelse i 2008. Tabell 1 viser at det er store distriktstvis forskjeller og at region Vest er flinkest.

Høg andel fra egenregistrator

70 prosent av de innrapporterte klauvhelseopplysningene kommer fra produsent egenregistrator. For andre typer helseopplysninger er andelen 4 prosent. Dette tyder på at for klauvhelse er det viktig at produsenten sjøl er drivkraften for å få registrert og innrapportert opplysningene. Dataene viser at klauvskjæring er svært sesongbasert, og at 2/3 av aktiviteten skjer i perioden mars til juni.

Flere innrapporteringer er nødvendig

Men vi ønsker å komme i gang med et avlsarbeid for bedre klauvhelse

så fort som mulig. Men vi trenger et bedre datagrunnlag, og er avhengige av at flere tar i bruk Helsekort klauv. I 2008 har 3 prosent av alle kukontrollbesetninger ikke bidratt med noen informasjon omkring klauvhelsen på kyrne sine. Mer data forutsetter at

1. kyrne blir beskåret
2. den som skjærer, registrerer i kortet. De kyrne som er normale må også registreres
3. gardbruker rådgiver tar ansvar for å få rapportert inn registreringene til ukontrollen.

Vi håper at alle som er interessert i at det skal gjøres et arbeid for avlsmessig forbedring av klauvhelsen på NRF ser hvor viktig deres bidrag med registreringer og innrapporteringer er, slik at vi i løpet av 2009 kan sette i gang et videre arbeid på dette.

FAKTA

Registrering av klauvhelse

I forbindelse med klauvskjæring:

- Dersom det registreres halthet pga klauvsjukdom skal dette noteres på
 1. helsekort-klauv
 2. vanlig helsekort med kode 282
- Det finnes veiledende bildeplan-sje som beskriver de andre klauvlidelsene. Spør rådgiver etter denne.
- Det er viktig at også dyr med normale klauver registreres i Helsekort klauv.
- Rapportørnummer:
 - Klauvskjærere: Eget rapportørnummer (1-100) eller 9996
 - Produsenten sjøl: 9999

Påvisning av veterinær:

- Registreres som enten kode 281 eller 282 i det vanlige helsekortet.
- Veterinærene skal dessuten registrere mer detaljerte funn i Helsekort klauv med sitt veterinærnummer.

Innrapportering av klauvhelse

Egenregistrator:

- Rapporteres via Kukontrollens registreringsprogram på medlem.tine.no på samme måte som vanlige hendelser

Ikke egenregistrator:

Det finnes da 2 muligheter:

1. Noter kunnummer, sjukdomskode og rapportørnummer i noteringsliste-klauv, og send denne til rådgiver. Flere dyr som gis samme kode (for eksempel «normale») kan føres fortløpende på samme linje.
2. Send helsekort direkte til rådgiver, som rapporterer til Kukontrollen og sender kortet tilbake til eier.

■ Ved klauvskjæring skal alle kyr registreres på Helsekort klauv – også de som har helt normale klauver.

Foto: Nina Svendsby

Første gransking med ny vektlegging

■ I årets første avkomsgransking fikk 33 okser beregna sin første offisielle avlsverdi. Foreløpige prognoser tyder på at det i 2009 til sammen vil bli granska 11 nye okser. Avkomsgruppe størrelsene er fortsatt forholdsvis høye med 2 2 døtre opplysninger om fruktbarhet på kvige. Resultatmessig ser det ut for at vi er nede i en liten bølgedal i denne pulja, den utmerker seg ikke med spesielt gode avlsverdier for noen egenskap. De to beste oksene er 10316 *Morken* med 1 poeng og 10327 *Sandnes* med 1 poeng. *Morken* har sin styrke i fruktbarhet, mastitt og jur, mens *Sandnes* er god på mjølk, andre sjukdommer og jur. Ut i fra avstamning forventer vi at de tre neste puljene i 2009 vil vise bedre resultater.

Eliteokser fra og med april 2009
Styret i eno beslutta at tre av de inneværende eliteoksene skulle fjernes og erstattes av to «nye». De tre som går ut er 10032 *Haugset*, 10232 *Sand* og 10238 *Goplen*. *Haugset* går ut på grunn av høyt slektskap med populasjonen og dermed fare for økt innavlsøkning. *Sand* og *oplen* går ut etter en totalvurdering av samla avlsverdi og innavlshensyn. De to som erstatter disse tre er 10296 *Brønstad* og 10100 *Askim*. *Askim* har også tidligere vært inne på eliteokselista. Den nye eliteoksegruppa kjennetegnes ved høy samla avlsverdi, er forholdsvis gunstig slektskapsmessig, har god mjølkeytelse, rask utmjølkning, høy fruktbarhet og gode jur. re av oksene har over 120 i jurindeks og denne lista toppes av 10245 *Hjulstad* med hele 143 poeng «Norgesrekord». ruppa er noe svak på lekkasje.

Tabell 1. Norske eliteokser fra mars 2009

Okse	Far	Avlsverdi	Første gransking	Horn
10039 Haga	5078	26	2/2007	H
10100 Askim	4761	17	2/2007	K
10115 Raastad	4948	29	3/2007	H
10176 Surnflødt	4956	20	1/2008	H
10177 Braut	6620	20	1/2008	H
10183 Aasheim	6620	19	4/2007	K
10190 Jevne	4948	20	1/2008	H
10245 Hjulstad	5277	29	2/2008	H
10267 Lie,	5242	15	3/2008	H
10278 Haga	5277	23	3/2008	H
10296 Brønstad	5242	21	4/2008	H

I desember 2008 vedtok styret i Geno ny vektlegging i samla avlsverdi. Gransking 1/2009 er første gransking der disse vektene er benyttet. På tross av denne omleggingen ble det ikke de helt store endringene i avlsverdier for oksene.

■ 10296 Brønstad er eneste nye eliteokse etter gransking 1/2009. Oksen er oppdrettet av Jon Ole Brønstad i Snåsa i Nord-Trøndelag. Foto: Klingwall

Kommende okser

Vi forventer at irka 4 nye okser vil få sin første offisielle avlsverdi i juni i år gransking 2 2009. Av disse ligger 10328 Torp og 10367 Bolsø best an. Bolsø ble allerede i desember 2009 pekt på som lovende for gransking 1 2009, men tilflyten av nye døtre har gått noe saktere enn forventet slik at han ikke blir granska før i juni. ■

STORFEINNREDNING

PRODUKTER FOR LØSDRIFT

BB agro er forhandler for markedsledende produsenter i Europa.

Vi har stort lager og kan tilby kort leveringstid.

Vår fleksible innredning gir mange muligheter for tilpasninger.

Vi har lang erfaring med planlegging og praktisk storfehold.

Vi er behjelpelig med planløsninger.

Gjødselskraper for fjøs med liggebås.
Gummimatter for skrapeareal leveres på rull, skreddersydd for dine mål.

Den «lydløse» fanghekken • Fleksible bingeskiller/porter
Liggebåser, kraftig modell • Gjødselskraper • Gummimatter
Behandlingsbokser m/vekt • Klauvskjæringsboks • Lettgrinder

BB agro

HUSDYRTEKNIKK

Hovedkontor: Telefon: 69 12 68 00

Trøndelag: Erling Gresseth - Telefon: 918 77 315

www.bbagro.no

JET GJØDSELPUMPER

Jet 2000 / 2100

Suveren omrøringskapasitet

9000 l/min v/540 rpm

Regulerbare støtteføtter

Regulerbar tårnhøyde

150-230 cm

Regulerbar vinkel mellom

tårn og pumperør

Gode kutteegenskaper av

silo- og fôrrester

Walterscheid

gear og aksel

Galvanisert

Priser fra
40 900,-

Prisene er eks mva.

**SPAR PENGER
– DIREKTE FRA PRODUSENT**

Jæren Landbrukscenter AS
Opstadveien 653, 4360 Varhaug
Telefon 51 79 84 50
Telefax 51 79 84 51

Ring vår selger 909 58 535

www.jls.no

■ Kunnummer: 366 etter 10296 Brønstad, eier er Melbybråten Samdrift, 2943 Rogne. Foto: Solveig Goplen

Holdbarhet i avlsarbeidet

Rasmus Lang-Ree, rasmus.lang.ree@geno.no

■ Internasjonalt har det de senere år vært mye oppmerksomhet om holdbarhet som egenskap i avlsarbeidet. Erling Sehested, Geno, sa i et innlegg på Husdyrforsøksmøtet at det er tvilsomt om det er hensiktsmessig å betrakte holdbarhet som en egen egenskap, siden det er et mangfold av årsaker til at ei ku får lang levetid.

Men det faktum at dårlig avdrått som utraneringsårsak bare utgjør 14 prosent i 1. laktasjon og synkende til 3,4 prosent ved 6. eller seinere laktasjoner

viser at det er et forbedringspotensial.

Hvis 100 prosent av utraneringene ble gjort på grunnlag av dårlig avdrått ville dette gitt 6,5 prosent høyere avdrått (nesten 400 kilo). Siden de beste kyrne får flere døtre ville det gitt 5 prosent økt avlsmessig framgang for melkeytelse i NRF-populasjonen. Forbedring av holdbarhet vil dermed gi økt avdrått og større genetisk framgang for melk.

Samtidig betyr ikke det at avdrått relativt sjelden er utrang-

eringsårsak at NRF-ku ikke er holdbar. Sammenligningsforsøkene med rene NRF-kyr og kryssninger som har vært utført både i Irland og California viser at NRF-ku har bedre overlevelse enn Holstein.

For en del juregenskaper som jurbalanse, jurtype, jurpoeng, jurfeste fremme og jurindeks er det korrelasjoner på 0,22 til 0,3 mellom seminoksens avlsverdi og gjennomsnittlig levetid for døtrene. Blant de øvrige avlsverdiene er det mastitt, samlet avlsverdi og celletall som er

mest korrelert med levetid (0,30 til 0,46).

Erling Sehested sa at det beste tiltaket vi kan gjøre for genetisk å forbedre holdbarheten er å gjøre avlen for de funksjonelle egenskaper enda mer effektiv. De tiltakene som er gjort for helseegenskapene ser ut til påvirke svært godt. Fruktbarhetsindeksen ble betydelig forbedret i 2008, og sammen med planlagt forbedring av jur- og beinindekser vil dette føre til genetisk framgang for holdbarhet.

Trenger hyppigere celletallsmålinger

Rasmus Lang-Ree, rasmus.lang.ree@geno.no

■ Morten Svendsen, Geno, sa på Husdyrforsøksmøtet at obligatorisk uttak av melkeprøve og celletallsmåling hver måned er nødvendig for å kunne utnytte celletall i avlsarbeidet. Celletall kunne da blitt brukt som indika-

tor på subklinisk mastitt tidlig i laktasjonen og telle med i seleksjonen av eliteoksene.

Den reviderte mastittindeksen fra 2006 med sju egenskaper for klinisk mastitt gir nesten full uttelling for subklinisk mastitt.

Men korrelasjonen mellom klinisk og subklinisk mastitt er sterkest sent i laktasjonen, slik at det ville være en gevinst av å ha mange celletallsmålinger til å beregne subklinisk mastitt med noenlunde sikkerhet tidlig i

laktasjonen. Da ville informasjonen om subklinisk mastitt på døtrene vært tilgjengelig på det tidspunktet venteoksene får sin første offisielle gransking og seleksjonen av eliteokser finner sted.

INTELLIGENT!!!

Vi tilbyr følgende produkter:

- Astronaut A3 Melkerobot
- Discovery skraperobot
- Nautilus kjøletanker
- Calm kalvedrikkeautomat
- Juno fôrskyver
- Luna kubørste
- Astri Hygieneprodukter
- Compedes gummigulv
- Cosmix kraftfôrautomat
- Og mye mer...

For mer informasjon besøk:
www.lely.com eller www.fjossystemer.no

Live Life Lely

innovators in agriculture

Lely Center Fårvang
Tel.: 6128 3500

Lely Center Revetal
Tel.: 3330 6961

Lely Center Nærbø
Tel.: 5143 3960

Lely Center Heimdal
Tel.: 7289 4100

Råd før og ved beiteslepp

FÔR

Astrid Johansen

Forskar, Bioforsk
tekst og foto

astrid.johansen@bioforsk.no

■ Med eit tidleg beiteslepp er det lettare å få til ei god overgangsføring, unngå fall i feitt-prosent, laus avføring og dårleg næringsutnytting hjå kyrne den første tida dei er på beite. Det legg dessutan eit godt grunnlag for god kvalitet på beita utover i sesongen. Slepp derfor ut dyra så snart det finst areal som har tørka opp og toler trakk, og før graset er blitt ei handsbreidde høgt (<8–10 centimeter). Der som ein har skifte som skal fornyast, kan ein gjerne ta ei tidleg avbeiting først. Avgrens beitetida til nokre timar for dagen i starten. Stutt beitetid, kombinert med eit stutt plantebestand, gjer at dyra ikkje får i seg nok beitegrøde til å dekke næringsbehovet, men har kapasitet til å ête surfôr (og kraftfôr) når dei kjem inn til mjølking. Surfôret bør ha god kvalitet.

Seint beiteslepp er uheldig

Seint beiteslepp er uheldig på fleire vis. Høgt gras gir store munnfullar, og dyra tar opp store mengder beitegrøde sjølv om beitetida er knapp. Den planlagde overgangsføringa blir dermed vanskeleg å få til fordi dyra er mette når dei kjem inn. Dessutan aukar den daglege tilveksten av beitegrøda kraftig etter kvart som plantene blir større. Dermed aukar risikoen for at tilbodet av gras blir større enn etterspørselen og konsekvensen blir oftast mindre god beitekvalitet og mindre mjølk. Etter kvart som strekningsveksten i graset tar til er også risikoen stor for at vekstpunkta blir fjerna ved beiting. Dermed blir gjenveksten forseinka, og det tar lengre tid før graset når den tilrådde høgda på 15 centimeter (om lag 200 kilo tørrstoff) for neste avbeiting (Figur 1). Ei slik forseinking er særleg uttalt i beite med mykje

Ved å planlegge beitesesongen, spesielt overgangsperioden rundt beiteslepp, kan ein unngå mange problem ein elles lett råker ut for når ein skal drive med intensiv beitedrift i mjølkeproduksjonen.

■ Ved den første avbeitinga om våren bør graset være under 10 cm målt med grashøgdemåler og dyra bør flyttast når graset er 4–6 cm. Seinare høver det å starte avbeitinga når graset er 15–20 cm og avslutte ved 6–8 cm.

timotei, fordi utviklinga der skjer svært synkront. I engrapp og raigras vil det derimot være mange vegetative skot (som kan overta veksten) på same tid som ein del av skota går over i generativ fase (skytting, blomstring). Det kan derfor være grunn til å prioritere tidleg avbeiting på beiteareal med høgt innslag av timotei. At ein slik strategi fører til at timoteien går ut noko raskare enn i eit mindre intensivt slåttesystem er ikkje til å kome ifrå.

Kvalitet i beitegrøde

Frå slåttesystem med svært tidleg hausting har ein klare indikasjonar på at det ikkje er store forskjellar i energiverdi mellom timotei, engsvingel og engrapp når artane er

hausta ved/i stengelstrekking. Engrapp inneheld imidlertid til liks med raigras noko meir sukker og mindre NDF (fiber) enn timotei og engsvingel. Tal frå eit forsøksfelt med simulert beiting (slått ved beitetadiet) ved Bioforsk Midt-Norge syner at energikonsentrasjonen og sukkerinnhaldet gjerne er litt høgare og innhaldet av NDF litt lågare i eit raigrasbestand samanlikna med eit blandingsbestand med timotei og engsvingel (70–85 prosent) og engrapp (Tabell 1). Dyrkingsområdet for engelsk raigras vert stadig utvida. I det minste kan det være verd å prøve frøblandingar med innslag av raigras saman med dei meir tradisjonelle grasartane. Under gode dyrkingsforhold vil raigraset lett kunne

Beitefrøblandingar kan med stor fordel innehalde kvitkløver. Dyra liker smaken av kløver godt, det gir ein jamnare plantevekst enn reine grasblandingar og rom for reduserte gjødselkostnader.

dominere beita dei første åra medan andre grasslag kan overta viss/når raigraset går ut.

Lite areal i starten

Den første tida etter beiteslepp om våren bør arealet være lite – helst mindre enn 1,0 dekar/ku fordelt på 3–4 skifte i den første beiterunden. Når grasnet er beita ned til 4–6 centimeter skal dyra flyttast til eit nytt skifte. Dersom ein startar beitinga før grasnet er 10 centimeter tar dette sjeldan meir enn eit par dagar. På denne måten vil ein ha beita over alle skifta i løpet av eit par veker. Under dei fleste omstende vil grasnet på skiftet som først vart beita blitt tilstrekkeleg langt (15 centimeter)

til å kunne beitast på nytt i løpet av denne tida. Dersom avbeitinga går raskare enn planlagt må ein halde dyra inne fleire timar i døgnet og gi meir surfôr, eller ta i bruk meir beiteareal. Ein bør ikkje knappe ned på den tilrådde kviletida mellom kvar avbeiting, verken om våren (2–3 veker) eller seinare i sesongen (3–5 veker). Irske forsøk viser tydeleg at korte rotasjonar både reduserer grasveksten, beiteopptaket og mjølkeavdråtten.

Tilskottsføringa må tilpassast beitekvalitet og tilgang

Planlegg innkjøpet av eit kraftfôr som høver til beite i god tid og start gjerne tilvenninga før beitesleppet. Det er ein stor fordel dersom ein i tillegg kan gje dyra grovt høy eller anna strukturfôr, særleg den første beitemånaden. Dersom ein tar sikte på eit høgt beiteopptak bør tildeinga av godt surfôr trappast ned når dyra har vore på beite ei veker tid. Mange føretrekkjer derimot å føre dyra inne i tillegg til beite gjennom heile sesongen. Fordelen er at det blir mindre svingingar i mjølkeavdråtten som følgje av varierende tilvekst og kvalitet på beita. Ulempene er at det (oftast) er

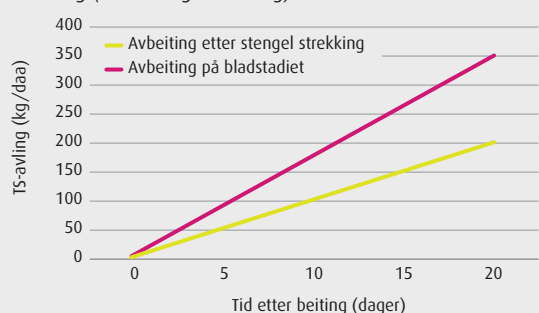
dyrare og meir arbeidskrevjande. På godt beite kan ei ku produsere opp til 25 kilo mjølk utan kraftfôr. Ein skal likevel være klar over at det er stor forskjell mellom dyr om dei er gode eller dårlege beitarar. For å finne ut av dette må ein fylgje med både på avdråtten og haldet til dei enkelte dyra.

Gjødsling og kalking av beita

Målet med gjødslinga er å sørge for høveleg førmengde og kvalitet til rett tid. Ved å gjødsle lite og ofte, gjerne etter kvar avbeiting av eit areal får ein jamnast tilvekst og kvalitet. Høveleg mengde er 3–5 kilo N/dekar, avhengig av kløverandel og avlingspotensiale. Sjølv med svak gjødsling kan det lett bli overvokse beite dersom ein gjødslar heile vårbeitet samtidig. For å få veksten fort i gang, er det viktig å tidleg gjødsle skiftet/beitet ein skal starte beitinga på. Ved å utsetje gjødslinga på resten av arealet, vil ein få jamn tilgang på godt vårbeite. Dersom ein må spreie husdyrgjødsel på beiteareal bør det gå minst tre veker mellom spreiring og beiting, men dette kan være vanskeleg å få til på våren utan at grasnet blir for langt. Gjødsla bør tynnast med vatn slik at det vert lite gjødselrestar på plantene. Til slutt er det grunn til å minne om at kalking er eit viktig jordforbetringstiltak som bidreg til å halde nede innslaget av ugras og ymse planter dyra ikkje vil ete.

Ein kan lese meir om beiting og beitedrift på www.bioforsk.no og på www.grovfornett.no.

Figur 1. Døme på gjenvekst etter tidleg (bladstadiet) og sein avbeiting (etter stengelstrekking).

Tabell 1. Næringsverdi av vårbeite ved 15 cm komprimert plantehøgde Gjennomsnitt over to år. Resultat frå beitefelt med ulike frøblandingar ved Bioforsk Midt-Norge, Kvithamar.

	FEm/kg TS	Råprotein, g/kg TS	NDF, g/kg TS	Sukker, g/kg TS	iNDF, g/kg TS
Timotei, engsvingel og engrapp	1,08	220	398	130	10
Fleirårig raigras	1,12	210	358	237	15

Beite kan styrke økonomien

FÔR

Åse Flittie Andersen
Fagrådgjevar Tine
ase.anderssen@tine.no

■ Storfe på beite kan utnytte ressursar som ellers er utilgjengelege. Det gjeld fyrst og fremst utmarksbeite, men også innmarksbeite som på grunn av terreng eller topografi ikkje kan haustast maskinelt.

Sparte kostnader

Ved konservering av fôr vil det gå 20–30 øre per FEm til ensileringsmiddel og/eller plast. Beitinga sparer i tillegg mykje maskinkostnader. Innleigd slått, pressing og pakking av rundballar utgjer ofte 75–100 øre per FEm. Det er altså pengar å spare på å la dyra beite istadenfor å konservere sommarfôret deira. Med godt opplegg for beitinga vil arbeidsmengda i mange tilfelle minke i høve til å ha kyrne inne om sommaren.

Enkelte gardar har mykje dyrkajord i fjellet, ofte i tilknytning til setra. Avstanden frå heime kan vera lang – i enkelte tilfelle mange mil. Da vil det ofte vera langt billigare å frakte dyra til fjells enn å hauste avlinga til vinterfôr og transportere den ned til bygda.

På godt beite vil kyrne greie å ta opp meir grovfôr enn dei greier på surfôr/høy. Beiteperioden kan dermed bidra til ei betydeleg innsparing av kraftfôr-kostnader. I tillegg er beiting positivt for helse, fruktbarheit og stort sett også for mjølkekvaliteten.

Sommarmjolk

Med gode beiteforhold er det mogleg å få til mykje sommarmjolk, som spesielt i sone Fjell og fjord er godt betalt. Tine sin mjølkepris der ligg 83–107 øre høgare per liter i juni – september enn ellers i året. I prissone Sør er det derimot lågare pris om sommaren enn om vinteren. I sone Esten av landet

Kyr som står på bås skal ut på beite/i luftegard minst åtte veker i sommarhalvåret. Årsaken er omsynet til dyrevelferd, og at kyr på beite er god reklame for næringa. I tillegg kan det vera økonomisk gunstig for mange mjølkeprodusentar.

Foto: Rasmus Lang-Ree

er prisen 43–67 øre høgare i juni – september enn ellers i året.

Lågare avling

På minussida kjem at avlinga ofte blir lågare ved å beite eit areal enn ved maskinell hausting. Hovudårsaken er nok at kyrne skyr graset rundt møkk-rukene. Vidare er det ikkje alle grasarter som tåler beitinga så godt, og dermed kjem det lettare inn ugras og mindre ytedyktige grasarter. På beite-stadiet er heller ikkje energi-avlinga kome heilt på topp. Beitedrift set store krav til bonden for å regulere grastilgangen og halde høg næringsverdi i graset gjennom heile beitesesongen under skiftande vêrforhold.

Økonomi

Vidare i artikkelen skal vi sjå på ei økonomisk vurdering av å satse på beite til mjølkekyrne, gjort av Tine-rådgjevar Tore aldahl. Viktige faktorar i ei slik kalkyle er grovfôropp-tak/kraftfôrbehov, fôrkostnad på beite kontra surfôr og kraftfôr,

grovfôravling, alternativ verdi av arealet, arbeidsmengde og beitetilskott. Eksempla er frå Trøndelag. Med andre forutsetningar kan svara på om det lønner seg å satse på beite bli annleis.

Generelle forutsetningar:

- Bruk i Trøndelag, 400 dekar fulldyrka
- vote 150 000 liter fyller kvota med 25 årskyr 6 00 kilo mjølk.
- Marginalkostnad surfôr 1,50 kroner/FEm
- Variabel kostnad beite 0,50 kroner/FEm
- raftfôrpris 2,70 kroner/FEm

Fire situasjonar er samanlikna

- Innefôring (forutset at garden har lausdriftsfjøs), 8,5 FEm grovfôr/ku/dag
- Godt beite, 0 prosent avling 10,5 FEm grovfôr/ku/dag
- Godt beite, 50 prosent avling 10,5 FEm grovfôr/ku/dag
- Dårleg beite, 50 prosent avling 8,5 FEm grovfôr/ku/dag

■ Beiting er positivt for økonomien hjå dei fleste, men ved høg alternativ verdi på jorda må ein lukkast med intensiv beiting med høgt føropptak. Foto: Mari Bjørke

Eksempel 1:

Denne garden ligg i sone B på mjølk, 0 på kjøtt, 4 på AK-tilskott. Avlinga ved maskinell hausting er 500 FEm/dekar. Dekningsbidrag (DB) i kornproduksjon er 400 kroner/dekar før tilskott, men fråtrekt for leigd trusking.

	Innefôring	Godt beite, 90 % avling	Godt beite, 50 % avling	Dårleg beite, 50 % avling
Avling, FEm / dekar	501	488	402	383
Ledig areal til korn, dekar	155	136	80	80
DB inkl. korn	797.600	828.300	794.800	778.300
Endra DB per liter levert, kr	-	+ 0,20	- 0,02	- 0,13

Når garden har gode vilkår for korndyrking eller arealet av andre grunnar har høg alternativ verdi, må beitedrifta kunne gjennomførast med beskjeden avlingstap om det skal vera lønsamt å satse på mest mogleg beiting.

Eksempel 2:

Tore Kaldahl har gjort tilsvarende utrekningar for eit bruk med dårlegare vilkår. Her er avlingsnivå ved innhausting 400 FEm/dekar og DB korn 150 kroner/dekar før tilskott. Garden er rekna å ligge i sone C på mjølk, 2 på kjøtt og 5 på AK-tilskott. Tilsvarende utrekningar viste da:

	Innefôring	Godt beite, 90 % avling	Godt beite, 50 % avling	Dårleg beite, 50 % avling
Avling, FEm / dekar	402	390	322	307
Ledig areal til korn, dekar	95	70	0	0
DB inkl. korn	816.600	849.900	825.600	809.100
Endra DB per liter levert, kr	-	0,22	0,06	- 0,05

I denne situasjonen tålast det at avlinga på beite-arealet blir halvert, så sant kvaliteten er så god at grovfôropptaket per ku og dag aukar med 2 FEm i høve til på innefôring.

Eksempel 3:

Til slutt har Tore Kaldahl sett på ein situasjon der korndyrking ikkje er aktuelt, og eventuelt overskot av areal gjev grovfôrsalg med salgsverdi lik marginalkostnaden på surfôr. Det er rekna same tilskottssoner her som i eksempel 2.

	Innefôring	Godt beite, 90 % avling	Godt beite, 50 % avling	Dårleg beite, 50 % avling
Avling, FEm / dekar	402	390	322	307
DB inkl. salg av grovfôr	783.700	825.600	825.600	809.100
Endra DB per liter levert, kr	-	0,28	0,28	0,17

Her viser tala at beiting er lønsamt i alle alternativa.

Oppsummering:

- Beiting er sannsynlegvis positivt for økonomien hjå dei fleste.
- Ved høg alternativ verdi på jorda tålast lite avlingsnedgang ved beiting, og ein må lukkast med intensiv beitedrift med høgt beiteopptak.
- Ved låg alternativ verdi på jorda vil beiting vera konkurransedyktig også ved stort avlingstap.
- Beitinga er fagleg utfordrande, og krev god oppfølging både på jordet og i fjøset for å lukkast. Nedanfor er nokre tips.

FAKTA

Tips før beitesesongen

- Slepp dyra ut i tide, optimal grashøgde ved beiteslepp 8 – 10 centimeter. Optimal beitehøgde seinare er 15 centimeter for høgst mogleg beiteopptak og arealutnytting. Skift beite ved 6-8 centimeter
- Gje surfôr inne og auk beitetida gradvis for å hindre bråe førskifte
- Beite krev mindre kraftfôr enn innefôring, men ikkje overvurder beitet utover sommaren
- Ureainnhald i mjølka er ein god indikator på korleis proteintilførselen er
- Ungt beitegras inneheld mykje energi og protein, men lite fiber. Kyrne kan derfor ha behov for litt fiberrikt grovfôr attåt for å halda vomma i orden
- Hugs mineraler på beite. I beitetida får kyrne mindre kraftfôr, og fôrassjonen gjev dermed ofte for lite mineraler til å dekke behovet
- Storfeparasitter kan gje sjukdom og store økonomiske tap på grunn av nedsett tilvekst på ungdyra – parasittproblemet kan reduserast ved å bruke same beiteareal til storfe berre annakvart år (hauste til surfôr eller andre beitedyr) og/eller medikamentell behandling.
- Ta kontakt med rådgjevar for å planlegge beitestrategi og kraftfôrvalg og -mengde.

Anne Cathrine Whist

Fagsjef helse, HT storfe
Anne.C.Whist@veths.no

Riktig bruk av spenedypping

■ Spenedypping med ulike desinfiserende løsninger har blitt brukt for å redusere forekomsten av mastitt i Norge og resten av verden i flere tiår med større eller mindre suksess. Klorheksidin, sprit, og jod er de vanligste desinfiserende midlene som har blitt benyttet og i senere tid har produsentene av spenedyppemidler tilsatt smørende midler i tillegg slik at spene huden skal bli glatt og smidig.

Lite godkjent forskning

National Mastitis Council (NMC) i USA har nedsatt en komité som har vurdert vitenskapelige publiserte artikler på spenedypping. Hvis en følger denne protokollen er det strengt tatt bare fire forsøk som kan godkjennes. Men disse fire forsøkene har blitt utført på kjertelnivå, har små forsøksgrupper og lite representative besetninger å trekke konklusjoner ut ifra.

Det er viktig at spenedyppemidler blir grundig testet i store feltforsøk før de anbefales brukt i jurhelsearbeidet. Det bør ligge vitenskapelig dokumentasjon til grunn på effekten av middelet før produsenter investerer penger i spenedyppemidler. Å dyppe spenene med jod løser ikke jurbetennelseproblemene i besetningen. Spenedypping er kostbart og bør kun benyttes etter en grundig faglig vurdering i samarbeid med veterinær.

Jurhelseutredning først

Før anbefaling av spenedypping skal dokumentasjon av jurhelsestatus og de mastittfremkallende bakteriene være gjennomgått. Det er viktig at det er utført en grundig jurhelseutredning i besetningen før spenedypping anbefales. Det er også viktig det er tatt regelmessige speneprøver av kliniske mastitter

Helsetjenesten for storfe har utarbeidet retningslinjer for bruk av spenedypping.

og før avsining, som gir god oversikt over hvilke mastittbakterier som finnes i besetningen.

Oversikt over jurhelsestatus, speneprøvesvar og styringslister samt hvor i laktasjonen de kliniske mastittene hovedsakelig oppstår finnes på <http://medlem.tine.no> under mine dyr > helsekort > helseoversikt > laktasjonskurver.

Retningslinjer for bruk av spenedypping

Det er to ulike spenedyppemid-

idler som er undersøkt for det norske markedet:

Det jodbaserte spenedyppemiddelet Proactive plus™ DeLaval ble testet ut i Kokkekuppet og kan anbefales brukt i følgende besetninger:

- I besetninger med høy forekomst av *Str.dysgalactiae* og *Str.agalactiae* ved klinisk og subklinisk mastitt
- I besetninger hvor hovedtyngden av de kliniske mastittene er forårsaket av *S.aureus* i råmelksperioden. Dypp kun i

råmelksperioden, det vil si fra kalving til melken skal på tanken (dag 0-5)

■ Midlertidig i besetninger med høy klinisk mastitt forekomst. Spenedypping kan brukes som et ledd for å få ned smittedragende årsakene er identifisert, det vil si mastittbakteriene er kartlagt på bakgrunn av speneprøver og plan for reduksjon av smitte er laget

Det organisk syrebaserede produktet Optima pH spenespray har ikke blitt testet ut i kliniske forsøk i Norge, men data finnes i kukontrollrn fra besetninger som har benyttet produkter.

■ I disse besetningene så man en effekt på milde og subkliniske mastitter (kode 304 og 305). Optima pH spenespray har ingen effekt på celletall, nyinfeksjonsfrekvensen eller den akutt kliniske mastittfrekvensen. Undersøkelsen som er gjort med Optima pH spenespray er ikke mastittbakteriespesifikk.

Lønner seg ofte ikke

Både Proactive plus™ og Optima pH spenespray er assosiert med forebyggende effekt mot mastitt, men nederlandske forsøk har vist en negativ effekt av joddypping i forhold til *E.coli*-mastitter. I besetninger med god jurhelsekontroll og lavt celletall forsvarer det seg ikke økonomisk å dyppe med spenedypping forebyggende. Proactive plus™ anbefales ikke i besetninger som har høyt celletall på grunn av *S.aureus*. Etter at melkeanlegget er sjekket med Vadim funksjonstest vil regelmessig og systematisk speneprøvetaking, sinbehandling og utrangering av celletallskyr være de viktigste faktorene for å få ned celletallet.

Vektpakke

Vektindikator EC 2000.

EC 2000 0,5-2000 kg med 0,5 kg vektinndeling. Innebygd batteri og ladere.

Vektbjelker med vektføtter.

Anvendes i kombinasjon med plattformer og veiebur. Kapasitet: 2000 kg. Bjelkelengde: 600 mm alt 800 mm.

Vektpakke A.

Inneholder:

Vektindikator EC 2000. **Ord.pris: 17680,-**
Vektbjelker 600 mm.

Vektpakke b.

Inneholder:

Vektindikator EC 2000. **Ord.pris: 19260,-**
Vektbjelker 800 mm.

Høytrykkspumpe

Feroni MT 300.

Produsert i støpejern med en rotor som har nylonruller. Prisen gjelder kun for pumpe. **Maks trykk:** 30 atø (ikke stillbart).

Turtall: 600 v/m. **Kraftbehov:** 7,5 kW.

Kapasitet 6 mm

munnstykke: 150 l/min. **Ord.pris: 2770,-**
Kap. fri flom: 280 l/min.

Overvåkingspakke

cowCam

Praktisk pakke for bærbar overvåking av dine kyr som skal kalve. Behagelig for deg, trygt for dine kyr. Systemet kan enkelt koples til din TV. To kameraer kan brukes i samme fjøs (1 inkludert). Lyddoptak, beste mulig rekkevidde (800 m ved fri sikt).

• Vidvinkel 90°.
• 10 m nattseende. **4615,-**

Vannflottør

Hudsonventilen.

Driftsikker med høy kapasitet. Tilvirket i spesielt solid plast som klarer direktekontakt med dyrene.

Kapasitet: 195 l/min ved 2 bar, 350 l/min ved 4 bar. **Ord.pris: 498,-**
Tilkobling: 1" innv. gjenger.

Vannkopp

"AT" – normal, for krøtter.

Emaljert med avtrykkertunge i rustfritt stål. Med ventil i messing.

Kapasitet ved 3 kg vanntrykk: 10 l/min. **Ord.pris: 409,-**
Tilkobling: 1/2" innv. gjenger på over- og undersida.

Gjerdeapparat - Euroguard

Med 3 års torden- og funksjonsgaranti.

Trekk fra: **10% rabatt**

Euroguard - Nettdrevne 230V.

Fire modeller utstyrt med den seneste teknikken og styrke etter de behov som fins.

N 2000 - 2,0 J. _____ ord.pris: 1790,-

N 5500 - 5,5 J. _____ ord.pris: 2680,-

N 10000D, 11,0 J. _____ ord.pris: 4360,-

N 15000D, 15,0 J. _____ ord.pris: 4730,-

Euroguard - Batteridrevne 12V.

Tre modeller som tilfredsstiller de krav som stilles til batteriapparat i dag.

B 4000, 4,0 J. _____ ord.pris: 2770,-

B 10000, 10,0 J. _____ ord.pris: 4140,-

B 280, 0,37 J. _____ ord.pris: 1650,-

revir

Gjerdeapparater

med 3 års torden- og funksjonsgaranti

LME 2307 **1920,-**

Revir LME 2307 - 230V.

Et sterkt nettapparat, som er meget godt tilpasset for tett undervegetasjon og store dyr. Unik kombinasjon av gjerde- og jordkontroll. **Ord.pris: 2120,-**

Gjerdeapparater med digital display - 230V.

LMS 2309. 9,0J. _____ 3050,-

LMS 23014. 14,0J. _____ 4170,-

Gjerdeapparater - 230V.

LME 2301. 1,0J. _____ 1000,-

LME 2303. 2,8J. _____ 1390,-

LME 2304. 3,8J. _____ 1900,-

Bånd - Økonomi.

Hvit. Med rustfrie ledere. **SK 6 stk**

12,5 mm - 200 m _____ 93,- **84,-/stk**

20 mm - 200 m _____ 142,- **128,-/stk**

40 mm - 200 m _____ 236,- **213,-/stk**

Tau - Økonomi.

Hvit. Med rustfrie ledere. **SK 5 stk**

5 mm - 300 m _____ 198,- **179,-/stk**

8 mm - 200 m _____ 282,- **254,-/stk**

Tråd - Økonomi.

Hvit. Med rustfrie ledere. **SK 5 stk**

2 mm - 250 m _____ 93,- **84,-/stk**

Revir er vårt eget strøm-gjerdessortiment som har blitt meget godt mottatt blant våre kunder. Dette p.g.a. sortimentets bredde og gode kvalitet til fornuftige priser.

Du kan lese mer om vårt strøm-gjerdessortiment Revir på www.nordpost.no

Handle når det passer deg!
Sjekk alle våre aktuelle kampanjer på:
www.nordpost.no

Alle tilbud gjelder t.o.m. 31.5. dersom ikke annet er angitt.

Alle priser er eks mva. Eksp.avg. kr. 35,-. Fraktfritt over kr. 2000,-.

Frakttillegg tilkommer på visse omfangsrige produkter.

Mer informasjon om produktene finner du på vår hjemmeside.

Vi reserverer oss for eventuelle pris-, tekst- og trykkfeil i annonsen.

Tel: 22 83 52 65

Fax: 22 83 72 02

www.nordpost.no

Ivar Bakken

Norsk Landbruksrådgiving

Ivar.Bakken@lr.no

God surfôr-kvalitet

■ Både husdyrgjødsel og jord inneheld mange smørsyrebakteriar og sporar. Derfor er det viktig at det ikkje blir husdyrgjødsel og jord med grasnet inn under hausting, og at ein lagar forhold som gir god gjæring og luftfritt miljø under lagring.

Unngå gjødsel og jord

Da må du i våronna ha fokus på å sørgje for jamn og slett overflate på enga, på å spreie husdyrgjødsel tidleg og på ein slik måte at det ikkje er møkk på grasnet når det blir hausta. Under haustinga er det bra å hauste til rett tid og få rask, jamn og god fortørking. I tillegg er det viktig å vera effektiv slik at ein får inn mest muleg gras på kortast muleg tid, brukar rett type og mengde ensileringsmiddel, får pakka (pressa) grasnet godt og sørgja for heilt lufttett lagring.

15 viktige punkt for å lage godt surfôr:

- 1 God pløgsle/steinplukking/slodding/harving og etablering i gjenleggsåret er avgjerande. Grunnlaget for god eng blir lagt i gjenlegget. Særleg viktig er det å få til ei god pløgsle som etterpå blir plannert med ein 3-branna slodd som er minst like brei som slåmaskina.
- 2 Rett sorts- og artsval i høve til klima og hausteintensitet.
 - a. I eit to-slåttesystem fungerer dei vanlege silofrøblandingane (timotei, engsvingel og kløver) godt.
 - b. Ved meir intensiv hausting, kan ein, der vinteren ikkje er for hard, nytte ei blanding med mange sortar fleirårig raigras, gjerne med raisvingel og kvitkløver og. Hugs at fleirårig raigras skal vera kort når vinteren kjem (pussing eller beiting).

c. Der raigraset ikkje overvintrar, må ein ved intensiv hausting ha med engrapp i silofrøblandinga. Nyare forsøk viser at engrapp konkurrerer godt i avlingsmengde og fôr-kvalitet når ein haustar ofte, og at engrappen tek over etter kvart som timoteien går ut. Timotei tåler som kjent dårleg hyppige haustingar.

3 Det er den som har lang nok vekstsesong for tre slåttar, og stort nok arealgrunnlag, som skal satse på tidlegare hausting og fleire slåttar for å oppnå høg energiverdi på fôret. Ein oppnår om lag same avlingsmengda ved tre slåttar som ved to slåttar. Likevel treng ein meir areal, fordi dyra et mykje meir grovfôr når grasnet er slege tidleg.

4 Reparer og jamn ut engoverflata om våren.

Store, tunge og breie maskiner har ført med seg eit behov for ein ny arbeidsoperasjon om våren. Ein må jamne og reparere skadar i enga (gjerne så inn fleirårig raigras der svart jord er synleg). Hjulspor og liknande kan trykkast flatt med ein rull med stor diameter når jorda er lagleg for det om våren.

5 Gjødslingsstyrken må tilpassast til hausteintensiteten.

Normal nitrogengjødsling for to haustingar på mineraljord kan vera 13 + 7 kilo N per dekar. Dersom ein skal hauste tre gongar kan rette nitrogengjødslinga på same staden vera 12 + 5 + 3 kilo N per daa. Dette er viktig. Når ein slår tidleg får ein ikkje same uttynninga av nitrogenet i plantene. Derfor vil sterk gjødsling da kunne gje for høg PBV og dermed for høg urea i mjølk.

■ God fortørking er med og reduserer faren for både feilgjæring og for sterk

6 Rett haustetidspunkt

Skyting er per definisjon tida når ein ser halve «akset» på minst halvparten av skota.

a. Rett haustetid i eit toslåttesystem kan (for den med lite areal) vera ei veke etter skyting for førsteslåtten og at ein tek andreslåtten i ein finvørsperiode i første halvdel av august. NB! I tørt og varmt vær skjer utviklinga i grasnet svært raskt, og du kjem fort i tidsnød!

b. Rett haustetid i eit treslåttesystem kan vera å ta førsteslåtten i ein finvørsperiode om lag ved skyting. Slå da andreslåtten når du får finvør mellom 500 og 600 døgngra-

der etter førsteslåtten. Dersom ein ikkje har nådd 500 døgngra-der innan 20. juli bør ein, til dømes på Nord-Vestlandet, da slå andreslåtten så snart været tillet det. Dette er viktig for å få ta tredjeslåtten i månadsskiftet august/september.

7 Stubbhøgde helst over 10 centimeter.

Høg stubbhøgde reduserer faren for forureining av fôret (sporar) og gir raskare gjenvekst. Når grasnet i tillegg blir liggjande på ein høg stubb, tørkar det raskare og ein treng ikkje senke picupen/riva så lågt for å oppnå god oppplukking av grasnet.

God surfôr kvalitet er avhengig av at du gjer det meste rett både i våronna og under slått.

gjæring og dette gir auka fôrøpptak. Foto: Ivar Bakken

- 8 Start slått om formiddagen etter at morgondoggen har tørka vekk. Fukt på overflata tørkar raskast bort når graset står på rot.
- 9 Finvær under slått betyr meir for fôr kvaliteten enn noko lågare energiverdi på grunn av utsett slått.
- 10 Fortørking er viktig for å få høgt grovfôrøpptak (og høgare kapasitet på grunn av mindre transport av vatn).
 - a. Fortørk gjerne til 30 prosent tørrstoff (TS) ved legging i silo, men pass da på å få kutta godt, helst ned mot 2 centimeter.
 - b. Gras til rundball kan gjerne fortørkast til 50 prosent TS, men pass da på å bruke mange lag plast av god kvalitet, gjerne med 66 prosent overlapping (forsøk tyder på at 66 prosent overlapping og 6 lag er tettare enn 50 prosent overlapping og 8 lag).
 - c. God fortørking er med og reduserer faren for både feilgjæring og for sterk gjæring. Det er nok dette som gir auka fôrøpptak.
 - d. Fortørking er absolutt nødvendig ved ensilering av raigras og raisingel om ein vil ha smakeleg fôr.
- 11 Rask fortørking er viktig.
 - a. Rask fortørking oppnår ein best ved tretrinns hausting. Slått med breispreading, samannaking ved 30 prosent TS (for å

- unngå dryssetap) og opp-plukking med egna utstyr når ønska TS-innhald er oppnådd.
- b. Rask fortørking av breispreading gras aukar sukkerinnhaldet i fôret.
 - c. Tretrinns hausting aukar haustekapasiteten mykje og reduserer arbeidsbehovet både til transport og utfôring.
- 12 Jamn godt og pakk ofte, og i tynne sjikt, med tungt utstyr. Med hyppig pakking i tynne sjikt (maks 10–15 centimeter mellom kvar pakking) blir pakkinga god, og tungt utstyr gir ytterlegare garanti for godt resultat.

- 13 Bruk av eit syremiddel med mest muleg maursyre, og i rett mengde, aukar fôr kvaliteten opp til eit TS-innhald på 30 prosent. Over dette TS-nivået kan eit mugghindrande middel vera ei god forsikring, men det aller viktigaste da er å pakke godt og absolutt lufttett.

- 14 Doseringa av ensileringsmiddel må skje heile tida, og vera nøyaktig.
- a. På slaghaustar og finsnittar fungerer det meste godt.
 - b. På pickuputstyr skal dysene plasserast etter pickupen, der gras er i bevegelse i rommet.
 - c. Det må der vera minst to dyser som har brei nok stråle, slik at dei til saman dekkjer heile breidda.
 - d. Doseringpumpa må gje høgt nok trykk til å gje både lik mengde og jamn stråle heile tida. Dessverre er det ikkje alle som gjer det!

- 15 Dersom det kjem regn i slege gras bør det vendast så snart vêret er bra. Da får ein lufta det opp att slik at det tørkar mykje betre.

Smått til nytte

Nytt firma i Norge

Schippers Company leverer utstyr og rekvisita til melkeproduksjon og har nå etablert seg i Norge.

Råprotein og ammoniakktap

Hollandske forsøk viser at en økning i råproteininnholdet i fôrrasjonen fra 11 til 19 prosent av tørrstoffet økte nitrogeninnholdet i gjødsla med 56 prosent. Samtidig var andelen nitrogen som kan omdannes til ammoniakktap 77 prosent ved 19 prosent råprotein og 52 prosent ved 11 prosent råprotein.

Kvæg 1/2009

Samme fôr – 13 kilo forskjell i melk

Et spansk forsøk viser til fulle at det er mange andre faktorer enn fôret som avgjør avdrått. De 47 besetningene som var med på forsøket fikk levert nøyaktig det samme fôret (blandet på samme fôr-sentral og av de samme råvarene). Selv om også det genetiske nivået for ytelse var likt i besetningene varierte daglig gjennomsnittsyttelse per besetning fra 21 til 34 kilo melk. Av forklarende faktorer pekes det på om det ble fôret slik at det var fôr igjen på fôrbrettet ved neste fôring eller ikke, håndtering av fôrrester, kvigenes alder ved kalving og antall liggebåser i forhold til antall kyr.

Kvæg 2/2009

Ploggen må fram for vellykka gjenlegg

FÔR

Mari Hage Landsverk
Rådgiver Norsk
Landbruksrådgiving
mari.hage.landsverk@lr.no

■ Deler av enga di har kjøreskader, isbrann eller for mye ugras. Avlinga er for liten eller du ønsker å produsere mer kjøtt/melk. Uansett årsak til at enga di må fornyes må fokus under fornying må være varig fjerning av uønska elementer og best mulig tilrettelegging for god etablering av ny eng. Dette for å få mest mulig igjen for direkte utlegg og arbeid. Et gjenlegg koster fort vekk rundt 1 000 kroner /dekar.

Reparasjon eller full fornying?

Hvilke tiltak og når de skal settes inn må ses i sammenheng med skadeomfang, skadetype (uttynning eller totalskade), alder og kvalitet på enga, hvilke arter vi har igjen, jord- og fuktighetsforhold, grovforsituasjon, produksjons-/ arbeidskapasitet.

Generelt kan vi si

1. Enkel reparasjon (harving/såing, direktesåing, DGI m/såaggregat) ved mindre totalskader og ellers relativt ny/god eng.
2. Flekkvis totalskade og mindre god (tynn eng/ugrasfull) eng i mellom Full fornying på våren etter grønnfôr eller etter beite/slått aktuelt.
3. Tynn eng uten totalskade Er det bare ugras/gammel eng/ujevn eng Er det eng med grasarter som kan vokse slik at den fyller inn/reparerer enga igjen selv (bladfaks, markrapp, engrapp, kvitkløver) Trenger jeg mer fôr an jeg produsere mer kjøtt/melk

Gammel eng kan gi stabil og nokså god avling og er verdt å ta vare på i bratt eller steinfull jord.

Direktesåing

Direktesåing er fristende, men gir i svært mange tilfeller for dårlig

Stor bevissthet rundt målet for hver enkelt arbeidsoperasjon er uhyre viktig ved fornying av enga. God pløying, grunn såing og stålkontroll på ugrassida er stikkord for å lykkes.

resultat. God jordkontakt for frøet, gode fuktighetsforhold og liten konkurranse fra eksisterende vegetasjon er viktig. Uten kjemisk brakking er det lettest å lykkes med en sann fornyingsmåte i en skadd, tynn, ugjødsla, relativt ny eng som blir sådd etter slått. Da er jordvarmen god (veksten kommer tidlig i gang) og vekstpotensialet i eksisterende eng noe redusert. Arter med store frø (kløver, flerårig raigras) gir best tilslag.

I eldre eng med tett grassvor er det rett og slett vanskelig å få godt tilslag med direktesåing. Et øvre lag med dødt/døende organisk materiale skiller ut spirehemmere (mest om våren) som gjør etablering vanskelig. Spiringen kan gå bra, men rotutviklingen blir sterkt hemma. Direktesåing etter kjemisk brakking (helst høsten før) gir noe bedre resultat. Men jo eldre eng som skal tas opp – jo større behov for jordarbeiding.

Redusert/full fornying

Vurder rotgrassituasjonen før jordarbeiding. Ta et eller to år med raigras eller grønnfôr blanding om nødvendig. Alternativt en runde med glyfosat/ oundup. Dette er absolutt høyst aktuelt hvis du tenker redusert jordarbeiding, men også med mye kveke og pløying. Kveke og andre uønska grasarter blir knekt ved 0,3–0,4 liter /dekar, mot gamle planter av tofrøblada ugras bør du opp i 0,5–0,7 liter/dekar. Ved vårgjenlegg er det lurt å ta denne runden høsten før, da blir også seig grastorv lettere å håndtere.

Jordarbeiding/gjødsling/kalking

Reduserte jordarbeidingsmetoder gir nesten aldri like godt resultat som med pløying, men er i mange tilfeller eneste aktuelle. Både stivtindfres og ulike rotorharver er aktuelle, men vær klar over at de med stor hastighet kan ødelegge jordstrukturen. Innblanding

■ Fornyng med redusert jordarbeiding. Foto: Vibeke Hjønnvåg

■ Kløverrikt gjenlegg. Foto: Vibeke Hjønnvåg

av møkk/kalk lar seg gjøre med en slik jordarbeiding, men torv i overflata gir et mindre gunstig såbed.

Tradisjonell pløying gir god løsning/lufting av øvre jordlag, noe som er positivt med dagens tunge utstyr. Mange har en del å hente på å stille inn ploegen skikkelig. God pløying med forplog betyr effektiv ugraskamp mot flerårig ugras. Pløying gir også gode muligheter til å blande inn husdyrgjødsel og kalk hvis det er nødvendig. Mye grasjord er altfor sur

Et jevnt og ikke for løst såbed gir best etablering av gras. Slodden er da kanskje det beste redskap. En harv uten sloddeplank egner seg ikke så godt til overflatejevning. Unngå harving i størst mulig grad – gir uttørring og drar opp mye torv/ugras. Tromle gjerne både før og etter såing.

Gjødsel- og kalkmengde bør vurderes ut fra jordanalyser, såtidspunkt og eventuelt bruk av dekkvekst, men generelt trenger ikke gjenlegg mer enn 2–3 tonn kumøkk/dekar, 1–1,5 tonn saumøkk/dekar eller 40–50 kilo fullgjødsel/dekar. Husk at N-frigjøring fra omployd voll kan være stor.

■ Gjenlegg på Golsfjellet. Foto: Vibeke Hjønnvåg

Såing

Såfrø må velges ut fra høyde over havet og bruksområde. Har du en strategi på at du ikke tar opp enga ofte uansett hvordan den blir drevet, er det lurt å tenke engrapp og kvitkløver i blandinga da disse kryper inn der timoteien og rødkløveren etter hvert går ut.

eg mener mange har en del å hente på sådybde. Husk jo mindre sådybde, jo mindre frø. Grasfrø skal sås grunt (0–1 centimeter). Timoteifrø på bare 2 centimeters dybde spirer elendig, kanskje med mindre enn 20 prosent - tenk over det. Timotei er for de fleste viktigste arten.

Blandinger som inneholder mye timotei, engsvingel og kløver bør sås ut med 2–3 kilo/dekar. Mye bladfaks, flerårig raigras, raisvingel betyr økt såmengde med 1 kilo. Under optimale forhold kan frømengden være en god del lavere enn dette. ryssåing gir mindre konkurranse fra ugraset og er å anbefale når du ikke har dekkvekst.

Vanligste såtid er på våren, såing etter slått gir mindre frøugras og kan nok gi større samla avling i gjenleggsår. I dalbygdene bør gjenlegget helst være sådd før 10. august for å få etablert seg godt. Såing i oktober uten spiring er praktisert en del i fjellbygdene, det er ikke så gunstig for kløveren sin del.

Pløying best i test

Pløying gir bedre engfornyng enn direktesåing/reduert jordarbeiding. Dette skyldes bedre ugraskontroll, muligheter for innblanding av møkk/kalk og ikke minst bedre etableringsforhold for den nye kulturen. Tidlig stussing/frøgrassprøyting må til

Dekkvekst og ugraskamp

■ Dekkvekst/ikke dekkvekst

Best eng får du uten dekkvekst så lenge du har kontroll på ugraset. Jo kortere vekstseson, jo mindre aktuelt er dekkvekst, enga er viktigst! Dekkvekst gir ugraset sterk konkurranse og kan være ekstra aktuelt i økologisk. Dekkvekst bør også brukes hvis forsituasjonen er knapp.

■ Aktuelle dekkvekster

– Korn til modning: Velg en stråttiv bygg-, vårhvetesort, 12–14 kilo/ dekar – Grønnfôr av bygg eller havre: 8–12 kilo korn når du høster ved deigmodning, litt mer ved høsting rundt skyting. Vær obs på legde i dekkveksten, høst straks hvis du får mye legde. En frodig dekkvekst må også høstes tidlig slik at den ikke kveler gjenlegget.

–Vi anbefaler ikke grønnfôrblanding, raps eller westervoldsk raigras som dekkvekst.

■ Ugraskamp i gjenlegget

Selv med godt forarbeid er ugrasfrøbanken stor. Såing utpå sommeren gir mindre frøugras enn vårsåing. Mekanisk ugraskamp med pussing av gjenlegget er et godt tiltak mot høgvokste frøugras som meldestokk, då og hønsegras. Pussing/slått er derimot lite effektivt mot lavvokste, krypende arter som vassarve, linbendel med lavt vekstpunkt eller flerårige ugras.

Med en vellykket kjemisk bekjemping i gjenleggsåret holder du enga bra rein i 3–4 år. I eng med kløver er Express pluss MCPA en allsidig, rimelig blanding. Sprøyt like etter at kløveren har fått minst ett trekopla blad. Blandingen virker bra både mot mange ettårige og også flerårige ugras som spirer fra frø og som da er små og svake. Er du redd mye frøplanter av høy-mole kan det være lurt i å velge en blanding der Harmony/Gratil eller Starane inngår. Starane skader kløver.

Har du igjen så mye som 50–60 prosent av det du har sådd og det er jevnt fordelt er det i mange tilfeller verdt å beholde enga. Ta kontakt med den lokale landbruksrådgivningen (tidligere forsøksringen) for mer eksakte råd.

Ser du varseltekkanter?

Ola Stene, Fagsjef Drøv, Felleskjøpet, Ola.Stene@felleskjøpet.no

■ Fôr er et av de seks punktene i kusignaldiamanten (Buskap 2/2009). For å oppnå høg ytelse, god fruktbarhet og friske dyr er høg fôrøpptak essensielt. Vi vet at for å oppnå et høg fôrøpptak kreves fri tilgang på grovfôr av god kvalitet. Kyrne forteller oss hvordan grovfôrøpptaket er og hvem som er gode grovføretere. Kua på bildet til venstre har tydelig innsunken hungersgrop, mens kua på det høyre bildet har god vomfylling. *Hungersgropa sees som en varseltekkanter bak ribbeina på venstre side.* Graden av vomfylling må alltid vurderes på venstre side på kua da vomma ligger på venstre side i bukhulen. Innsunken hungersgrop tyder på at kua har fått i seg lite grovfôr de siste 8-10 timene. Hvis en trykker på med knyttneven i

Hva ser du når du går i fjøset? Og hvorfor er det sånn? Gjør noe med det!

hungersgropa vil en kjenne vomfyllingsgraden bedre. Da vil en også kjenne vomkontraksjonene. Vomkontraksjoner er kraftige muskelsammentrekninger i vomveggen som har til hensikt å elte fôret i vomma. Normal frekvens er åtte kontraksjoner i løpet av fem minutter.

Finn årsaken og gjør tiltak

Observeres en eller flere varseltekkanter i besetningen må en finne ut hvorfor. Det kan være mange årsaker til dårlig vomfylling. Er det ei eller noen få kyr kan det skyldes brunst, vonde klauver, dårlige bein, lav rang eller feil kraftfordeling. Ei slik ku trenger oppfølging for å unngå dropp i ytelse eller helseproblemer. Bruk sykebingen,

juster karafftformengden og sørg for at kua får i seg nok strukturfôr.

Besetningsproblem

Hvis vomfyllinga er dårlig på flere dyr er det et besetningsproblem. Dette gir lavere ytelse og dårligere mjølkekvalitet. Pågår det over tid vil det gå utover helse og fruktbarhet. Dårlig grovfôrøpptak gir ofte blaut møkk fordi kyrne får i seg for lite fiber. Tenk gjennom mulige årsaker. Den vanligste er lite fôr på fôrrettet. Husk at ved ønske om høg fôrøpptak må en regne med at 10-20 prosent utsortert restfôr. Dette kan gis til dyr som står på ekstensiv fôring for eksempel sinkyr. Ta en gjennomgang av fôrplanen og send inn en grovfôrprøve for gjæringsanalyse.

Dårlig gjæringskvalitet går utover smakeligheten og fôrøpptak. Sjekk også om du har valgt riktig karafft i forhold til grovfôringskvalitet og ønska ytelse. Mye rask nedbrytbar stivelse kombinert med fiberfattig grovfôr gir lett sur vom.

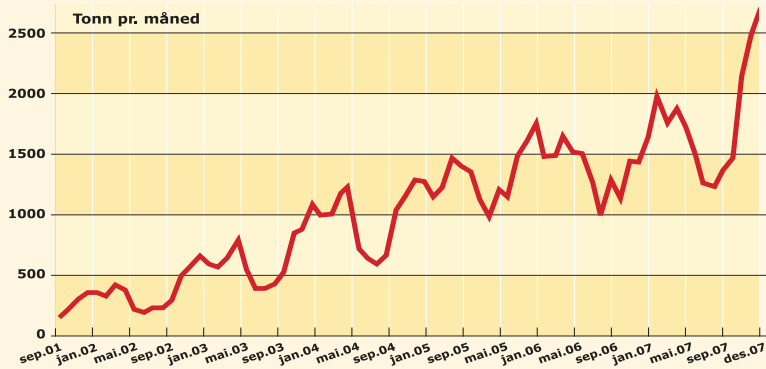
For få eteplasser

For mange kyr i forhold til antall eteplasser er også en av hovedårsakene til dårlig grovfôrøpptak. Ekstra sårbart er det da hvis det er smale passasjer fra liggebåsarealet og til fôrrettet. Da vil lavrangerte dyr vente lengre før de går til fôrrettet. Mange har opplevd at ved å slakte 2-3 kyr vil det fortsatt bli like mye mjølk på tanken. Kutrafikken bedres og grovfôrøpptaket øker.

■ Den svarte kua har tydelig hungersgrop, mens den brune har god vomfylling. Foto: Petter Nyeng, Felleskjøpet

Det er lønnsomt å ta i bruk Fiskå TopLac® - trolig Norges beste kraftfôr.

Omsætningsutviklingen i tonn pr. mnd. for Fiskå TopLac® fra sept. 2001 (lansering) til des. 2007. (gjelder Fiskå Mølle, Tau)

Vår markedsandel på kraftfôr til melkekyr i Norge er ca. **13%**. Vår «markedsandel» av de 150 mest høytytende buskapene i 2007 er **20.66%*** *Kilde: Buskap nr. 3- 2008

Fiskå TopLac® er det mest effektive kraftfôret til melkekyr. Føringforsøk i 6 besetninger har vist at Fiskå TopLac® gir mer enn 10% mer melk enn Fiskå Melketopp ved alle laktasjonsnivåer. Ytterligere forsterkninger av reseptene har i uttallige

Fiskå TopLac® finnes i 3 varianter.

Bruksområder:

TopLac Låg® Til proteinrikt grovfôr, PBV > +40

TopLac® Til middels grovfôr, PBV fra 0til +40

TopLac Høg® Til proteinfattig grovfôr, PBV < 0

situasjoner vist at også proteinprosenten stiger i tillegg. Ofte med flere tideler.

Det unike kraftfôret er utviklet ved hjelp av AAT-modellen og maksimering av surfôropptaket er tillagt stor vekt.

Ta kontakt med Fiskå Mølle i dag, telefon 51 74 33 00 eller gå inn på www.fiska.no for bestilling eller mer informasjon.

Fiskå Mølle

Godt gjort er bedre enn godt sagt

- erfaring - kunnskap - fleksibilitet - kvalitet - utvalg -

©NRF49-RUDI®

-innredning for kjøttfe

• se utvalget på weben vår www.fjossystemer.no

Våre fagkonsulenter skreddersyr løsninger tilpasset ditt behov!
-ta kontakt for prosjektering og tilbud;

FJØSSYSTEMER

FOR MER INFO, SE VÅR WEB: fjossystemer.no

Øst
2634 Fåvang
Tlf: 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

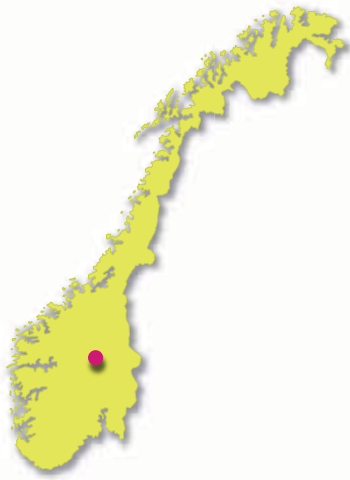
Sør
3174 Revetal
Tlf: 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf: 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf: 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf: 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

BYGG
2634 Fåvang
Tlf: 61 28 35 30
bygg@fjossystemer.no

REPORTASJE

Solveig Goplen
tekst og foto
solveig.goplen@geno.no

■ Tankbilen er på vei inn i gårds-tunet som ligger høgt og fritt på 550 meter over havet. I dalbotn ligger Gudbrandsdalslågen under snø og is. Det er bare lengden på dagene som minner om at det nærmer seg en ny vekstsesong. Straks mjølka er hentet tar bonden på seg brillene og gransker tilbakemeldingslappen fra meieriet. Han følger mjølke-kvaliteten med argusøyne.

Kamp mot anaerobe sporer

andi og la Skoe fra Nord-Fron i Gudbrandsdalen har virkelig møtt utfordringen med anaerobe sporer i mjølk. De ønsker å dele sine erfaringer med andre bønder. Sesong på sesong har de kjempet med å få kontroll over anaerobe sporer i mjølka. Dokumentasjon som andi har samlet forteller ei historie bakover til 2003. Med ujamne mellomrom har det dukket opp sporeprøver som viser middels eller høgt sporetall. De har gjort seg erfaringer med at får de utlistet ei slik prøve må tiltak settes inn umiddelbart.

Fagfolk involvert

Både andi og la roser nettverket med fagfolk rundt seg. Tine og Forsøksringen har vært involvert og de fleste steiner er snudd både en og tre ganger. la forteller at de startet sporejakten på den tekniske sida, kanskje til liten nytte. I sjekklista var blant annet et punkt om at belegg kunne være ugunstig med tanke på sporer. Derfor gikk de gang med ulike kraftvasker på anlegget, skrubbing av tanken innvendig med børste, noe som for øvrig bør gjøres med maske på. I tillegg var De aval der og skiftet pakninger på mjølkeledningen. I den automatiske vaskeren ble det funnet mye belegg. Samtidig ble reinholdet i fjøset innskjerpet. Tid-

Sporefri mjølk på tanken

■ Grunnlaget for sporefri mjølk legges i innhøstinga. Rett dosering av rett type ensileringsmiddel og å unngå jordinnblanding i føret er svært sentralt (illustrasjonsfoto).

Sporefritt fôr kan det være vanskelig å få til. Perfekt reinhold av jur og spener og gode mjølkingsrutiner uten luftinnslipp og organ som faller av er da eneste vei til elitemjolk.

■ Ola Skoe har erfart at ettertøking med tørt papir er helt nødvendig for å unngå møkkrester på spenene.

ligere hadde de brukt vått papir ved avtøking. I tillegg hadde de gode rutiner med jurklipping. De innskjerpet rutineene ved å ettertørke med tørt papir i tillegg. Det de oppdaget da var at til tross for at de tørket med vått papir først så var det igjen møkkrester på det tørre papiret. Derfor ble rutineene med tørt papir innført permanent. Fokus er på å unngå at gjødselrester kommer over i mjolk.

Forsøksringen var samtidig på banen og tok ut møkkprøver som dokumenterte sporebelastningen i møkka og dermed at fôret inneholdt sporer.

Hvor kommer sporene fra?

Ia Skoe sier at til tross for at han mener at han har gode rutiner i forbindelse med grovfôr dyrkinga så føler han seg aldri helt trygg på når de anaerobe sporene kan dukke opp på nytt. På garden er det to tårnsiloer med fylltømmer. De benytter totrinnshøsting. Vogna de benytter er ei laas Sprint 300 vogn. Ia mener at lengden på graset ved innlegging er 5–8 centimeter langt. Når det gjelder ensileringsmiddel så medgir han at han har prøvd mange forskjellige

FAKTA

■ Sporer i fôr kommer over i mjølka fordi mjølka rett og slett infiseres med sporer som er i møkka. Konsentrasjonen av sporer kan i verste fall være 100 ganger høyere i dårlig surfôr enn i godt, og blir ytterligere oppkonsentrert i gjødsel. Derfor er møkk den største kilden til å infisere mjølka. Gjødselrester etter mangelfull avtøking, innsug og gjødselpartikler fra bås og ku ved påsetting av organ og innsug av møkk når organ sparkes av er derfor kritiske situasjoner. Det kan være sporer i fjøslufta, men dette bidrar i mindre grad. Husk at mjølka inne i juret alltid er fri for sporer.

■ Smørsyrebakteriene finnes i sporeform i jord og gjødsel. Bakteriene ligger da kapslet inn og klare til å våkne opp og oppformere seg når forholdene blir gunstige. De vil vanligvis ikke formere seg på jorden på grunn av tilgangen av oksygen, men våkne til liv i siloen. Derfor er det uhyre viktig å unngå jord- og gjødselinnblanding og å sikre god konservering. Er tørrstoffprosenten under 20 kreves pH under 4,2 for å unngå smørsyregjæring, dersom tørrstoffprosenten er 30 kreves en pH under 4,5, mens er tørrstoffprosenten 50 så kan pH være på 5. For å finne ut om det er sporer i det ferdige fôret må det tas en hygienepakke. Da måles innhold av faktiske sporer i fôret. Bestiller du gjæringskvalitet finner du ut gjæringskvaliteten på fôret og dermed om fôret er feilgjæret.

■ Feildosering av ensileringsmiddel er dramatisk fordi halv dose kan føre til at det tar uker før pH er nede på ønsket nivå som hemmer smørsyregjæring og dermed sporeoppformering. Det kan faktisk føre til en dårligere surfôr kvalitet enn om du ikke hadde benyttet ensileringsmiddel i det hele tatt. I tillegg er det helt vesentlig at du velger et ensileringsmiddel for rett tørrstoffnivå.

Etter at siloen er ferdig pakket og gjæret, kan en kontrollere om medgått syremengde ble riktig i forhold til innlagt mengde. Grovt sett kan en regne med at en har lagt inn ett tonn gras per kubikkmeter ferdig masse.

Har du 100 rundballer på 800 kilo/bunt, har du pakket 80 tonn silo. Fikk du tørket graset til 30 prosent tørrstoff kan du sjå bort fra pressaft, men du bør regne 3-4 prosent åndings- og gjæringstap. Dette kommer i tillegg til vekta av ferdig gjæra masse: $(80 + 3) \text{ tonn} = 83 \text{ tonn}$. Ønsker du å bruke 3,5 liter/tonn innlagt gras, bør du ha brukt $(83 \times 3,5) \text{ liter} = 290 \text{ l}$ ensileringsmiddel.

Formel: Tonn innlagt masse = surfôrvolum x volumvekt + vekttap (ånding+pressaft) Tilrådd dose vil avhengig av type ensileringsmiddel.

■ Det tas tre ordinære anaerobe sporeprøver av mjølka i løpet av ett år. Får du høgt sporetall på en prøve følges du opp med ny prøve neste måned. Er den prøva lav eller middels følges du ikke opp videre. Derimot er den høgt nedklasser mjølka til klasse 2, Skjer det samme neste måned nedklasser mjølka til klasse 3. Fjerde måned med høgt nivå vil du komme i en stoppsituasjon.

Kilde faktarammer: Nettverk mjølkekvalitet, Tine og Norsk Landbruksrådgiving.

Sporefri mjølk på tanken

fortsetter fra forrige side

middel. Alt fra Hovden til reinmaursyre. Forsøksringen har fokusert på problemstillinga om at middelet ikke er rett dosert og at de ved feildosering kanskje kan ha fått en situasjon som forverrer sporebelastningen (se faktaramme). De bruker husdyrgjødsel på eng, opptil tre tonn per dekar, dersom det er gunstige forhold med duskregn. I tillegg er de nøye med å spre på husdyrgjødsel rett etter høsting. De har gått bort fra å bruke grønnfôr til gjenlegg. Bakgrunnen er å unngå og få med jord inn i fôret og dermed øke faren for sporer i fôret.

yrne kalver fra oktober til desember, og fôr kvaliteten er helt avgjørende for produksjon og mjølk kvalitet. Grovfôropptaket ligger på ni FEm grovfôr per ku per dag, noe som bør indikere at fôret som sådan er smakelig. telsen ligger på 7 61 kilo E M.

Råd til andre som sliter med anaerobe sporer?

andi er helt klar på at tiltak nummer en er reinhold av jur og spener. Her har en i hvertfall muligheten til å ta brodden av et sporerikt surfôr.

Erfaringene de har gjort er at det er ganske forvirrende når fagfolkene kommer med all sin teori og tester ut flere ting samtidig. De har opplevd at det er vanskelig å forstå sammenhengen med sporer, feilgjæret silo, belegg i rørgate, sporer i fôr, sporer i mjølk og så videre. I tillegg er avregningssystemet på sporer vanskelig nok å forstå.

Gladhistorie fra Skoe

la har nettopp vært på årsoppgjørgjennomgang sammen med ni andre bønder. Et forum som la skryter av. Her han de utveksle erfaringer og det er stor takhøgde. Det som er spesielt på Skoe er at de

■ For hvert stell skrapes båsene reine for fôrrester. Målet er å unngå at fôr eller møkk som inneholder sporer suges inn i mjølkeorganet ved påsett.

hvert år tømmer fjøset og både folk og dyr får en velfortjent ferie på setra eller på beite. ksekalver som er høstfødte slippes sammen med noen eldre kviger på beite fra 1/5 til 1/10. Ved utslipp står de på to kilo kraftfôr og når de kommer inn om høsten får de tre kilo kraftfôr til de slaktes i mai neste år. Tilveksten

er på 520 gram og de veier 317 kilo ved 1 måned. Da har de altså i fem måneder av framføringstida fått bare beitegras. Så langt har ikke oksene blitt behandlet for parasitter, men til våren vurderer de å legge inn kapsler for om mulig å oppnå en enda bedre tilvekst på oksene med dagens driftsopplegg. ■

Fremtiden er her!

SAC RDS FUTURELINE MELKEROBOT

Kommer snart til en gård i din nærhet.

Prisgunstig

Kontakt: Nordbye & Co AS • Tlf 67 16 79 90 • www.saceffectiv.no

NORGESFÔR
BONDENS TRYGGE VALG

10.944 kg EKM pr. årsku!

Gunnar Yggeseth fra Eidsvoll Verk fortsetter å øke ytelsen i besetningen sin. I 2008 melket kyrne hans 10.760 kg, eller 10.944 kg. EKM.

De 17 årskyrne føres med godt surfôr samt Drøv Fase 1 og Drøv Fase 2 fra Norgesfôr.

Kalvene får en god start med Drøv Gromkalv.

Bli kunde du også – kanskje **du** topper lista neste år.

Les mer om Yggeseths føring og driftsopplegg på vår hjemmeside: www.norgesfor.no

DANSK KVÆG KONGRESS

Ny lov skal løfte dyrevelferden

REPORTASJE

Rasmus Lang-Ree
tekst og foto
rasmus.lang.ree@geno.no

■ Frykten har vært stor blant danske melkeprodusenter for et lovforslag som vil pålegge dem kostbare utbedringstiltak og gjøre dansk melkeproduksjon mindre konkurransedyktig. Skal vi dømme etter reaksjonene som kom under kvæg-kongressen vil de fleste nå senke skuldrene. Mest spenning var det knyttet til om det kom påbud om beiting, men hele utvalget unnatt representanten fra dyrevernteressene har konkludert med at nullbeiting under visse forutsetninger fortsatt kan stemples som dyrevelferdsmessig godkjent. Iset bak speilet er at hvis en ikke finner løsninger på klauvhelseproblemene i løsdriftsfjøs kan beiting på et senere tidspunkt bli obligatorisk. Arbeidsgruppen forslag går nå ut på høring, før loven endelig vedtas av Folketinget etter sommerferien. Det vil bli overgangsordninger varierende fra to år og opptil 20 år før de mest kostbare tiltakene.

Beite eller ikke

Arbeidsgruppen har gått gjennom forskningen som er gjort på helse og dyrevelferd ved beiting sammenlignet nullbeiting. Utvalget konkluderer med at deler av forskningsresultatene er vanskelig å tolke fordi så mye avhenger av hvordan forholdene er henholdsvis på fjøset og ute på beitet. For en del sykdommer finner en høyere frekvens ved nullbeiting, mens for andre, som for eksempel smittsomme klauvsjukdommer og melkefeber, er det motsatt.

Fra tommestokktilsyn til indikatorer

Arbeidsgruppen ønsker at tilsynet med dyrevelferden i mindre grad skal være basert på bruk av tommestokken og at det heller skal legges

Danskene har hittil ikke hatt noe detaljert lovverk som regulerer dyrevelferden for melkekyr, men det blir det snart slutt på. En arbeidsgruppe med representanter fra forvaltning, forskning, næring og dyrevernteressene har etter to år presentert sine forslag.

en rekke indikatorer til grunn. Slike indikatorer kan være dødelighet, slaktefunn eller klauvlidelser. Tanken er at når en indikator overskrides utløser det en handlingsplan. Veterinærdirektør an Mousing signaliserte en positiv holdning til dette, selv om han understreket at det fortsatt ville være nødvendig med noen eksakte mål. Mousing sa at det ville bli en kontroll av fem prosent av besetningene årlig og at utplukket vil bli både tilfeldig og risikobasert. Han mente det var viktig å bevege seg mer i retning et risikobasert tilsyn med fokus på problembesetningene. For besetninger over en viss størrelse vil det bli krav om avtale med veterinær

om helserådgiving. I tillegg vil det bli innført egenkontroll av dyrevelferden basert på bransjekoder. Generelt ville veterinærdirektøren ikke ha mer kontroll, men smartere kontroll.

Alt har sin pris

Henrik Nygaard, som har representert Dansk kvæg i arbeidsgruppen, fortalte at lovforslaget ved nybygging vil ha en prislapp på DKK 4 000,- per kuplass. Selv om dette delvis blir kompensert ved produktivetsforbedring og kvalitetsløft, sa Nygaard at det fra næringas side var en klar forutsetning med lange overgangsordninger for de mest kostbare elementene i forslaget.

VERRE FØR DET BLIR BEDRE

Utsiktene for 2009 tilsier driftsunderskudd for danske melkebønder, men fra neste årsskifte er det lysere tider i sikte.

■ Til tross for magre tider var det rekorddeltakelse på Dansk Kvæg sin årlige kongress i Herning. Selv om det deltar både storfekjøttprodusenter, rådgivere og andre med tilknytning til storfesektoren er det imponerende med nærmere 2 500 deltakere i et land med 5 000 melkeprodusenter.

Det gjør også inntrykk når kongressen gjennomføres kjemisk fri for sutring over rekordlav melkepris, men med fokus på hva den enkelte kan gjøre på sin gård for å overleve nedturen og være best mulig posisjonert for oppturen. Når melkeprisen svikter er det økt effektivisering, reduserte kostnader

og økt produksjon som er veien til å sikre melkebøndens inntekt.

Dansk Kvæg forberedte deltakerne på negative driftsresultater for inneværende år. Da er det lagt en gjennomsnittlig melkepris på DKK 2,20 til grunn. Rentenivået ser ut til å bli lavere enn forutsatt og vil bidra til bedre resultat, men spørsmålet er om det er nok til å kompensere for kostnadsøkningene. Eneste lyspunktet på kort sikt er at rentene går ned.

Peder Tuborgh, konserndirektøren i Arla, sa i sitt innlegg at de måtte 15 år tilbake i Arla-historien for å finne like lave melkepriser som nå. Han ga ikke

■ Dyrevernteressene har skarpt kritisert at arbeidsgruppen ikke foreslår at beiting skal være obligatorisk.
Foto: iStockphoto

■ Henrik Nygaard fra Dansk Kvæg har forsvart næringsinteresser i arbeidsgruppen som har utredet hold av melkekyr og var spesielt fornøyd med at det fortsatt blir opp til den enkelte produsent om dyra skal på beite eller ikke.

■ Veterinærdirektør Jan Mousing vil ha et mer risikobasert tilsyn på dyrevelferdsområdet.

Gjennomføring av et beitepåbud ville i følge Nygaard ha kostet 4,5 milliarder D i investering i tunneller og drivveier, redusert avdrått og redusert avkastning på grasmark som brukes til beite og at dette hadde fjernet 31 prosent av driftsresultatet målt i 2007 kroner. Vanskelig arrondering er ytterligere et problem ved tvungen beiting, og

Nygaard mente en tredjedel av besetningene hadde måttet avvikle ved lovpålagt beiting.

Henrik Nygaard konklusjon var at med beitefrihet og lange overgangsordninger var næringa fornøyd med arbeidsgruppens forslag og at gjennomføringen vil bety et velferdsmessig løft for dansk melkeproduksjon. ■

sine danske melkeleverandører noen grunn til optimisme med tanke på melkeprisen. Tvert om gikk han langt i å varsle ytterligere prisnedgang. Han trakk fram at prisreduksjonen på råvarer ennå ikke er kommet til synes i butikkyllene. Når prisen på meieri-produkter er høy endrer forbrukerne atferd og velger billigere produkter. Peder Tuborgh sa Arlas strategi var både å spare og vokse. På den ene siden sterkt fokus på kostnadsreduksjoner samtidig som en benytter muligheter til vekst i en lavkonjunktur.

– Befolkningsveksten og urbaniseringen er ikke avtagende, og dette er faktorer som alltid har hatt positiv innvirkning på melkeprisen, sa Arla-direktøren. Han turde ikke spå om markedet ville snu allerede fra årsskiftet eller om vi må et stykke inn i 2010 for så skjer.

■ Arla-sjefen Peder Tuborgh kommenterte det turbulente melkemarkedet med å vise til et kinesisk ordtak som sier at når det blåser opp til storm er det noen som bygger seg le, mens andre bygger vindmøller.

FAKTA

Noen av lovforslagene

- Båsfjøs utfases
- Klauvkontroll minst to ganger årlig
- Krav til totalareal for området kyrne oppholder seg mellom melkingene (8 m² for Holstein og Rød Dansk)
- Minst en roterende kubørste per 50 kyr
- Minst en behandlingsbinge per 100 kyr og denne kan ikke brukes som kalvingsbinge
- Mjukt underlag på oppsamlingsplass for melking
- Kalving skal skje i enkeltkalvingsbinge (ved over 100 kyr fire plasser per 100 kyr og halvparten skal være enkeltkalvingsbinge)
- Kalven skal oppholde seg sammen med kua i enkeltkalvingsbinge i minst 12 timer etter kalving
- Forbud mot helpaltebinger til ungdyr

Nye krav som vil komme i form av forskrifter (bekjentgjørelser)

- Minst en årlig klauvkontroll skal foretas av uavhengig veterinær eller klauvskjærer
- Liggebås mot vegg skal være minst 3 meter lang og i dobbeltrekke 2,85 meter lang
- Liggebås skal ha bredde på 1,25 meter
- Gangbredde mellom liggebåstrekker skal være minst 2,6 meter
- Gang mellom førbrett og liggebåstrekke skal være minst 3,4 meter (med en eller to rekker bak førbrettet)
- Tverrganger skal minst være 2,5 meter og 4,0 meter hvis det er plassert drikkekar der
- Kyr skal ha tilgang til fôr minst 20 timer i døgnet

AVL I BUSKAPEN

Problemer med at programmet stopper?

Anne Guro Larsgard, Avlskonsulent Geno, anne.guro.larsgard@geno.no

Vi får i blant melding fra brukerne av Avl i buskappen på at de i forbindelse med utkjøring av ny avlsplan opplever at programmet låser seg. Følgende melding viser seg da på skjermen: «Avlsplankjøring stoppet, oksevalg=0 pga. egenskapsvalg».

■ Årsaken til at programmet låser seg er at det ut fra reglene om antall tilgjengelige doser av sæd fra de ulike eliteoksene (basert på sædfordelingsregler og årskuttall i besetningen), ikke er mulig å oppfylle:

1. De generelle kravene til den planlagte kombinasjonen, som ligger inne i programmet.
2. Kravene du som bruker har lagt inn i programmet (egenskapsvalg).

Det finnes følgende muligheter å løse dette på:

- Sjekk at årskuttallet som ligger inne i programmet (basert på siste årsoppgjør i Kukontrollen) er i samsvar med gjeldende årskuttall i besetningen. Hvis det er inngått samdrift, eller besetnings-tørrelsen av andre årsaker har økt siste året, må du justere årskuttallet i programmet.
- Bruk måtehold i forhold til egenskapsvalg:
 - Bruk fortrinnsvis enten buskapsegenskap eller individegenskap – ikke begge deler.
 - Begrens antall dyr det legges inn individegenskaper på. Brukes samme individegenskap på mange dyr, øker sannsynligheten for at programmet skal stoppe.
 - Muligheter for å bruke egenskapsvalgene styres av kvalitene/styrkene til de gjeldende eliteoksene. Blant eliteoksene som har vært i dunkene fra oktober, er det få som er gode på lekkasje. Det begrenser muligheten for å velge lekkasje som egenskapsvalg på mange dyr i besetningen.

Vi har fra mars endret på de generelle kravene i programmet, for å redusere problemet.

5 på topp

10117 Braut

Foto: Atelier Klingwall

Ingen endring

■ Denne gangen er det ingen endring i listen over de fem mest brukte eliteoksene. Oversikten dekker perioden desember, januar og februar, og 10177 Braut beholder en soleklar førsteplass. 10032 Haugset går ut som eliteokse etter gransking 1/2009 på grunn av høyt slektskap med populasjonen og dermed fare for økt innavlsøkning. De fire andre på listen vil imidlertid gå videre og siden det bare er to «nye» eliteokser etter denne granskningen blir det nok ikke de store omveltninger på listen framover.

Okse	Navn	Antall sæddoser brukt i des/jan/feb
10177	Braut	14 917
10245	Hjulstad	12 664
10039	Haga	11 321
10278	Haga	10 186
10032	Haugset	8 895

Buskap-arkiv på nett

■ Arkivet med tidligere Buskap-utgivelser på www.buskap.no har i en periode ikke blitt oppdatert, men nå er vi oppe og går igjen. Det er nå mulig å søke på fagartikler i Buskap tilbake til nummer 5 i 1999. Arkivet har fått forbedret søkefunksjonalitet og artiklene kommer opp i pdf-format med helt lik lay-out som i den trykte utgaven.

Gå inn på www.buskap.no og test den unike fagdata-basen!

BUSKAP

I NESTE NUMMER

- Fôrplanlegging til ungdyr
 - Mer kjøtt eller mer melk på øko-bruket?
 - Først med robot på førbrettet
 - Møkkete liggebåser
- pluss mye, mye mer

MelkeSyrner®

Hurtig syrning.
Til helmelk og
melkeerstatninger

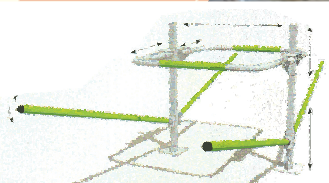
ReVital®

med melkesyre-
bakterier.
Stopper effektivt diare

Green Stall - optimal liggekomfort

Nyhet

Individuell
fleksibilitet
for hver bås

Kubørste

Se video på
vår nettside:
www.husdyrsystemer.no

Kalvebørste

Gjødselskraper

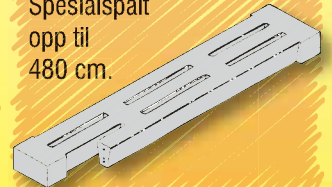
Kjedetrek - Wiretrekk

Klaubboks

Klaubboks - enmannsbetjent.
Trilles inn på dyret som er
låst i fanggitter.

Spalter

Storfespalter fra 90-400 cm.
Spesialspalt
opp til
480 cm.

Sprayfo melkeerstatning

Lettfordøyelig. Fettpartikler i protein. Effektiv
kilde av næringsstoffer. Ingen fettavleiring.

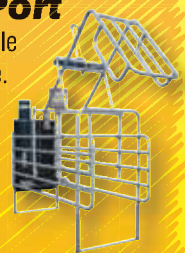
Melkeerstatning
basert på melke-
råstoff levert av

4,77 ltr.
Sprayfo Blå
= 1 FEm

Flex-Port

Den fleksible
beskyttelse.
Kua eter
uforstyrret
i kraftfor-
automaten.

U20

Kompakt
kalve-
drikks-
automat
for opp til
30 kalver.

De høystytende buskaper 2008

I årets oversikt over de høystytende besetninger i landet har vi for første gang lagt til grunn kilo energikorrigert melk (EKM) og ikke kilo melk som tidligere. Vi mener det er riktigere å legge EKM til grunn for en slik rangering, men for å kvalitetssikre listen har vi tatt ut besetninger med færre enn fem kontroller og avvik på over 0,4 prosent mellom fettinnhold basert på melkeveier og tankmelkanalyse. Vi har delt oversikten i tre separate lister; opptil 20 årskyr, 20 til 40 årskyr og over 40 årskyr og har tatt med de 50 beste besetningene i hver gruppe.

■ 1133 Birgitte etter 10245 Hjulstad.
Eier: Jon og Kåre Engen, 7070 Bosberg.
Foto: Solveig Goplen

De høystytende buskaper under 20 årskyr

Navn	Postnr	Postnavn	Årskyr	Kg EKM	Fett%	Prot%
Aanestad Ole Morten	4360	Varhaug	16,1	11001	4,41	3,26
Paulsen Erik	8680	Trofors	18,4	10990	4,2	3,35
Yggeseth Gunnar	2074	Eidsvoll Verk	17,8	10944	4	3,5
Skålholt Rasmus	7320	Fannrem	17,1	10721	4,59	3,32
Austbø Håkon H,	4160	Finnøy	17,5	10699	4,47	3,36
Hofstad Olav	7710	Sparbu	16,7	10697	4,49	3,54
Krokedal Lars og Karstein	5583	Vikedal	16	10571	3,77	3,36
Ulvin Olav	7670	Inderøy	12	10443	3,95	3,51
Myhre Odd-Bjørnar	9050	Storsteinnes	8	10314	4,22	3,34
Waade Roar og Synnøve	7629	Ytterøy	8,8	10303	4,36	3,51
Nøst John Arne	7629	Ytterøy	16,8	10296	3,9	3,44
Birkeland Fjos DA	5583	Vikedal	13,2	10280	4,12	3,4
Risa Dag og Trygve ANS	4050	Sola	13,4	10177	3,84	3,35
Mosnes Olav	4139	Fister	16,3	10151	4,3	3,5
Myran Johan F,	7120	Leksvik	18	10142	4,21	3,47
Gorssetsæther Mikal	7340	Oppdal	11,1	10093	4,4	3,51
Lønning Erling	5570	Aksdal	10,3	10091	4,03	3,42
Huseby Arne	3632	Uvdal	5,7	9909	4,31	3,24
Løvaas Siv Irene	8484	Risøyhamn	13,1	9879	3,56	3,42
Kalland Hallgeir	6697	Vihals	9,3	9874	4,27	3,39
Dyrendahl Ann Britt og Tor	7110	Fevåg	18,6	9837	4,61	3,47
Orthe Sigmund	4596	Eiken	4,8	9830	4,53	3,44
Vadla Jon-Arne	4170	Sjernerøy	18	9826	4,11	3,4
Snøva Erling	6613	Gjøra	12,6	9807	4,67	3,48
Skar Linas	8615	Skonseng	14,2	9783	4,14	3,44
Mathisen Anny Helene	5918	Frekhaug	3,4	9685	4,07	3,48
Sørheim Oddbjørn og Reidun	5499	Åkra	8,2	9651	4,63	3,41
Kornerud Tron Martin	3408	Tranby	14,8	9621	4,13	3,4
Viblemo Jan	4525	Konsmo	3,7	9546	3,74	3,44
Espesvoll Torkel	5583	Vikedal	18,1	9542	4,4	3,44
Nese Olav J,	5728	Eidslandet	7,1	9539	4,02	3,36
Herredsvela Gerd Marie	4363	Brusand	10,5	9537	4,43	3,61
Døvik Per	5576	Øvre Vats	12,2	9534	3,57	3,38
Valand Reidar	4525	Konsmo	3,7	9531	4,19	3,45
Solbakk Ragnar	8200	Fauske	15	9521	3,9	3,41
Kolstad Harald Rune	5936	Manger	15	9518	4,23	3,61
Ludvigsen Edmund B,	9419	Sørvik	15,5	9508	4,3	3,34
Krogstad Bjørn Inge	9360	Bardu	17,3	9500	4,17	3,39
Graven Martin	7120	Leksvik	15,9	9497	4,09	3,46
Brænd Eva & Embret	2480	Koppang	9	9495	4,11	3,38
Sivertsen Knut	8283	Leinesfjord	16,9	9482	4,23	3,38
Økdal Samdrift ANS	7288	Soknedal	18,1	9472	4,18	3,38
Henriksen Jan Inge	9060	Lyngseidet	11,2	9465	4	3,49
Gauteplass Halvor	3580	Geilo	11,4	9462	3,94	3,46
Sundal Elsa	6900	Florø	9,1	9462	3,65	3,29
Trondmo Karl Petter	8672	Elsfjord	19,6	9429	4,04	3,35
Stake Wilhelm	3550	Gol	10	9416	4,34	3,42
Grundnes Olav	9321	Moen	16,8	9409	4,26	3,45
Aanes Geir Kristian	8190	Sørfjorden	10,8	9404	3,92	3,36
Mardal Samdrift DA	6823	Sandane	13,3	9400	4,32	3,41
Øie Marie	4130	Hjelmeland	6,1	9383	4,15	3,35
Ryste Kolbein	6150	Ørsta	13,7	9364	4,46	3,25
Johansen Tor Arne	8530	Bjerkvik	15,3	9363	4,06	3,5
Sognnes Ingunn og Aslak	6953	Leirvik I Sogn	18	9357	4,4	3,4
Haraldsvik Øistein	8664	Mosjøen	9,2	9356	3,83	3,23
Bakkebo Vigdis	6740	Selje	8,3	9329	3,97	3,31
Mortensen Sølvi	9518	Alta	14,4	9306	4,32	3,29
Johansen Rolf W	9518	Alta	10,5	9304	4,42	3,54
Haugland Håvard	4340	Bryne	19,9	9291	4,34	3,64
Hansen Jim Ivar	9144	Samuelsberg	11,6	9291	3,76	3,24

■ Ku nr 167 Åshild etter 10177 Braut
Eier: Irene og Gunnar Svendstad, Eidsvoll
Foto: Solveig Goplen

■ 737 datter etter 10115 Raastad.
Eier: Elling Braut, Bryne.
Foto: Elly Geverink

De høystytende buskaper mellom 20 og 40 årskyr

Navn	Postnr	Postnavn	Årskyr	Kg Ekm	Fett%	Prot%
Torvholen Samdrift DA	4362	Vigrestad	31	11423	3,93	3,41
Hauland John	4321	Sandnes	23,4	11346	4,3	3,4
Joa Trond	4050	Sola	29	10968	4,12	3,68
Nornes Samdrift DA	4170	Sjernerøy	30,5	10837	4,26	3,48
Jenssen Terje Olav	8813	Kopardal	23	10752	4,16	3,48
Talberg Øyvind	1746	Skjeberg	33,9	10690	4,35	3,48
Torjulvågen Samdrift DA v/familien Waagen	6629	Torjulvågen	33,4	10613	4,2	3,44
Skjørtorp Ole	1890	Rakkestad	20,6	10477	3,98	3,5
Fjørtoft Odd Einar	6294	Fjørtoft	29	10455	4,15	3,45
Fjøløy Samdrift DA	4156	Mosterøy	26,1	10316	3,88	3,45
Tverrfjell Samdrift DA	8534	Liland	21	10224	4,35	3,47
Øygarden Einar H	6873	Marifjøra	25,3	10153	4,22	3,42
Åmøy Samdrift DA	4154	Austre Åmøy	25,9	10112	3,82	3,43
Øyaset Samdrift DA	5700	Voss	20,8	10072	3,71	3,39
Ropeid Tormod Frode	4312	Sandnes	21	10070	4,55	3,42
Tunset Fred	8400	Sortland	20,7	10044	4,21	3,37
Thomassen Tor Arne	9517	Alta	30,8	9962	4,21	3,55
Steinsland Samdrift DA	4052	Røyneberg	32,4	9921	4,32	3,47
Kåre Thorset / Gunnar Rudningen	3560	Hemsedal	31,9	9907	4,38	3,39
Jahr Per P, og Anne Marie	2009	Nordby	34	9832	4,03	3,32
Årsvoll Sindre og Margunn	4312	Sandnes	38,4	9832	4,44	3,45
Ness Jostein & Vebjørn	7165	Oksvoll	21,8	9743	4,16	3,42
Tunheim Samdrift DA	4342	Undheim	39	9720	6,51	4,24
Jacobsen Anlaug Eri	6887	Lærdal	23,1	9704	3,6	3,51
Tuv Ingrid og Syver Olav	3560	Hemsedal	25,3	9701	4,02	3,34
Halsne Samdrift DA	4182	Skartveit	20,2	9678	3,94	3,4
He He Samdrift DA	5918	Frekhaug	34,1	9629	4,11	3,38
Mellby Jan Ole	1747	Skjeberg	20,3	9601	4	3,47
Skjulestad Halvor	3870	Fyresdal	22,4	9590	4,1	3,39
Dalstveit Samdrift DA	5584	Bjoa	22,8	9580	3,83	3,52
Garpestad Helge	4340	Bryne	23,6	9557	4,52	3,55
Garborg Thor Helge	4340	Bryne	20,5	9552	3,46	3,36
Helgøy Samdrift DA	4174	Helgøysund	20,1	9534	4,24	3,36
Kvia Siri	4360	Varhaug	32	9529	4,51	3,55
Grude Kåre og Berit	4376	Helleland	21,3	9480	4,17	3,52
Hårstad Narve	7340	Oppdal	25,4	9479	4,19	3,25
Kløkstad Samdrift DA	8015	Bodø	24,7	9479	4,13	3,5
Elvenes Samdrift DA	8540	Ballangen	39,7	9461	4,25	3,4
Baade Øystein	6089	Sandshamn	22	9453	4,09	3,39
Østgaard Ole-Hallstein	9300	Finnsnes	23,3	9411	3,82	3,35
Brøndbo Ivar og Pål	7977	Høylandet	24,7	9403	3,69	3,42
Joa D,Y, Arne	4050	Sola	31,1	9399	4,13	3,34
Øvstedal Rune	5723	Bolstadøyri	22,3	9395	4,29	3,25
Nærland Tore	4365	Nærbø	22,6	9378	4,35	3,37
Molteberg Magne og Mariann	1763	Halden	22,1	9375	4,48	3,61
Frøshaug Saxe	1860	Trøgstad	32,6	9361	4,06	3,55
Brækka Samdrift DA	7710	Sparbu	37,4	9347	4,09	3,33
Lysaker Halvor	1859	Slitu	25	9346	4,08	3,35
Orre Gård DA	4343	Orre	37,1	9338	4,42	3,51
Røvik Lillian Eline	6456	Skåla	21,1	9326	3,63	3,32
Grønøy-Åmnes Samdrift DA	8170	Engavågen	22,8	9318	4,05	3,33
Nedrebø Margunn og Per	4330	Ålgård	25,4	9314	4,08	3,4
Mø Samdrift DA	6783	Stryn	25,4	9311	4,21	3,44
Birkeland Eli og Bjarte	4200	Sauda	20,5	9286	4,04	3,46
Bye Grethe og Stig Ove	7870	Grong	22,5	9279	4,04	3,41
Kirkhus Samdrift	8800	Sandnessjøen	28,2	9278	4,07	3,39
Kverme Roy Helge	4363	Brusand	28,6	9219	4,25	3,48
Solvoll Eirik	8484	Risøyhamn	24,2	9217	4,04	3,42
Flatabø Brynjulv	5627	Jondal	21,4	9211	4,29	3,56
Lekven Rune	5217	Hagavik	24,5	9203	4,06	3,31

De høystytende buskaper 2008

■ 929 etter 10278 Haga.
Eier: Figgjen Forever DA, 4332 Figgjo
Foto: Elly Geverink

■ 684 etter 10267 Lie
Eier: Løge Samdrift, 4340 Bryne
Foto: Elly Geverink

De høystytende buskaper over 40 årskyr

Navn	Postnr	Postnavn	Årskyr	Kg EKm	Fett%	Prot%
Todnem Samdrift DA	4312	Sandnes	73,7	10686	3,75	3,34
Slettheiene Samdrift DA	4262	Avaldsnes	44,4	10164	4,28	3,51
Røyneberg Samdrift DA	4052	Røyneberg	57,1	9922	4,01	3,55
Odland Samdrift DA	4360	Varhaug	44	9919	4,49	3,53
Hjørungdal Gard DA	6063	Hjørungavåg	41,8	9841	4,1	3,36
Lunden Samdrift DA	4312	Sandnes	104,4	9797	4,17	3,35
Sole Samdrift DA	2850	Lena	47	9781	4,47	3,48
Samdrift Olstad/Hansen	3228	Sandefjord	61,8	9752	3,93	3,35
Audna Samdrift DA	4520	Sør-Audnedal	45,3	9548	4,14	3,47
Foren DA	4054	Tjelta	52,2	9521	4,14	3,53
Hæra Samdrift DA	1860	Trøgstad	47	9507	4,16	3,49
Nærland Samdrift DA	4365	Nærbo	86,3	9501	4,03	3,56
Garpestad Samdrift DA	4340	Bryne	68,3	9456	3,89	3,39
Lysevoll Samdrift DA	7203	Vinjeøra	43,8	9452	4,17	3,35
Tex Samdrift DA	4342	Undheim	51,6	9446	3,73	3,37
Haugen Samdrift DA	5574	Skjold	55,4	9428	3,92	3,44
Skeie Samdrift DA	4262	Avaldsnes	44,7	9413	4,07	3,45
Nyland Samdrift DA	4354	Voll	68	9382	3,79	3,45
Auestad & Håland Samdrift	4360	Varhaug	49,3	9369	4,43	3,37
Bjorland Samdrift DA	4365	Nærbo	44,7	9361	4,29	3,53
Arnafjorden Samdrift DA	6893	Vik I Sogn	53,9	9356	3,97	3,36
Tveten Jan Olav	1860	Trøgstad	42,4	9351	4,09	3,48
Nordalen Samdrift DA	7170	Åfjord	61,3	9342	4	3,4
Høyen Tor og Ketil ANS	8370	Leknes	46,3	9319	4,14	3,37
Ryggemelk DA	1580	Rygge	50,7	9310	3,95	3,55
Larsen Erik	1860	Trøgstad	55,4	9289	3,98	3,38
Nygaard Melk	1880	Eidsberg	67,8	9283	4,03	3,49
Trio Samdrift DA	6200	Stranda	44,1	9282	3,84	3,37
Ueland Sveinulv	4463	Ualand	50,1	9281	3,79	3,42
Dahl Trygve Eivind	1892	Degernes	41,8	9263	4,03	3,58
Muan Landbruk DA	7336	Meldal	47	9261	4,1	3,53
Ytre Stadsbygd Samdrift DA	7105	Stadsbygd	61,5	9252	4,1	3,38
Kroken Samdrift DA	3560	Hemsedal	69,4	9245	4	3,5
Meland/Skjenald Samdrift D	7310	Gjølme	41	9232	4,12	3,37
Risa Edvard	4365	Nærbo	41,5	9228	3,74	3,54
Hellan Samdrift DA	7633	Frosta	50,1	9208	4,21	3,4
Øyan Samdrift DA	7170	Åfjord	42,8	9197	4,36	3,42
Haugan Einar	7336	Meldal	41,1	9149	4,16	3,4
Grindberg & Tranaas Samdri	7800	Namsos	47,6	9140	4,21	3,37
Gjønnnes Geir	1825	Tomter	45,1	9116	4,44	3,5
Guin Samdrift DA	7732	Steinkjer	40,2	9115	4,29	3,43
By/Lund Samdrift DA	7717	Steinkjer	69,2	9062	3,76	3,41
Toppenhaug Samdrift DA	3300	Hokksund	58,6	9052	4,24	3,42
Neteland Samdrift DA	5600	Norheimsund	41,5	9020	4,18	3,47
Skadsem Unni	4354	Voll	43,8	8991	3,96	3,4
Fyksen Samdrift DA	2651	Østre Gausdal	50,7	8958	3,87	3,39
Flittie/Nyhusan DA	2666	Lora	48,6	8949	4,07	3,46
Skretting Ku DA	4360	Varhaug	41,8	8947	4,5	3,55
Bakkjen Samdrift DA	4365	Nærbo	71,8	8940	3,75	3,42
Averstad Gro Thea	2040	Kløfta	41,3	8939	4,41	3,43
Thorsø Herregård Samdrift	1634	Gamle Fredrikstad	74,7	8937	3,7	3,42
Lode Samdrift	4365	Nærbo	54,1	8932	4,2	3,53
Tomb Vg,Skole & Landbr,Stu	1640	Råde	55,6	8930	4	3,44
Helland Samdrift	4330	Ålgård	73,7	8928	4,26	3,42
Kriminalomsorgen Reg, Sørv	4365	Nærbo	96,3	8927	4,16	3,42
Snønipa Samdrift DA	6826	Byrkjelo	46,3	8903	3,9	3,33
Strandkleiv Samdrift DA	6055	Godøya	47,6	8891	4,03	3,42
Rissa Samdrift DA	7100	Rissa	69,6	8882	4,08	3,46
Toska Storfe DA	5936	Manger	55,2	8879	3,83	3,48

Økt lønnsomhet for bonden. Riktig ensileringsmiddel sikrer surfôr kvaliteten.

Ensil® 1 Na og Ensil® Pluss Na konserverer protein og sukker.

Dette gir:

- Økt proteininnhold i mjølka
- Økt mjølkeproduksjon
- Økt tilvekst

Ensil® 1 Na

- Til gras i siloer og rundballer opp til 30 % tørrstoff.
- Rask pH senking og stabilisering av fôret.
- Godkjent driftsmiddel for økologisk landbruk.

Ensil® Pluss Na

- Til fortørka gras i siloer og rundballer opp til 45 %.
- Til toppdressing av siloer.
- Effekt mot gjær og mugg.
- Godkjent driftsmiddel for økologisk landbruk.

Kunummer 768 Lykke. Kua er etter 10285
Holund og morfar er 10009 Presteseter. Eier er
Prestangen samdrift i Fåvang i Oppland.
Foto: Solveig Goplen.

Lesernes side

Ved innsending av digitale bilder til Buskap er det viktig at bildene har høy oppløsning. Vi vil gjerne ha bildene som vedlegg i e-posten og ikke limt inn i meldingsteksten.

Premier for adresseendring

I Buskap nummer 8/2008 lovte vi ut premie til fem av dem som registrerer adresseendring i Landbrukskatalogen innen utgangen av januar. Bakgrunnen er at mange av våre abonnenter ikke har registrert vei-/gatenavn og nummer og dette skaper problemer med distribusjonen. Vi gjentar derfor oppfordringen om å gå inn på www.prodreg.no og sjekke om vei-/gatenavn og nummer er registrert der. Ikke alle har ennå fått tildelt vei/gateadresse ennå, men vi for svært mange som har det er ikke dette fanget opp i Landbrukskatalogen.

Vi har trukket ut disse fem heldige vinnerne av en Buskap ostehøvel:

Lekdalsmelk, Verdal, May Kristin Brørs, Namdalseid, Kjøglum samdrift, Høylandet, Olav Østvang, Vingelen og Opsund samdrift, Kviteseid.

Prosjekt ungdom og ku

Inger-Ann Berre forteller til Buskap at de i Ørland og Bjugn i Trøndelag har startet et treårig prosjekt; Prosjekt ungdom og ku. Bakgrunnen for prosjektet er bekymring for rekrutteringen til husdyrmiljøet i området.

– Skal man beholde husdyrproduksjonen i kommune er man avhengig av at det kommer yngre folk inn i miljøet for å erstatte de som slutter, sier Inger-Ann. Hun forteller videre at de i dette rekrutteringsarbeidet tar utgangspunkt i kalvemønstringen som har vokst og blitt en populær aktivitet.

– Vi ser muligheter for å jobbe mer med deltakerne gjennom flere samlinger i løpet av året, og vi er såvidt i gang med å mønstre kyr på Bygdadagene. Vi håper å kunne utvide arrangementet til også å omfatte Eksteriorbedømming ku, avslutter Inger-Ann.

Prosjektet er et samarbeid mellom produsentlagene i Ørland og Bjugn, Geno, bondelagene i Ørland og Bjugn, Ørland/Bjugn kjøttforum, 4H og Fosen landbruk avdeling Ørland/Bjugn og har fått bevilget noe BU-midler.

På bildet ser vi Nanna og kalven Kulla Gulla på Agrisjø i 2008 der 7 av 22 mønstre var fra Fosen. Foto: Inger-Ann Berre

Trikolor

Mona Aalstad i Tine fant denne kuriositeten ute på bygda under innspurten på kvigemålingene. Kulkalven etter 10115 og med 6620 som morfar er tydelig svart, hvit og rød. Eierne Kjellrun og Lars I. Hunnes I Åndalsnes syntes den var litt spesiell og fortjente et bilde i Buskap.

7. april-kua

Paula Merethe Brekken i Tine har sendt oss ei historie om ei spesiell ku: Kua er nå hos Helge Rusten på Tynset i Hedmark. Hun kalvet med fjerde kalven 14. januar i år og mjølket i februar 49,8 kilo. Helge Rusten kjøpte Hulda i januar 2006. Han strevde litt med å få kalv i henne igjen, men 7. april 2006 ble hun inseminert siste gang. Hun nedkom da med tvillinger 16. januar 2007 og ble inseminert igjen 7. april 2007. Resultatet ble kalving 19. januar 2008 og nye inseminering 7. april 2008!

Hulda kalvet 14. januar i år og så klart vi er spent om hun blir inseminert 7. april i år... men vi forventer det ikke. Hun har vel klart en liten historie allerede!

Fronsrosa

■ Bjørnar Rundsveen i Tine har sendt oss bilde og denne rapporten om Fronsrosa 2008: 940 Blomros hos Toftgrenda Samdrift på Sør Fron vart vinner av klasse 3 (kyr med meir enn fem kalver) og totalvinner uansett klasse på vandreutstillinga til Fron Produsentlag i oktober. Som totalvinner vart ho da kåra til Fronsrosa 2008. Kua er etter 4919, har hatt seks kalver og mjølka over 7 000 kilo i gjennomsnitt per år. Ho har under 12 månader i kalvingsintervall og hatt berre eit dyrlegebesøk. Ei sterk og solid ku.

Heder og ære til inseminør

■ Hans Helge Hansen (i midten på bildet), tidligere inseminør i Rana Kommune ble tirsdag 10. mars hedret med blomster å gaver fra Geno og Rana, Lurøy og deler av Rødøy produsentlag for lang og tro tjeneste. Geno-kontakt Asbjørn Toftli (til høyre på bildet) og leder i produsentlaget Konrad Lillerød vann (til venstre på bildet) sto for overrekkelsen.

Hans Helge Hansen (67) hadde vært i yrket i 37 år da han i april 2008 valgte å gå av som pensjonist. De første årene var det som selvstendig næringsdrivende, men etter fire år i 1975 ble han ansatt av NRF. Hans Helge hadde ett stort distrikt, fra øverst i Dunderlandsdalen til ytterst på Flostrand noe som kunne være en utfordring da veiene før var både kronglete å dårlige. Det var til og med melkeproduksjonsbruk han måtte gå til da han startet sin yrkes karriere. Han overtok også melkeproduksjonsbruket på sin heim plass i Ildgruben, men fortsatte som inseminør. Dette førte til at arbeidsdagene til tider kunne bli svært lange.

Hans Helge takket hjertelig for gavene og avrundet det hele med en historie fra sin tid som inseminør.

Smått til nytte

Ventetid på melking stjeler tid

Seniorforsker Lene Munksgaard fra Århus Universitet i Danmark mener at ventetid til melking er et viktig fokusområde i melkeproduksjonen. Lang ventetid vil særlig gå utover de høytstående, som får mindre tid til føropptak og hvile. Høytstående melkekyr har en presset arbeidsdag, og det er viktig å minimalisere tid som går med til å vente på å bli melket eller for å få tilgang til fôr eller vann.

Dansk Veterinærtidsskrift 4/2009

Frys råmelka med en gang

En undersøkelse i Danmark har sett på bakterieveksten i råmelk lagret i melkerom ved 12 grader, i kjøleskap ved fem grader eller ved minus 18 grader i fryseboks. Bakterietallet stiger markant ved lagring i melkerom over to til tre timer. Det anbefales at råmelk fryses ned umiddelbart for å sikre best kvalitet.

Kvæg 2/2009

Like friske

En svensk undersøkelse konkluderer med at det ikke er forskjeller i fruktbarhet, helse og holdbarhet mellom økologiske og konvensjonelle kyr. En svensk forskningsstasjon delte besetningen i to – en konvensjonell og en økologisk del. På denne måten sikret en at stoff-faktoren ikke påvirket resultatet. Forsøket har gått over 12 år.

Kvæg 1/2009

ORGANISASJON

Asbjørn Helland
styreleder

Sverre Bjørnstad
adm.dir

FRA ÅRSMELDINGEN 2007

Engasjement og omstilling

Årsmeldingen til Geno er lagt ut på www.geno.no Her i Buskap presenterer vi innledningen til styreleder og administrerende direktør, litt statistikk og resultatregnskap.

Asbjørn Helland, styreleder

Sverre Bjørnstad, adm.dir

■ Ved inngangen til meldingsåret var det den globale matvaremangelen og høye råvarepriser, kombinert med klimaendringer, som dominerte nyhetene. Etter sommeren overtok den globale finanskrisen nyhetsbildet. Dette er forhold som på ulike måter påvirker norsk landbruk, og dermed Geno.

Selv om råvareprisene nå er redusert førte den dramatiske økningen i de internasjonale prisene og den synlige knappheten på mat til økt bevissthet om landbruks- og matproduksjonens betydning. Det er stor forskjell på å være leverandør av en råvare det er overskudd på kontra en vare som er en knapphetsfaktor. Dette er forhold vi forventer vil påvirke næringens rammebetingelser i positiv retning i årene som kommer.

Finanskrisen

Den internasjonale finanskrisen har – så langt – i mindre grad hatt direkte negative konsekvenser for medlemmene og for Geno, med ett unntak, og det knytter seg til tilgangen på kapital. Fra bankene hevdes det at godt funderte prosjekter får finansiering, noe vi

■ NRF-eliteoksen 10177 Braut – en typisk produksjonsokse som er svært god på både melk og kjøtt. Døtrene har i tillegg godt lynne og gode beein. Oksen er født i august 2002 hos Torbjørg og Ommun Braut, Bryne i Rogaland. Foto: Klingwall

håper medfører riktighet. Det kan synes som et paradoks, men landbruket har de største utfordringene i perioder med en generelt sterk økonomisk vekst. Dette skyldes at kostnadene stiger i takt med den generelle kostnadsveksten, mens vi ikke klarer å ta ut dette i økte priser på produktene som leveres. Det betyr ikke at landbruket ikke har nytt godt av den økonomiske oppgangen, men for å kunne følge

en velstandsutvikling i nærheten av andre grupper, har landbruket i denne perioden blitt stilt overfor meget strenge krav til effektivisering. Når en betrakter dette sammen med økt bevissthet om matvareproduksjonens sin betydning, mener vi tidspunktet for investeringer i mjølkeproduksjonen er meget bra, men det forutsetter gode prosjekter og tilgang på kapital.

Revidering av avlsmål

I 2008 har Geno gjennomført en omfattende prosess rundt revidering av avlsmål. Det har vært stort engasjement fra medlemmer, tillitsvalgte og ansatte og vi mener prosessen har fanget opp og samlet signalene på en god måte.

I meldingsåret startet vi også en ny prosess med revidering av Geno sin strategi, der arbeidet nå konsentreres om fem forbedringsprosjekter. I løpet av tiden har vi hatt en utvikling der antall mjølkeprodusenter har blitt halvert på 10 år. Vi ser ingen tegn til at dette endres og kravet til kostnadseffektive tjenester

fortsetter neste si e

Figur 1: Seminandel over år

Engasjement og omstilling

fortsetter fra forrige side

ter og gode produkter vil øke. Det kan ligge nye muligheter gjennom nye samarbeidsløsninger og bruk av moderne teknologi slik at vi stadig utvikler organisasjonen til et bedre redskap for medlemmene. Strategiprosessen skal gjøre oss i stand til å beslutte og gjennomføre de riktige tilpasninger til riktig tid.

Etablering av Biokapital as

Gjennom etableringen av Biokapital as har Geno samlet sine engasjement innen innovasjon og kommersialisering i et eget selskap. Selskapet er nå inne i en prosess der vi søker å knytte til oss medinvestorer for å få tilstrekkelig finansiell styrke til å kunne ta ut det potensialet som selskapene i Biokapital representerer. Det er klart at tidspunktet for å få inn risikovillig og kompetent kapital ikke er det beste, men vi mener grunnlaget er lagt for en meget spennende utvikling framover.

Nye verktøy i avlen

På avlssida kan framtida komme til å by på et nytt og kraftig verktøy gjennom genombasert seleksjon.

RESULTATREGNSKAP 2008 (alle tall i tusen kroner)

Mor			Note	Konsern	
2008	2007			2008	2007
76 793	70 700	Salgsinntekter	1	81 162	72 854
32 287	29 848	Andre driftsinntekter		32 936	29 941
139 909	136 986	Semintjenesten	2	139 909	136 986
248 989	237 534	Sum driftsinntekter		254 007	239 781
-614	-206	Beholdningsendringer egne tilvirkede varer		-614	-206
15 916	14 175	Varekostnad	3	16 462	14 539
38 842	37 660	Lønnskostnad	4	40 364	38 498
5 575	5 426	Avskrivninger		5 770	5 629
45 999	46 132	Annen driftskostnad		50 600	48 957
140 775	135 562	Semintjenesten	5	140 775	135 562
246 493	238 749	Sum driftskostnader		253 357	242 979
2 496	-1 215	Driftsresultat		650	-3 198
467	775	Annen renteinntekt		319	657
593	632	Annen finansinntekt		777	632
288	905	Annen rentekostnad		296	700
690	139	Annen finanskostnad		800	383
82	363	Resultat finansposter		0	206
2 578	-852	Resultat før skatt		650	-2 992
		Skatt på ordinært resultat		524	620
2 578	-852	Ordinært resultat etter skatt		1 174	-2 372
2 578	-852	Årsresultat		1 174	-2 372
2 578	-852	Disponering av årsresultatet		1 174	-2 372
		Årets overskudd tillegges egenkapital			

Hvis dette viser seg å fungere i tråd med forhåpningene, kan det endre dagens avsløpp radikalt og gi større avlsmessig framgang til en lavere kostnad. I dag er det et internasjonalt kappløp mellom avlsorganisasjonene om å være tidlig ute med implementering. Dette gir en markedsføringseffekt, og i Geno er vi innsilt på at den nye teknolo-

gien tas i bruk så fort vi har tilstrekkelig sikkerhet for at den fungerer. Vi har igangsatt to ulike prosjekter innen området. De er bemannet med topp nasjonal og internasjonal kompetanse, noe som bør gi sikkerhet for en offensiv tilnærming.

Lovende utsikter for eksporten
Hvis neste år fortsetter med like

Tabell 2. Vektlegging for NRF i samlet avlsverdi

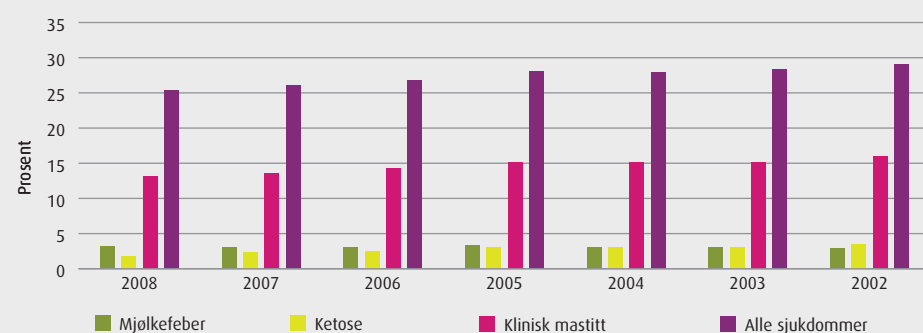
Egenskap	2008
Melk	28
Mastitt	21
Jur	15
Fruktbarhet	18
Kjøtt	6
Bein	6
Lynne	2
Andre sjukdommer	2
Utmjølking	1
Dødfødsler	0,5
Kalvingsvansker	0,5

stort internasjonalt salg som vi har hatt mot slutten av meldingssåret, ser det meget lovende ut for 2008. En liten kuriositet kanskje, men i 2008 solgte vi flere doser N F i Nederland alene enn det som importeres av andre mjølkeraser til Norge. Konkurransen i Norge har i det siste økt, men vår internasjonale vekst øker vesentlig raskere.

Godt grunnlag for videreutvikling

Selv om Geno berøres mindre enn mange andre virksomheter av den økonomiske turbulensen, vil det nå være ekstra viktig å ha fokus på god drift, ta ut effektiviseringsmuligheter der det er mulig og foreta grundige vurderinger før nye investeringer vedtas. I Geno har vi i dag en plattform som gir et svært godt grunnlag for videreutvikling. Med dette som utgangspunkt må vi evne å se medlemmenes framtidige behov og videreutvikle organisasjonen, teknologien og ansatte slik at Geno er verktøyet som kan dekke disse behovene også i framtida. ■

Figur 2: Helsekortregistrering og prosent kyr behandlet for de vanligste sjukdommene (2008)

Tabell 3. Oversikt over innkjøpte kalver til Øyer testingsstasjon i perioden 01.10.07 – 30.09.08

Meieriselskap	Antall kalver innkjøpt	Fedre	Antall kalver innkjøpt i perioden	Totalt antall kalver innkjøpt
Tine Meieriet Øst	107	5633 Hauske	7	9
Tine Meieriet Sør	55	5704 Njølstad	5	5
Tine Meieriet Vest	50	5706 Berge	19	28
Tine Meieriet Midt	102	5780 Salte	5	30
Tine Meieriet Nord	16	5794 Skjenaust	9	9
Gausdalsmeieriet	1	5814 Bjerkengen	8	28
Jæren gårdsmeieri	1	5840 Rolandsgården	1	14
Sum	332	5845 Time	8	49
		5847 Skjervheim	10	28
Fylke	Antall innkjøpte kalver	5848 Øygarden	22	37
Østfold	3	5894 Jättå	14	18
Akershus	5	5908 Ostad	4	4
Hedmark	20	10032 Haugset	57	57
Oppland	59	10035 Højem	1	1
Buskerud	11	10039 Haga	39	39
Vestfold	7	10045 Lier	25	25
Telemark	1	10052 Skiaker	3	3
Aust Agder	2	10059 Berge	5	5
Vest Agder	7	10100 Askim	5	5
Rogaland	46	10108 Nøttestad	10	10
Hordaland	20	10115 Raastad	30	30
Sogn og Fjordane	21	10118 Hovde	3	3
Møre og Romsdal	28	10139 Hallan	1	1
Sør-Trøndelag	31	22007 Søby	3	5
Nord-Trøndelag	55	22008 K.Lens	13	25
Nordland	12	22009 Långbo	25	25
Troms	4	Sum	332	
Sum	332			

Strukturendringer

HELSE

Olav Østerås
Professor NVH
olav.osteras@veths.no

■ Antall melkeprodusenter i Norge er redusert betydelig og med jevn hastighet fra 1 6 til 2007 (Figur 1). Antall årskyr per besetning var konstant fram til 2002 (Figur 2) og melkeproduksjonen per årsku var også konstant fra 1 3 til 2002 (Figur 3). Vi kan derfor konstatere at det ikke skjedde noen stor strukturforandring i norsk melkeproduksjon fra 1 3 til 2002, kun er reduksjon av antall besetninger. Fra det ble tillatt å selge melkekvoter sees en forandring av strukturen i Norge, slik som i andre nordiske land. En kan derfor si at den virkelige strukturforandringen i norsk melkeproduksjon startet i 2002. Dette sees blant annet ved at antall årskyr per besetning øker fra 14,4 i 2000 til 18,7 i 2007, samtidig er det en økning i ytelse per årsku fra 6 173 kilo energikorrigert melk (E M) i 2002 til 6 62 i 2007. Dette er for øvrig den samme takt i økningen som vi har hatt i alle nordiske land siden 1 3. Reduksjonen i antall besetninger fortsatte i Norge i samme takt i denne perioden. Figur 1 viser at Danmark i 1 3 hadde like mange besetninger som Norge har i dag (cirka 15 000). Danmark har i dag i underkant av 5 000 besetninger. Danmark hadde i 1 3 like store besetninger som Sverige har i dag, mens Danmark i dag har gjennomsnittstørrelse på 122 årskyr per besetning.

Drivkrefter for strukturforandring i Norge

Vi vet at fjøsbygninger har en brukstid på cirka 30 år. Over halvparten av norske fjøs er bygd før 1 80, og trenger en oppgradering. Ubyggprosjektet viser også at det i 2006 var 14 prosent av norske fjøs som var løsdrift, mens 25 prosent av kyrne i Norge var oppstallet i løsdrift.

Kalvehelsen er markert dårligere i store enn i små besetninger. Tankcelletallet øker og tendensen er at forekomsten av infeksjoner øker. Dette viser at vi har noen utfordringer når det gjelder drifting av store besetninger.

Forskrifter om hold av storfe har forbudt bygging av bås fjøs fra 2004. Det er stort behov for renovering og nybygg i storfeproduksjonen. Dette sammen med store byggekostnader der pris per liggeplass går betydelig ned når en øker størrelsen, samt at arbeidskostnadene er store, gjør at det er vanskelig å få et nybygg med dagens struktur (rundt 15–20 årskyr) til å bli lønnsomt. Data fra ubbyggprosjektet viser at besetninger med mindre enn 40 årskyr har en lavere produksjon på løsdriftsfjøs enn på bås fjøs. Dette gjelder spesielt for yngre dyr. I større besetninger er

effekten motsatt, der er produksjonen større på løsdrift i forhold til bås fjøs. Det er typisk at de nye fjøsene som bygges er bygd for mellom 50 til 100 kyr med melkerobot, eller muligheter for å sette inn robot på sikt. Den nye norske strukturen er godt tilpasset robotmelking. Det er derfor svært sannsynlig at vi får en strukturforandring slik som i andre nordiske land.

Helsetilstand i mindre og større besetninger

Dersom vi anvender helsedata for forskjellige besetningsstørrelser fra

og konsekvenser for dyrehelse

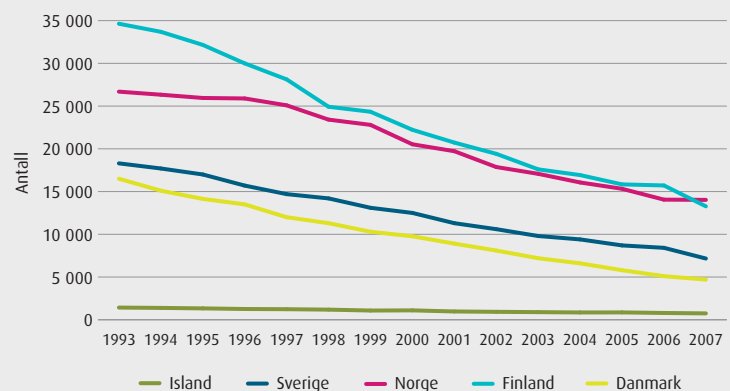

Store enheter krever mer systemtenking og mindre fokus på det enkelte dyret. Foto: Rasmus Lang-Ree

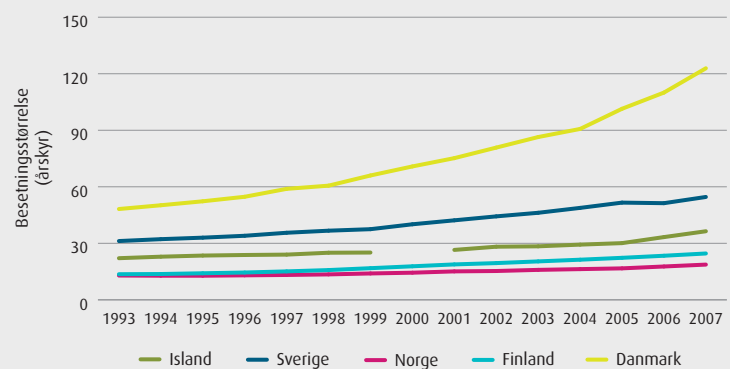
året 2008 vil vi få en antydning om hvordan denne strukturforandringen vil påvirke storfehelsen. Tabell 1 viser en del sentrale sjukdomsmål i besetninger mellom 12–17 årskyr (dagens hovedtyngde), 50 til 100 årskyr (fremtidens hovedtyngde) og mer enn 100 årskyr (dansk standard).

I tillegg til opplysninger i Tabell 1 vet vi at på båsøs vil cirka 40 prosent av kyrne få en eller annen grad av anmerkning på klauv ved klauvskjæring, men tilsvarende for løsdrift er 70 prosent. Tabell 1 viser at antall sjukdomsbehandlinger er

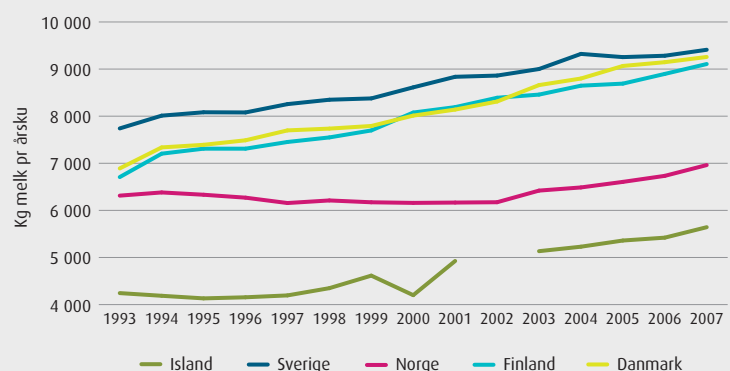
Figur 1. Antall melkeprodusenter i de Nordiske land fra 1993 til 2007.

Figur 2. Gjennomsnittlig besetningsstørrelse i kontrollerte besetninger i de nordiske landene 1993 til 2007.

Figur 3. Gjennomsnittlig energikorrigert melk pr årsku i kontrollerte besetninger i de Nordiske land 1993 til 2007.

Strukturendringer og konsekvenser for dyrehelse

fortsetter fra forrige side

Tabell 1. Sentrale sjukdomsmål i besetninger med 12-17 årskyr (n=3 647), 50-100 årskyr (n=363) og > 100 årskyr (n=14) i 2008. (Kilde: Helsetjenesten for storfe).

Sjukdomsmål	12-17 kyr	50-100 kyr	> 100 kyr
Produsert melk pr årsku	6 745	7410	6 829
Utrangeringer (kyr pr årsku)	0,446	0,469	0,466
Utrangering pga celler/mastitt (pr årsku)	0,056	0,057	0,055
Celletall i tankmelk (i 1000 pr ml)	123	160	183
Alle mastittbehandlinger pr årsku	0,250	0,154	0,151
Ketosebehandlinger pr årsku	0,044	0,005	0,012
Melkefeberbehandlinger pr årsku	0,059	0,046	0,070
Reproduksjonsbehandlinger pr årsku	0,073	0,061	0,053
FS-tall (fruktbarhetsstatus)	56,5	67,8	61,7
Kalvesjukdommer < 180 dager pr kalv	0,025	0,062	0,117
Sjukdomsbehandlinger totalt pr årsku	0,819	0,621	0,594

reduert i store besetninger, mens celletallet øker. Mest bemerkelsesverdige er det at kalvesjukdommene øker kraftig. lauvsjukdommer øker også i løsdrift. Dette indikerer at smittsomme sykdommer øker. Generelt er det slik at i store besetninger minsker det individuelle fokus, mens en må øke fokus på systemtenkning. Dette gjør at det blir mindre sjukdomsbehandlinger. Dersom systemtenkningen ikke er etablert og på plass, vil dette synes ved økende celletall og fallende fruktbarhet. I store besetninger blir det langt større behov for oppfølging slik som Godt ur, seksuell helsekontroll og drektighetskontroll. Tine sin medlemside er skreddersydd og lagt til rette for slik systemtenkning. ukontrollen er derfor et godt basisredskap for å håndtere helse og fruktbarhet i store besetninger.

Mer fokus på systemtenking

Når besetningen passerer 50 kyr blir det mye mindre fokus på individet, og dette må erstattes med

mer fokus på systemtenkning i drifta, med faste rutiner for å fange opp dyr som skal ha spesiell overvåking. Dette er en ny måte å tenke på, både for bønder og veterinærer som har vært vant til å jobbe med mindre besetninger. Marginene per enhet er mindre i store besetninger og tilskuddsordningene vil bety mindre. Derfor blir det viktigere å drive virkelig godt i slike besetninger. øsdriftsfjøsene mangler ofte grupperingsmuligheter og mange kyr blir på grunn av dette feite i slutten av laktasjonen. Dette går også ut over helse og fruktbarhet, og seinere produksjon. Gruppering av dyr etter forbehold (høytstående, lavtstående, sinkyr) er en del av denne systemtenkningen. Dette er en viktig del av å kunne øke produksjonen med sunne dyr.

kende melkeproduksjon med færre kyr, betinger også større økning av ren kjøttproduksjon skal markede kunne dekkes. Dette er en kjempeutfordring for norsk landbruk. ■

Smått til nytte

Dødsstøtet for BST

General Mills og Dannon, som sammen har to tredjedeler av markedet for meieriprodukter i USA, vender nå tommelen ned for melk fra kyr behandlet med veksthormon (BST). BST har vært brukt for å øke avdrått, men det har vært hevdet at bruk av hormonet kunne innebære helseisiko for forbrukerne. Selskapene sier at dette for en stor del skyldes forbrukerkrav. Bioteknologiselskapet Monsanto solgte i fjor rettighetene til BST-produktet Posilac, og den timingen tyder på at de skjønnte hvilken vei det bar.

Melkeprisen faller videre

Arla senket melkeprisen fra 1. mars med 20 øre og det betyr en utbetalingspris til danske produsenter på DKK 212,4 for konvensjonell melk og 280,3 for økologisk (cirka NOK 2,55 og 3,36). Svenske Arla-medlemmer får en pris på 277,6 øre som tilsvarer cirka NOK 2,20.

Det nyfusjonerte selskapet FrieslandCampina i Nederland senker også melkeprisen for andre gang på kort tid. Prisen kommer dermed ned på 25,25 eurocent (cirka NOK 2,25). Selskapet hevder deres utbetalingspris er et snitt av utbetalingsprisen i Tyskland, Danmark, Nederland og Belgia.

www.landbrugsavisen.dk

Send rundballeplasten i kretsløp

Når du leverer **ren og sortert** plastemballasje til gjenvinning blir det til nye plastprodukter som bæreposer og avfallssekker

Plastemballasje

- erfaring - kunnskap - fleksibilitet - kvalitet - utvalg -

©NRF49-RUDI©

-stålkonstruksjoner

- sandwich-elementer for isolerte bygg og uisolerte komplette bygg
- fundamentplaner og solid vindavstiving er standard
- oppgradert "Godkjent ansvarsrett kl.2" gir deg kompetanse-garanti

Våre fagkonsulenter skreddersyr løsninger tilpasset ditt behov!
-ta kontakt for prosjektering og tilbud;

FJØSSYSTEMER

FOR MER INFO, SE VÅR WEB: fjossystemer.no

Øst
2634 Fåvang
Tlf: 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3174 Revetal
Tlf: 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf: 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

BYGG
2634 Fåvang
Tlf: 61 28 35 30
bygg@fjossystemer.no

Unngå for mye frie fettsyrer i melka

FORSKJELLIG

Ingrid Haug

Fagsjef melke kvalitet/
kvalitetssikring, Tine
ingrid.haug@tine.no

■ 0,45 prosent av leveransene ble klassifisert som elitemelk i 2008. Andelen er ca 1,1 prosent lavere enn året før. Hovedårsaken til denne nedgangen er en lavere andel elitemelk for celletall. Elitemelksandelen for celletall og bakterier var henholdsvis 0,5 – og 0,1 prosent lavere i 2008 enn i 2007. Noe av årsaken til nedgangen, skyldes også skjerpede klassegrenser for frie fettsyrer (0,6 prosent).

Frie fettsyrer (ffs)

Analyse av ffs ble innført i kvalitetsbetalingsregelverket fra 2004. Analysen erstattet de månedlige lukt-/smaksanalysene og erfaringene med den nye analysen er udelt positive.

Ved analyse av ffs vil en ikke få oppgitt type smaksfeil, men en tallverdi. Når tallverdien blir større enn 1,1 mikromol per milliliter (mmol/ml) medfører dette at melka blir klassifisert i 2. klasse. Er verdien høyere enn 1,8 blir det en 3. klasse. Det analyseres to prøver per måned og middelet av disse analyseverdiene legges til grunn for avregningen.

Skjerpede grenser

lassegrensene for ffs ble i utgangspunktet satt litt snilt for å sikre en smidig innføring av ny analyse. I 2007 ble hele 4 prosent av leveransene klassifisert som elitemelk på ffs. Smaksavvik kan registreres allerede ved ffs 1 mmol/ml. lassegrensen for avregning elitemelk for ffs ble endret fra 1,3 til 1,1 fra 1. januar 2008. også de øvrige klassegrensene for ffs ble skjerpet. Dette medførte at elitemelksandelen i 2008 ble noe lavere. resultatet for ffs er allikevel bedre enn foregående år målt som andel av analysene under 1,0.

Kvaliteten på norsk melk er i all hovedsak god og kvaliteten har utviklet seg positivt gjennom en årrekke. Utviklingen viser allikevel en lavere andel elitemelk i 2008 enn i 2007.

Uttrykk for fettspalting

Innhold av frie fettsyrer er et uttrykk for hvor sterk fettspaltingen av melka har vært. Mjølkefettet kan spaltes hvis den beskyttende hinnen rundt fettkula blir ødelagt. Det er derfor helt avgjørende at denne hinnen bevares. Fettspalting (lipolyse) finner sted dersom fettkulene i melka er ødelagt ved for eksempel hard mekanisk behandling slik at fettet blotstilles for lipolyse. En annen årsak kan være ufullstendig fettsyntese i juret.

Det er sjelden at en enkeltfaktor alene er årsaken til problemet. Ofte er det flere forbedringsområder som det må tas fatt i samtidig.

Årsaker til høyt nivå ffs (over 1,1)

■ Laktasjons- og drektighetsstadium

Det er kjent at mjølk blir mer tilbøyelig til å utvikle besk smak mot slutten av laktasjonsperioden. For å unngå problemer med besk smak er det viktig å slutte å mjølke kyrne før dagsmjølkemengdene er for små. Med mindre enn cirka åtte liter mjølk per dag er risikoen høy for at mjølka lett utvikler besk smak. I driftsopplegg med konsentrert kalving er det nødvendig å

være spesielt oppmerksom på besk smak. Med slike driftsopplegg vil mange kyr samtidig være i slutten av laktasjonsperioden.

■ Føring

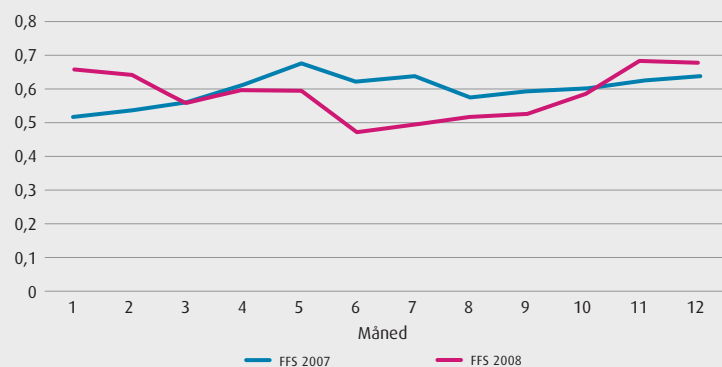
Underføring på energi er antagelig den viktigste årsaken til besk mjølk.

Underføring på energi over tid gir dyr i dårlig hold. I praksis ser man ofte at kyr i besetninger som har problemer med besk smak, er i dårlig hold. Egelmessig holdvurdering av mjølkekyrne er derfor et godt redskap for å forebygge smaksfeil. Sjekk også protein/urea-analysene. Lavt proteininnhold kan indikere en høyere risiko for høyt innhold av ffs. Grovføranalyser og god førplanlegging er nyttig for å sikre mot høyt nivå ffs.

■ Helse

Dårlig helse er både en direkte og en indirekte årsak til smaksfeil i melk. I praksis er det ofte sammenfall mellom forekomst av smaksfeil og helsetilstanden i besetningen. Sjukdommer som gir nedsatt matlyst og negativ energibalanse (for eksempel ketose) kan lett føre til melk med høyt innhold av ffs.

Figur 1 Månedsgjennomsnitt for frie fettsyrer i leverandørmelk

■ Små dagsmjølkemengder er en risikofaktor for frie fettsyrer i melka, og kyr med dagsavdrått under åtte liter skal tas bort. Foto: Rasmus Lang-Ree

FAKTA

Unngå høyt innhold av frie fettsyrer i melka

- Unngå underføring med energi gjennom hele laktasjonen og i tørtperioden
- Ta bort kyr med liten dagsproduksjon, under åtte liter per dag
- Vær spesielt oppmerksom i slutten av laktasjonen ved driftsopplegg med konsentrert kalving
- Sorter bort mjølk fra problemkyr som har høyt celledtall, cyster på eggstokkene, unormal mjølk (vassen, blod og så videre), ikke drektige kyr med lang laktasjon og dyr med raskt fall i ytelsen (når for eksempel kraftfôr tas ut av rasjonen)
- Følg med på ffs-analysene fra Kukontrollene
- Unngå skjevt mjølkingsintervall
- Unngå frysing/ising på gardstank
- Unngå unødige luftinnslipp under mjølkning, og kontroller at mjølkeanlegget ikke har større luftinnslipp enn gjeldende anbefalinger (krav til sentral er maks 4-8 liter luft per minutt)
- Kontroller at mjølkeanlegget og tanken ikke gir mjølka unødig mekanisk skade
- Følg retningslinjene for bruk av gardstanken: Slå på tanken ved første gangs påfylling først etter at det er fylt mjølk på tanken eller etter avsluttet mjølkning
- Skånsom røring på tanken
- Godt renhold av gardstanken/mjølkeanlegget

Unngå for mye frie fettsyrer i melka

fortsetter fra forrige side

Hormonforstyrrelser har også vist seg å kunne påvirke melkas innhold av ffs noe også cyster på eggstokkene har en tendens til å gjøre. Melk fra slike dyr skal ikke leveres meieri.

■ Mjølking-intervall

Mjølkingintervallene har også betydning for innholdet av ffs i mjølk. I undersøkelser er det vist at en reduksjon av intervallene fra 12 til seks timer, gir en relativ fordobling av ffs i mjølka. Mest mulig like mjølkingintervall er derfor å betrakte som en fordel for å unngå besk mjølk. I forbindelse med hyppigere mjølking i mjølkeroboter, kan dette være et potensielt problem.

■ Stress

Mjølkekyrner er vanedyr. Valitets-sikring av arbeidet i fjøset er viktig for å unngå brå og utilsiktede forandringer i fjøsmiljøet. Endringer i fjøsmiljøet (temperatur, fuktighet), fôringsregimet (tidspunktene når det føres), oppstillingsforholdene, kamp om fôringsplassen, mangelfull vanntilgang og så videre kan stressere dyra. Ulike stressfaktorer kan gi redusert fôropptak, og dermed er faren for besk smak til stede.

■ Mekanisk behandling av mjølka i mjølkeanlegget

Behandlingen av mjølka i forbindelse med mjølking, transport til gardstank og kjøling/lagring på gardstank har stor innflytelse på tankmjølkas innhold av ffs.

Handteringen av mjølka kan skade membranene som omgir fettkulene, og dermed gis en ymet lipoproteinlipase fri tilgang til å starte spaltingen av fettkulene til ffs og glyserol. Påkjenningen på fettkulene kan være både slag/fall eller

nedkjøling/oppvarming av mjølka.

uftinnslipp er uheldig og gir en økning av ffs i mjølka. Mjølkingarbeidet må gjennomføres på en slik måte at minst mulig luft slippes inn ved påsett og avtak av mjølkeanlegget. Den mekaniske behandlingen som mjølka utsettes for på grunn av at dimensjoner på slanger, dyser, kraner og rør er for små, er også negativt for innholdet av ffs i mjølka. Det samme gjelder nivåforskjeller på selve mjølkeledningen og fra mjølkeledning til luftutskiller.

■ Gardstanken

Mjølke i temperaturområdet 2–4 grader celcius er relativt stabil mot lipolyse. I temperaturområdet 15–25 grader er mjølka derimot ustabil. Det er derfor viktig at tanken har så stor kjølekapasitet at mjølka under påfylling kjøles raskt ned til under fire grader celcius, samtidig som den mjølka som finnes på tanken, ikke kommer over 15 grader ved seinere påfyllinger. Frysing/ising av mjølka må unngås da dette fremmer utkjerning og dannelse av fritt fett som mjølkelipasen kan binde seg til.

Øreverket i tanken skal blande mjølka skånsomt slik at denne får en jevnest mulig nedkjøling. Den nyeste generasjon tanker har intervallrøring. Øreverket går i kortere perioder i den tiden termostaten har koblet ut kjøleanlegget. Dette for å gi mjølka en mest mulig skånsom behandling spesielt i perioder med lite mjølk. På tanker som ikke har intervallrøring, må ikke kontinuerlig røring brukes med mindre rørebladet er godt dekket av mjølk. I perioder med lite melk i tanken øker risikoen for hard mekanisk behandling av mjølka og frysing/ising, med besk smak som resultat. ■

Smått til nytte

Lav kvotepris

Kvotepreisen i Danmark nådde et historisk lavmål i februar med DKK 0,50 – 0,53 per kilo melk. Utbudet av kvote var på 95,4 millioner kilo melk og siden det kun ble etterspurt 35,2 millioner kilo ble prisen presset ned.

Sommeren 2007 var kvotepreisen opp på sitt høyeste med DKK 4,63 per kilo melk, men siden den gang har det gått jevnt og sikkert nedover.

www.mejeri.dk

Mastitt gir lavere ikke-omløp

En undersøkelse i USA har sett på hvilken effekt mastitt i perioden før eller etter første inseminasjon har på ikke-omløpsprosenten. Det ser ut til at mastitt i perioden etter inseminasjon er det som er mest uheldig med tanke på ikke-omløp. Selv om det ikke er nytt at mastitt settes i sammenheng med dårligere fruktbarhet er det flere teorier for virkningsmekanismen. Du tror kanskje at det må en kraftig mastitt til for å påvirke ikke-omløp, men det viser seg at selv sub-kliniske mastitter med celltall over 200 000, men normal melk, gjør at kyrne har vanskeligere for å opprettholde drektigheten.

Ikke-omløpsresultater

Alle kyrne i undersøkelsen (5 327)	33 %
Kyr uten mastitt	35 %
Kyr med mastitt innen 30 dager før 1. inseminasjon	24 %
Kyr med mastitt innen 30 dager etter 1. inseminasjon	14 %

Hoard's Dairyman
10. januar/2009

Marit Nysted

Fagkonsulent Tine Rådgivning

Anne Guro Larsgard

Avlskonsulent Geno
anne.guro.larsgaard@geno.no

ÅRSOPPGJØR KUKONTROLLEN

Stabil utvikling mot færre og større bruk

■ Antall helårsbuskaper er nå under 12 000, knappe tusen færre enn i fjor. Endringen de tre siste årene har vært veldig stabil, med en årlig reduksjon på i underkant av 1 000 bruk og en økning i bruksstørrelsen på omtrent ei årsku. Endringen går i ulik takt i de forskjellige fylkene. Busetningene i Østfold er nå i snitt omtrent dobbelt så store som i Sogn og Fjordane.

Fylkene med tydeligst utvikling mot færre og større enheter siste året har vært Buskerud, Østfold, Akershus og Finnmark. I disse fylkene har det vært en betydelig reduksjon i antall driftsenheter, mens det totale kutallet har vært stabilt. I Møre og Romsdal, Aust Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane er både antall driftsenheter og kutall betydelig redusert. Vestfold, Hedmark og Nordland er fylkene med minst endringer. I 2008 befant 21,2 prosent av kyrne seg i besetninger med minst 35 årskyr. Fem år tilbake i tid var dette 6,9 prosent. Tilsvarende var 36 prosent av kyrne i besetninger med under 15 årskyr i 2003, mot 21,3 prosent siste året.

Friskere og melker mer

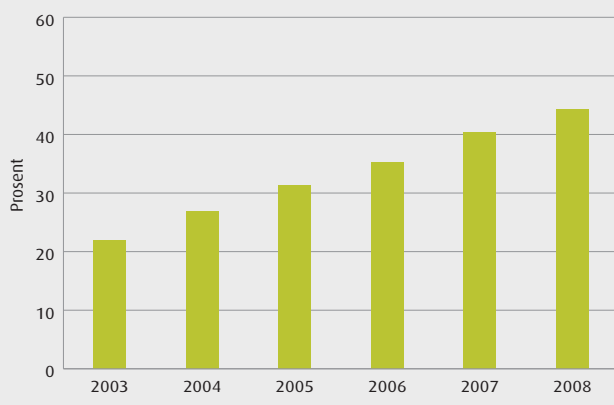
Gjennomsnittlig ytelse i 2008 var 7 144 kilo energikorrigert mjølk (EKM) og 6 921 kilo mjølk. Størst økning har det vært i Hordaland, Aust Agder og Østfold (+240 kg). Totalt sett er 25,6 prosent av alle kyrne blitt behandla for sykdom i 2008 mot 26,3 prosent i 2007. Tabell 1 viser frekvensen av dyr som er blitt behandla for sykdom for de vanligste produksjonssykdommene for de to siste årene, samt i 2000. Bortsett for mjølkefeber som viser en økning, er det en reduksjon for alle de andre sykdommene.

Større bruk, mer melk og færre sjukdomsbehandlinger er viktige trekk ved utviklingen i melkeproduksjonen i 2008.

Tabell 1. Prosent behandla dyr for de vanligste produksjonssykdommene i 2008, 2007 og 2000.

	2000	2007	2008
Klinisk mastitt	17,5	13,6	13,1
Ketose	4,1	2,3	1,8
Mjølkefeber	3,0	3,1	3,2
Tilbakeholdt etterbyrd	2,1	2,0	2,0
Brunstmangel	2,4	1,5	1,4

Figur 1. Internett-registrering 2003–2008

Nesten alle med i Kukontrollen I Vestfold er tilslutningen til Kukontrollen på 100 prosent, Østfold har 99 prosent tilslutning og deretter følger sju fylker opp med 98 prosent. Dette betyr at Kukontrollen får data fra nesten alle mjølkebuskapene i landet. Skal disse opplysningene ha verdi for bruk i rådgivning i egen buskap, avlsarbeid og forskning, er det viktig at opplysningene er riktige og pålitelige, samt at de rapporteres raskt inn. Kukontrollen vil derfor i 2009 ha enda sterkere fokus på datakvalitet og oppfølging av Kukontrollens regelverk.

Ved å gå inn på www.medlem.tine.no og klikke på Nøkkeltall, vil du kunne se de fylkesvise oversiktene fra Kukontrollens Årsoppgjør 2008.

Datainteresserte mjølkeprodusenter

Mer enn 10 000 produsenter har meldt seg på vår web-tjeneste medlem.tine.no, og kan daglig ta ut egne rapporter og styringslister via Internett. Alle disse har da også tilgang til å registrere de rapporteringspliktige hendelsene (kalvinger og innmelding/utmelding av dyr i egen buskap) til Husdyrregisteret via Kukontrollens registreringsprogram. I tillegg har mer enn 6 000 produsenter deltatt på kurs i eget meieriselskap, og er dermed sertifisert til full egenregistrering i egen buskap. Disse står samlet sett for litt over 40 prosent av alle overføringene som kommer inn til Kukontrollen:

■ Avdråtten øker samtidig som andelen av kyrne som behandles for sykdom går ned viser årsoppgjøret i Kukontrollen.

Foto: Mari Bjørke.

KALVEGRUPPER

Mer konkurranse

ATFERD

Gry Færevik
Forsker, UMB
gry.farevik@umb.no

■ For å tilfredsstille kalvens krav til sosial kontakt, krever forskrift om hold av storfe at kalver eldre enn åtte uker skal oppstalles i gruppebinger (i økologisk storfehold er kravet en uke såfremt kalvene er på samme alder). Gruppehold er positivt i det kalvene får anledning til å utføre normal sosial atferd, samtidig som større totalareal gir mulighet for fysisk aktivitet og lek. Hold av kalver i gruppe kan imidlertid også føre med seg utfordringer som for eksempel feilrettet suging, økt smittepress og konkurranse. Spesielt i grupper med stor aldersforskjell kan konkurranse om melk, kraftfôr og de beste liggeplassene medføre dårligere velferd for de minste og svakeste dyrene i gruppen. Vi ønsket å undersøke i hvilken grad alderssammensetning påvirket sosialatferd og konkurranse i grupper av avvendte kalver.

Atferdsobservasjoner

Totalt 72 N F-kalver fordelt på seks grupper ble benyttet i forsøket. Tre av gruppene bestod av tolv kalver med maksimalt femten dagers aldersforskjell (aldershomogene grupper), mens de øvrige tre gruppene bestod av seks unge og seks eldre kalver (aldersheterogene grupper). I de aldersheterogene gruppene var det i gjennomsnitt 6, ukers aldersforskjell mellom de unge og de eldre kalvene. Kalvene, som frem til forsøkstart var oppstallet i enkeltbokser, ble satt sammen i gruppebinger rett etter avvenning når den yngste kalven i gruppen var fem uker gammel. I løpet av den to uker lange forsøksperioden fikk kalvene 1–1,5 kilo kraftfôr per kalv per dag, samt fri tilgang på høy og vann. Kalvenes atferd ble videofilmet i 24 timer på dag 1, 7 og 14 etter innsett. For-

Gruppehold av kalv er innført for å bedre kalvens velferd, men kan også bety dårligere velferd for de yngste og svakeste dyra i gruppen. Gruppens alderssammensetning er derfor av stor betydning for å danne velfungerende grupper.

■ Gode venner på beite, men konkurranse kan oppstå når tilgang på attraktive ressurser er knapp og aldersforskjellen stor. Foto: Gry Færevik

trengninger fra førbrettet ble registrert fra fôring og to timer fremover (0 00 – 11 00 og 17 00 – 1 00). I tillegg ble kalvenes vekt registrert ved innsett i gruppebinger og ved avslutning av forsøket.

Mer konkurranse i aldersheterogene grupper

Vi observerte flere tilfeller av fortregninger fra førbrettet, og det var klart mer fortregninger i de aldersheterogene gruppene (Figur 1). Innad i de aldersheterogene gruppene utførte de eldre kalvene flere fortregninger enn de yngre kalvene, og disse fortregningene

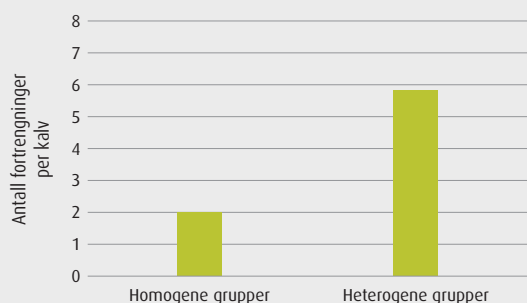
var i stor grad rettet mot en av de yngre kalvene (Figur 2). Fri tilgang på høy tilsier at fortregningene i all hovedsak skyldes konkurranse om kraftfôret. Når det gjelder konkurranse om attraktive liggeplasser så var det i dette forsøket så god tilgang på liggeplasser at konkurranse var uaktuelt. I et tidligere forsøk med restriktiv tilgang på liggeplasser fant vi imidlertid at de minste kalvene ofte måtte ta seg til takke med en dårligere liggeplass (Buskap 2/07).

Dårligere tilvekst

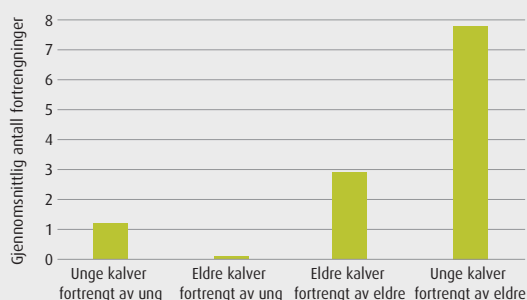
I samsvar med flere fortregninger fra førbrettet i de aldersheterogene

med stor aldersforskjell

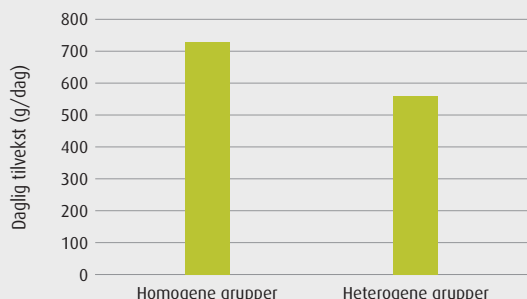
Figur 1. Gjennomsnittlig antall fortregninger fra førbrettet i henholdsvis aldershomogene og aldersheterogene grupper

Figur 2. Fortregninger fra førbrettet innad i aldersheterogene grupper

Figur 3. Gjennomsnittlig daglig tilvekst i henholdsvis aldershomogene og aldersheterogene grupper

Forsøket ble utført ved Senter for husdyrforskning, Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB), Ås. Resultatene er utarbeidet i samarbeidet med Knut Egil Bøe (UMB) og Margit Bak Jensen (Det Jordbruksvidenskaplige fakultet, Foulum, Danmark). Forsøket ble anbefalt av Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning og finansiert av Norges Forskningsråd.

■ Om kalvene har mulighet til å velge vil de holde sammen i grupper bestående av jevnaldrende kalver – både på beite og inne. Foto: Gry Færevik

gruppene fant vi også klart dårligere tilvekst hos unge kalver oppstallet aldersheterogene grupper (55,4 gram per dag) sammenlignet med kalver oppstallet i aldershomogene grupper (730,2 gram per dag) (Figur 3). Resultatene kan indikere at de unge kalvene har hatt dårligere tilgang på kraftfôr.

Like kalver leker best

I tillegg til fortregninger i forbindelse med fôring observerte vi også kalvenes generelle aktivitet. Vi fant få forskjeller mellom aldersheterogene og aldershomogene grupper i den tid kalvene brukte på å spise, ligge eller være i aktivitet. Derimot fant vi at kalvene i de aldersheterogene gruppene hadde en klar preferanse for hvem de la seg ved siden av. På lik linje med hva vi ser på beite og under ekstensive forhold, så fant vi at kalvene foretrakk en kalv på samme alder som nærmeste nabo når de lå. Dette gjaldt både de unge og de eldre kalvene.

Ta hensyn til de yngste

Flere fortregninger fra førbrettet og lavere tilvekst hos unge kalver oppstallet i aldersheterogene grupper viser betydningen av å ta hensyn til alderssammensetning når kalver holdes i grupper. Dette for-

søket ble utført på avvendte kalver, men problemstillingen er vel så aktuell for ikke avvendte kalver dersom tildelingen av melk utføres på en slik måte at kalvene kan konkurrere om melken. m liggearealet er for lite vil også tilgang til de beste liggeplassene gi grunnlag for konkurranse, og dermed dårligere velferd for de minste og svakeste dyrene i gruppen. Av hensyn til de yngste kalvenes velferd anbefales det derfor at aldersforskjellen er så liten som mulig, og ikke over fire uker. I de tilfellene det av praktiske årsaker er vanskelig å unngå store aldersforskjeller, må det tilrettelegges for å redusere konkurransen om attraktive goder. Ved melkefôring bør det for eksempel unngås mjølkebar der flere kalver konkurrerer om melken. Individuell tildeling av melk fra spenebøtte eller melkefôringsautomat er i slike tilfeller bedre. Tilsvarende vil atskilte eteplasser redusere antall plassbytter og fortregninger fra førbrettet, og det må sørges for at liggeplassen er stor nok til at alle kalvene kan ligge samtidig. Det bør under alle omstendigheter holdes ekstra oppsyn med de yngste kalvene i gruppen for å være sikker på at de får i seg nok melk og/eller kraftfôr, og at de har tilgang til en god liggeplass. Det er de minste som trenger det mest

Geno har gjennomført en spørreundersøkelse om brunstkontroll i løsdriftsfjøs.

Per Gillund
per.gillund@geno.no

Erfaringer med brunstkontroll i løsdriftsfjøs

■ God fruktbarhet er viktig for økonomien i melkeproduksjonen. Brunstkontroll i løsdrift må ofte gjennomføres på en annen måte enn i bås fjøs. Særlig i større besetninger kan tekniske hjelpemidler være nyttige i tillegg til tradisjonell brunstkontroll for å få kalv i kua til rett tid. Geno har gjennomført en spørreundersøkelse der løsdriftsbesetninger var målgruppa. Undersøkelsen ble sendt ut til 873 besetninger, og vi fikk 561 svar som kunne koples mot resultater i Ku-kontrollen.

Fangfront og aktivitetsmåler mest nyttig

Brukerne oppga at de er spesielt godt fornøyd med fangfronter og aktivitetsmåler i forhold til brunstkontroll og inseminasjon. Dernest kommer at det er lett å observere endret adferd og at brunstsymptomene er tydeligere i løsdrift. Mange er svært fornøyd med styringsport og egen bingebing for inseminasjon. Noen vektlegger at de har god oversikt over hele fjøset fra kontoret og oversikt til separasjonsbinge og kvigebing fra mjølkestallen.

Savner separate binger

På spørsmålet om hva brukerne er mindre fornøyd med er det flest som nevner at de savner eller har for få fanghekk. Særlig gjelder dette for kviger. Mange savner separate binger for dyr som skal insemineres og/eller styringsporter til egne binger. Flere synes det er vanskelig å se sliming og blødning og å identifisere hvilke dyr som blør i løsdrift og binger. Noen svarer at de vurderer å anskaffe aktivitetsmåler, at trange og/eller feilplasserte kvigebinger vanskeligjør brunstkontrollen og at tilsynet svekkes når kvigene er oppstallet i eget fjøs. Noen få svarer at dårlig lys og glatte gulv er et problem.

Vanligst med en til to fjøsrunder

65 prosent svarer at de gjennomfører en eller to ekstra fjøsrunder daglig for å sjekke brunst. 17 prosent gjennomfører tre eller flere kontrollrunder per dag. Når på dagen de ekstra brunstrundene foretas fordeler seg fra før fjøsstellet starter til sent på kvelden. Kontrollen midt

FAKTA

Oppstalling av kyr ved inseminasjon:

- I liggebåsen, i mjølkestallen eller i gangarealet: 46 prosent
- I fanghekk uten bås: 43 prosent
- I fanghekk med bås: 11 prosent

Oppstalling av kvigene ved inseminasjon:

- I binger uten fanghekk: 26 prosent
- I binger med fanghekk eller på bås – uten bås: 55 prosent
- Oppstalling med bås: 19 prosent

på dagen og de sene kveldsrunden er klare «vinnere». 18 prosent foretar brunstkontroll kun under fjøsstellene. De fleste av disse har aktivitetsmåler.

Ridning og stårefleks viktigst

Cirka 80 prosent svarer at ridning og stårefleks er de viktigste brunstsymptomene. Cirka 20 prosent angir sliming eller forhøyet aktivitet som det viktigste. Over 80 prosent svarte at de er fornøyd eller svært fornøyd med å drive brunstkontroll i løsdriftsfjøset sitt. Nesten alle (92 prosent) bruker brunstkalender aktivt i brunstkontrollen.

Cirka 50 prosent av de som svarte inseminerer kviger i beitesesongen. De aller fleste som inseminerer i beitesesongen setter kvigene inn den dagen de

skal insemineres. Systemer for fangning på beite er lite i bruk.

Enklere brunstkontroll i løsdrift

Det er stor enighet om at det er enklere å drive brunstkontroll i løsdrift, da det er lettere å se ridning, ståbrunst og andre adferdssymptomer. Dette ser ut til å kompensere for at en mister en del informasjon når det gjelder sliming og blødning i forhold til i bås fjøs. Fangfronter, bås, egen inseminasjonsbinge og styringsport letter arbeidet både for bonde og inseminør. Mange fjøs trenger bedre tilrettelegging. Utenom aktivitetsmåler er tekniske og elektroniske hjelpemidler lite i bruk. Her trengs bedre markedsføring av produktene.

Det unike med KOFASIL-produktene:

- God effekt mot bakterier og sporer (Clostridia og Listeria)
- Begrenser gjær- og muggsopp
- Ikke etsende på hud
- Ikke korroderende på maskiner

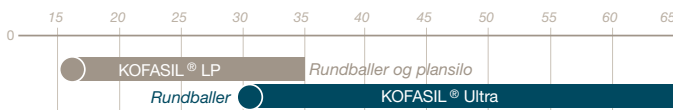
Dosering:

- KOFASIL® LP: 2,0 – 3,5 liter pr tonn.
- KOFASIL® Ultra: 3,5 – 4,5 liter pr tonn.

Du trenger ikke lenger lete etter nåla i høystakken

Tørrestoffprosent i gras

www.kofasil.no

ADDCON Nordic AS

Herøya Industripark

Postboks 2516 • 3908 Porsgrunn • Tlf: 3556 4100

Melking med fokus på lønnsomhet

DEMATRON 50T

- Melkeindikator til båsfløs med individuell kalibrering
- StimoPuls for rask og optimal melking
- Elektronisk motor til avtagning uten luftforbruk
- Kan enkelt monteres på alle typer anlegg
- Krever ingen oppdimensjonering av melkeanlegget
- Produsert av GEA Farm Technologies – WestfaliaSurge

Fortrinn:

- Enkel i bruk
- Enkel montering
- Hyppig justering av kraftforbehov etter ytelse
- Elektronisk pulsering
- Elektrisk avtager
- Rimelig service
- Tysk kvalitet

Du får økt effektivitet gjennom bedre kontroll av dyrene og enklere melkejobb

Vår styrke – din trygghet!

www.a-k.no

BYGG

Hans Kristian Hansen
Høgskolen
i Nord-Trøndelag
hans.k.hansen@hint.no

■ Alle fjøsene i undersøkelsen var nybygd eller ombygd til løsdrift i perioden 1 5 til 2005. Tabell 1 viser målingene som ble gjort, med gjennomsnittsverdier for hver av gruppene og standardavvik i parentes. Målingene er øyeblikksmålinger foretatt den dagen gården ble besøkt. Av de 232 fjøsene var det 205 isolerte og 27 uisolerte bygninger. Vi har valgt å beholde denne inndelingen i tabellene for å fange opp forskjeller mellom isolerte og uisolerte fjøs.

Risiko for kondensdannelse

uftfuktighet og temperatur sier ikke så mye hver for seg, men sett sammen med hverandre kan de si noe om klimaet og spesielt faren for kondensdannelse. Figur 1 viser temperatur og relativ luftfuktighet ved førbrett for alle fjøsene i undersøkelsen. nskelig forhold mellom temperatur og luftfuktighet i henhold til den internasjonale normen

IG er markert på grafen. Det er verdt å merke seg at storparten av fjøsene i undersøkelsen ligger i øvre sjikt av den anbefalte relative luftfuktigheten, og at en betydelig andel også ligger for høyt. Dette kan tyde på at det i mange fjøs ikke er tilstrekkelig luftskifte til at dyras vandamp-produksjon ventileres ut. Høyere luftskifte hadde medført en viss senkning av temperaturen, men siden den ligger så høyt som 13 – 14 grader i de isolerte og rundt 11 grader i de uisolerte bygningene hadde det ikke gjort noe at den ble litt lavere. Det ville bidratt til at den relative luftfuktigheten gikk ned og at klimaet i fjøset ble bedre.

Lysere i uisolerte fjøs

Belysningen ligger mellom 355 og 3 1 lu i snitt for alle fjøsene. Det er en betydelig forskjell mellom de

Klimarapport fra

Kubbyggprosjektet gjorde i høsten 2006/våren 2007 klimaregistreringer i 232 melkeproduksjonsbesetninger fra hele landet. Her presenteres resultatene fra denne undersøkelsen.

■ La det naturlige lyset slippe til. Foto: Hans Kristian Hansen

isolerte og uisolerte fjøsene når det gjelder lys. De uisolerte har i snitt hele 3–4 ganger større belysning både ved førbrett og i liggeavdelingen sammenliknet med de isolerte. Denne forskjellen skyldes nok hovedsakelig at det er mer utbredt med lysplater i tak/møne i de uisolerte bygningene, som effektivt gjør at det slipper inn mer dagslys. Under målingene var full dagsbelysning slått på, slik at det skulle bli mest mulig like forutsetninger i alle bygningene.

Lavere lufthastighet i isolerte fjøs

ufthastigheten i liggeavdelingen er 0,16 meter i sekundet i snitt for alle fjøs, og en god del høyere for de uisolerte enn de isolerte fjøsene. Det kan skyldes at de uisolerte bygningene er mer åpne og at naturlig ventilasjon, som er mest utbredt blant disse bygningene, skaper noe større lufthastigheter enn styrt ventilasjon. I utgangspunktet bør ikke

lufthastigheten være større enn 0,2 meter i sekundet i dyras oppholdssone, og med en gjennomsnittlig lufthastighet på 0,26 meter i sekundet i uisolerte fjøs, ligger de litt over denne grensen. Det avhenger likevel en del av luftas temperatur og størrelsen på dyra hva som skal defineres som uheldig høy lufthastighet.

Generelt godt klima

I tillegg til klimamålingene ble det foretatt en subjektiv vurdering av klimaet i bygningen, utført av observatøren fra ubyggsprosjektet som besøkte fjøset. Dette kommer fram i tabell 2. Vurderingene tyder på et generelt godt klima i alle fjøsene, men de uisolerte kommer jevnt over litt bedre ut enn de isolerte på disse vurderingene. Spesielt for totalvurdering inneklimate og støy kommer de uisolerte bygningene godt ut. Mye frisk luft og en lydøs, naturlig ventilasjon kan

norske løsdriftsfjøs

Figur 1. Temperatur og relativ luftfuktighet ved førbrett for hvert av fjøsene i undersøkelsen. Øvre og nedre grense markerer grensene for ønsket relativ luftfuktighet ved ulike temperaturer i henhold til normen CIGR.

Tabell 1. Klimamålinger utført i totalt 232 fjøs, erav 205 isolerte og 27 uisolerte bygg.

	Isolerte fjøs	Uisolerte fjøs	Alle fjøs
Luftfuktighet ved førbrett (% RH)	72 (±11)	70 (±14)	71 (±11)
Temperatur ved førbrett (°C)	13,4 (±3,6)	10,8 (±7,0)	13,1 (±4,2)
Temperatur i liggeavdeling (°C)	13,8 (±3,7)	10,8 (±7,1)	13,5 (±4,3)
Belysning ved førbrett (lux)	253 (±496)	1 116 (±1 238)	355 (±687)
Belysning i liggeavdeling (lux)	300 (±499)	1 066 (±1 241)	391 (±677)
Lufthastighet i liggeavdeling (m/s)	0,14 (±0,09)	0,26 (±0,19)	0,16 (±0,12)

være hovedårsaker til det. En lavere temperatur i de uisolerte fjøsene kan også medføre at innklimaet oppleves som bedre, siden gasser som for eksempel ammoniakk ikke produseres i like store mengder ved lave som ved høyere temperaturer.

Høy luftfuktighet uheldig

Det faktum at en betydelig andel av fjøsene ligger for høyt når det gjelder relativ luftfuktighet ser ikke ut til å ha slått ut på den subjektive vurderingen av innklima. Der er verdiene for kondens på vegger og tak på 1,11 for uisolerte fjøs og 1,17 for isolerte fjøs. En verdi på 1,0 betyr at det er helt tørt på vegger og tak, mens 4,0 tilsvarer svært mye fuktighet. Selv om luftfuktigheten tydeligvis ikke har vært høy nok til å danne synlig kondens skal vi huske på at en høy luftfuktighet danner bedre forhold for bakterier og et høyere smittepress. For bygningskonstruksjonen vil det også være uheldig ettersom råte og korrosjon fremmes av høy luftfuktighet. Det er viktig å tenke over om ventilasjonen i det enkelte fjøs er riktig innstilt. En så enkel ting som å senke temperaturen noen grader ved å øke ventilasjonsnivået litt kan være nok til å bedre klimaet betraktelig fordi luftfuktigheten går ned, konsentrasjonen av uheldige gasser går ned og både tilvekst og konsentrasjon av bakterier synker.

For lite lys i mange fjøs

Standardavvikene er store for mange av resultatene, noe som viser at det er mye variasjon i materialet. Mest tydelig er det når det gjelder belysningen, som varierer mye både i de isolerte og de uisolerte fjøsene. Ulikt tidspunkt for målinger forklarer ikke hele variasjonen og antyder at en del fjøs har et forbedringspotensial når det gjelder belysning. I mange fjøs ville det hatt stor innvirkning på både dyras og røkterens trivsel med noen ekstra lysrør eller lysplater i taket. Vi vet også at riktig belysning er viktig med tanke på kyrnes reproduksjon. Effekten av å ha lysplater i tak/møne ser ut til å være stor med hensyn til lys og kan absolutt anbefales ved ombygginger eller nybygg av fjøs.

En god pekepinn

Våre klimamålinger sier noe om hvordan det stod til i fjøset den aktuelle dagen målingen ble foretatt. Det sier derfor ikke noe om hvordan det ligger an året sett under ett eller ved mer eller mindre ekstreme værforhold. Men siden det er såpass mange fjøs med i undersøkelsen og de er besøkt på ulike tider av året, i ulike deler av landet og under varierende værforhold bør det gi en rimelig god pekepinn på klimaet i norske løsdriftsfjøs bygd i denne perioden. ■

Tabell 2. Subjektive klimavurderinger fra de samme 232 fjøsene, hvorav 205 isolerte og 27 uisolerte bygg.

	Isolerte fjøs	Uisolerte fjøs	Alle fjøs
Totalvurdering av innklima (1 = frisk luft, som ute og 4 = stikkende ubehagelig luft)	2,17 (± 0,57)	1,52 (± 0,75)	2,09 (± 0,63)
Kondens på vegger og tak (1 = tørt og 4 = svært fuktig, regnvær)	1,17 (± 0,42)	1,11 (± 0,42)	1,17 (± 0,42)
Støynivå (1 = stille og 4 = svært støyende)	2,12 (± 0,62)	1,26 (± 0,45)	2,02 (± 0,66)
Forekomst av fluer (1 = ingenting/lite og 4 = ekstremt mye)	1,12 (± 0,40)	1,15 (± 0,46)	1,13 (± 0,40)

Liv Sølverød

veterinær, Mastittlaboratoriet
i Molde

Anne Cathrine Whist

Fagsjef helse, HT storfe
Anne.C.Whist@veths.no

■ På 50–60 tallet var jurinfeksjonene i Norge dominert av *Streptococcus agalactiae* (Str. agalactiae) – gruppe B-streptokokker. Infiserte kjertler viste svært høye celletall og stor reduksjon i melkeytelse. Bakterien var antatt å være jurspesifikk.

Bekjempelsesprogrammet

Kampen mot smittsom mastitt var organisert og ledet fra Veterinæravdelingen i Landbruksdepartementet fra 1951 – 1980. Bekjempelsesprogrammet besto i uttak av tankmelkprøver som årlig ble analysert ved mastittlaboratoriene. Ved funn av gruppe B-streptokokker ble det tatt spenep prøver og infiserte kyr ble behandlet med penicillin. Besetninger med gruppe B streptokokker ble båndlagt av distriktsveterinæren og kyr som ikke ble friske ble slaktet.

Takket være dette mangeårige systematiske bekjempelsesprogrammet har det vært lite mastitt forårsaket av Str. agalactiae i Norge de siste tiårene. Veterinærinstituttet og Helsetjenesten for storfe avsluttet i 1996 den årlige analysen av tankmelkprøver, men data fra kukontrollen har i den senere tid vist en økende forekomst av kyr infiserte med Str. agalactiae i Norge, særlig i store besetninger og samdrifter.

Hvor finnes bakterien?

Str. agalactiae kan forårsake såkalt «smittsom mastitt» hos storfe. Str. agalactiae kan finnes ved både klinisk (synlig) og subklinisk (skjult) mastitt. Hos storfe er smittereservoaret infiserte jurkjertler. Hos mennesker kan Str. agalactiae finnes i hals, tarm og urin- og kjønnsveier. 30–40 prosent av humanpopulasjonen er bærere av bakterien som kan forårsake abort, tidlig foster-

Hold besetningen fri for smittsom jurbetennelse

Helsetjenesten for storfe har laget retningslinjer for håndtering av jurinfeksjoner med *Streptococcus agalactiae*.

■ Som et ledd i jurhelsearbeidet bør det tas spenep prøver ved alle kliniske mastitter. Foto: Rasmus Lang-Ree

vannsavgang, blodforgiftning hos spedbarn, leddbetennelser, hjerteklaffbetennelse, halsbetennelse, lungebetennelse og hjernehinnebetennelse med videre.

Det kan være ulike serotyper av bakterien hos menneske og dyr. Undersøkelser viser at ku kan reagere med klinisk mastitt og høyt celletall ved eksperimentell infeksjon med humane serotyper.

Utfordringer

Norske erfaringer fra bekjempelsesprogrammet viste at konsekvensene ved en Str. agalactiae-infeksjon blir stor for jurhelsen, ytelsen, celletallet og økonomien. Større besetninger har flere interne smittekontakter og stor mulighet for effektiv smittespredning i flokken. Str. agalactiae vil lett introduseres til nye besetninger ved livdyrhandel, dersom en ikke er påpasselig med å få godt dokumenterte helseattester fra selger.

Fokus på smittevern: Hold Str. agalactiae unna besetningen!

Godt Jur-anbefalingen er:

- Ha oversikt over hvilke bakterier som gir jurinfeksjoner i besetningen.
- Ta alltid spenep prøver ved kliniske mastitter
- Ta alltid spenep prøver ved avsining av risikokyr. Gjennomfør selektiv sinterapi.
- Ha kontroll på livdyrkjøp og livdyrkontakter. Skjerp smittevernet!
- Dokumenter jurhelsekontroll i alle besetninger som skal inngå i samdrifter/ fellesbeiter (ett år!)

Hva gjør vi hvis Str. agalactiae påvises i en besetning?

Lag en saneringsplan for besetningen og følg den meget nøye:

- Sjekk alle lakterende kyr med speneprøver
- Isolere infiserte kyr
- Behandle infiserte kyr med penicillin
- Evaluere effekt av behandling av infiserte kyr vha speneprøver og kucelletall (fjøsloggen på <http://medlem.tine.no>)
- Utrangere kronisk infiserte kyr som ikke responderer på behandling
- Vurder spenedypning med jod en periode
- Ta kukontrollprøver for analyse hver måned en periode.
- Følg med på kucelletall og ta speneprøver av kyr med plutselig stor stigning i celletallet.
- Etabler effektive smittesperre internt og eksternt. OBS Livdyrhandel og fellesbeiter!!
- Hold infisert melk unna kalveoppdrettet for å hindre at smitteservoar etableres i fjøset!
- Personhygiene ved melking og kustell. Vær nøye med håndhygiene ved jurhåndtering!
- Vær forsiktig med å konsumere upasteurisert melk! Bakterien er en zoonose og kan overføres til mennesker

Fig. Fjøsloggen på <http://medlem.tine.no>. Gir god oversikt for evaluering av behandling.

Driftsbygninger, Plansiloer og Gjødselbeholdere

- Isolerte og uisolerte vegg-elementer i betong
- Plansiloer
- Gjødselbeholdere
- Spalt til ku og gris
- Spalteopplag og støttemurer

- Naturlig ventilasjon
- Stålbuer og stålplater
- Isolerte takelementer av stål og poluretanskum
- Limtrekonstruksjoner
- Porter i stål, dører og vinduer

Ved bygging av ny driftsbygning, kan BorgenBygg i tillegg til levering av produkter fra hele vårt sortiment, stå for utarbeidelse av statiske beregninger og bygningstegninger.

BorgenBygg

Storveien 13, Postboks 54, 1806 Skiptvet
Tlf.: 69 80 88 20 * Faks: 69 80 88 21 * www.borgenbygg.no

Markedets eneste

SPALTEGULV med vektfordeling

- gir bedret **styrke-/vektforhold** selv ved bruk av enkel spalteplank
- våtstøpes for å sikre **tettere og mer bestandig betong**
- lengder opptil 4,8 meter
- lang **levetid** enkel **montering**

ocem.no

OCEM

OVERHALLA CEMENTVARE AS

7863 Overhalla • Tlf. 74 28 06 00 • Fax 74 28 06 01
E-post: ocem@ocem.no WEB: www.ocem.no

Vegard Urset

Avlssjef, Tyr
vegard@tyr.no

■ For å få flere til å bidra inn i avlsarbeidet på kjøttfe med opplysninger kjøres det nå flere kampanjer i regi av ulike organisasjoner (Animalia, Tyr, Geno og Nortura).

For å få god økonomi i ammekuproduksjonen er man avhengig av friske og funksjonelle dyr. Mordyrene bør være billige i drift, noe som innebærer at de er sjelden sjuke, kalver lett, trenger lite fôr, samtidig som de bør gi så mange kilo kjøtt som mulig på den avendte kalven. Dette gjør de ved å være gode mordyr i form av høy mjølkeproduksjon og et godt lynne som ikke stresser opp kalven. Kalven på sin side bør inneha egenskaper som gir et best mulig slakteoppgjør (høy tilvekst, god klassifisering og lite fett) og at de trenger minst mulig fôr for å oppnå dette slakteoppgjøret.

Vekter forteller mer enn bare tilvekst

For å kunne kjøre et avlsarbeid på de egenskapene som er nevnt over, er vi avhengige av registreringer inn i Storfekjøttkontrollen. Lette kalvinger kan vi i dag måle gjennom innrapportering av kalvingsvansker og registrering av fødselsvekter. Veiing av kalven ved 200 dagers alder kan gi oss muligheter til å avdekke hvilke mordyr som avvenner de tyngste kalvene, altså hvilke kyr som har de beste moregenskapene. Fra avvenning til ett års alder har ikke mora stor innvirkning på kalvens tilvekst. Veiing av ettårsvekt gir oss derfor muligheter til å avdekke hvilke kalver som har best tilvekstevne.

Godt miljø og/eller gode gener?

At en produsent oppnår høy tilvekst og gode slakteresultater kan skyldes bra dyremateriale

Det ligger penger i veiing

Avlsarbeidet på kjøttfe er helt avhengig av økt opplutning om Storfekjøttkontrollen og flere registreringer. Vektregistreringer er god økonomi for bonden og gir Tyr bedre muligheter til effektivt avlsarbeid.

■ Vei minst åtti prosent av dyrene ved fødsel, 200 og 365 dagers alder i 2009, og du er med i trekningen av en digital vekt sponset av BB Agro. Foto: Vegard Urset

(gode gener) og/eller bra drift (bra føring, bra oppstallingsforhold, lite smittepress og så videre). For å finne ut om det er arveanlegget som gjør at dyrene er bra, trenger vi informasjon om egenskapene til slektninger i andre besetninger. Inseminering av deler eller hele besetningen gir mange fordeler, deriblant genetiske bånd til andre besetninger, og vil hjelpe oss avlsfolk med å avdekke om det er miljø-

et eller om det faktisk er genene som har gitt så gode resultater.

Viktig verktøy for god drift

Veiing er ikke viktig bare for avlsarbeidet. Flere og flere oppdager at veiing er et veldig nyttig hjelpemiddel for et godt resultat i egen besetning. Mange veier dyrene sine for slakteplanleggingens skyld. Mange varestrømmer har i dag vektgrenser. Et dyr som skal leveres i Norsk

Kjøttfe og kommer over 400 kilo slaktevekt svir på pungen. Da mister en Norsk Kjøttfe-tillegget på fire kroner kiloen, altså 1 600 kroner per slakt. I den andre enden kan det være et poeng å få okser av ekstensiv rasetype og kviger på sterk føring til å så vidt komme over 250 kilo slaktevekt, men helst ikke mer. Dette for å unngå at de blir for feite. Regelmessig veiing kan også avdekke uro i enkeltbinger, feil føring eller om det herjer noe sjukdom som en ikke har observert. En knekk i tilvekstkurven bør være et varsel om at en må sette i verk tiltak.

FAKTA

Kampanjer i 2009 for økt opplutning om avlsarbeidet på kjøttfe:

- Alle som melder seg inn i Storfekjøttkontrollen innen 1. april får gratis medlemskap ut året.
- Veiing av minst åtti prosent av dyrene ved fødsel, 200 og 365 dagers alder i 2009 gjør at du er med i trekningen om en digital vekt til en verdi 14 500,- kroner + MVA (sponset av BB Agro).
- Alle som inseminerer minst seksti prosent av ammekyrne i 2009 er med i trekningen av en premie i størrelsesorden et femsifret beløp.

For å være med i trekningen i kampanjene for veiing og inseminering kreves det at man er medlem i Storfekjøttkontrollen og at veiingene er registrert der. Inseminering rapporteres automatisk inn i Storfekjøttkontrollen av inseminør.

Bygg for friske og produktive storfe

Rasmus Lang-Ree, tekst og foto, rlr@geno.no

Økonomiske fjøsbygg som legger til rette for god dyrehelse og høy produksjon var temaet for bygg-seminaret på Lillestrøm i begynnelsen av mars.

Susanne Pejstrup

■ En litt uvant arrangørallianse med Helsetjenesten for storfe, Innovasjon Norge, NHO og Trefylket samlet 135 bønder, rådgivere, landbrukskoleelever og representanter fra leverandørene til oppdatering og diskusjon om husløsninger til storfe.

12 idealer for den gode logistikk

Utviklingskonsulent Susanne Pejstrup fra Danamark var opptatt av å prøve å få driften så optimal som mulig. – Når du bygger nytt må du aldri lage til noe som er ikke-optimalt, sa Susanne Pejstrup, som listet opp følgende 12 punkter for den gode logistikk:

- 1 Alle handlinger skal skape verdi (flytting av dyr fordi det er for liten plass skaper ikke verdi)
- 2 Fleksibelt anlegg (skal kunne vokse uten at logistikken går tapt)
- 3 Enkelt (bygg i rette linjer – unngå tverrgående linjer)
- 4 Faste rutiner
- 5 Ikke manuelt arbeid (alle oppgaver skal kunne utføres med maskiner)
- 6 Alle oppgaver skal kunne utføres av en person
- 7 Kun ett system og en type maskiner til hver prosess
- 8 Samme prosess/dyregruppe kun ett sted i anlegget
- 9 Kun flytting i en retning
- 10 Korte avstander ved hyppig flytting (sinkyr og kyr som skal kalve skal være i nærheten av hverandre)
- 11 Optimal koordinering av sammenhengende oppgaver
- 12 Null svinn av tid, dyr, fôr eller andre verdier

Åse Margrethe Sogstad

Hele gummigolv er best

Åse Margrethe Sogstad fra Helsetjenesten for storfe kunne med basis i foreløpige resultater fra Kubygg-prosjektet komme med anbefalinger til golv. Hele gummigolv ser ut til å være den beste løsningen med hensyn på klauvhelse. Deretter kommer kombinerte golv, betongspaltegolv og til slutt hele betonggolv som ser ut til å være den dårligste løsningen.

Hun sa at spaltegolv er reinere, men dårligere å gå på for kyrne. På et spaltegolv blir det ujamn belastning på klauven. Heldekkende betonggolv er ofte for grove når de er nye og blir slitte og glatte etter hvert. Kombinerte golv kan være et alternativ og i Danmark anbefales gummi i oppsamlingsareal og mye trafikkerte områder.

Lars Erik Ruud

Åpne båsfronter

Lars Erik Ruud, Helsetjenesten for storfe/UMB, mente utformingen av front burde tillegges mer vekt ved utforming av liggebås. Plassering av nedre og øvre hodebom og nakkebom er ofte feil og kommer i konflikt med kuas behov for plass i forbindelse med legging og reising. Øvre hodebom er ofte for lavt plassert og bør plasseres minst 0,7 til 0,9 meter over golvet. Nedre nakkebom bør fjernes og istedet for erstattes med en brystplanke med høyde på maksimum 10 centimeter og avstand 1,75 – 1,8 meter fra båsens bakkant.

Mer bruk av tre

Statsekretær Ola Heggem sa i sitt innlegg på seminaret at norsk landbruk i større grad bør benytte tre som byggemateriale. Han pekte på at tre er miljøvennlig og klimanøytralt materiale, og utfordret leverandørene til å bidra til industrialisering og profesjonalisering av landbruksbygg i tre. I og med at avirkningen bare er en tredjedel av årlig tilvekst ligger det et stort potensial i økt avvirkning.

Mye bra, men feite kyr, feil

REPORTASJE

Erling Mysen
Frilansjournalist
tekst og foto
er-mys@online.no

■ Irske Martin ^vavanagh går rolig rundt i et løsdriftsfjøs på Vestby i Follo. Han teller dyr som tygger drøv, ser på kyrne som står oppreist, ser på bein og klauver, sjekker føret, sjekker møkka, kikker på innredning og han observerer melking. Tilslutt henvender han seg til bonde Thor Finstad og får oppgitt mjølkeytelsen i besetningen. ^vavanagh er generelt fornøyd med inntrykket i fjøset, men poengterer at Finstad må skille dyr som mjølker og de som er tørre. Det er viktig at føring av sinkyr skjer med en lavenergisasjon som skiller seg fra menyen kyr som mjølker får. Ellers blir de lett for feite. Men Finstad har fullfør med bra struktur, og kvigene ser veldig bra ut.

Høgere avdrått for å få nok plass

Thor og kona ^{ari} Finstad på egstad gård i Vestby er ferske mjølkeprodusenter som tok over drifta ved nyttår. De har ikke spesielle problem i besetningen, bortsett fra at ytelsen detter plutselig etter cirka 150 dager i andre og tredje laktasjon. Dessuten sliter de noe med å utnytte huset optimalt. Fjøset er fra 2005, opprinnelig planlagt for mjølkestall, men det er satt inn robot. Problemet er at fjøset burde vært 10–15 meter lengre med dagens kvote og avdråttsnivå. I dag har de ikke plass nok til å skille ut sinkyr i egen bing. Det vil si hvis avdrått øker fra dagens 7 400 til 8 000 kilo vil de ha plass. En slik økning tror ^vavanagh at Finstad oppnår hvis de deler opp i to binger og forandrer føringen av sinkyrne. Da vil trolig ikke ytelsen falle plutselig etter 150 dager. Generell helsetilstand kan bli enda bedre og i tillegg sparer en på det beste føret.

Dette er oppsummeringen til Martin Kavanagh, irsk veterinær og kukjenner etter å ha besøkt norske kufjøs.

■ Martin Kavanagh, irsk veterinær og rådgiver, er imponert over norske fjøs og NRF-kua.

fôr og sur vom

■ Fôret skal stikke litt i neven og ikke være en blaut masse, mener Kavanagh

■ Thor Finstad i Vestby bør legge om litt på fôring, men er usikker på hvordan.

Liker NRF og Norge

De siste månedene har Kavanagh vært i Norge tre ganger. Han er innleid som rådgiver for eieren og besøker ofte fjøs hvor et eller annet ikke fungerer 100 prosent optimalt.

Kavanagh har så langt besøkt cirka 15 gårder på stlandet og i omland. På stlandet skjyer besøkene i samarbeid med rådgivningstjenesten i Tine st.

– eg har generelt veldig godt inntrykk av norske fjøs og N F-kyr, sier Kavanagh. Han liker også naturen og de norske gårdene.

Kavanagh har selv vært melkebonde, og har fortsatt en gård ved Tipperary sammen med en bror.

– Hvis vi starter med melk igjen kjøper vi N F-kyr, tror Kavanagh og lurer på hva det vil koste å kjøpe ei kvige av Finstad.

Men i Norge har han også vært i besetninger med Holstein eller holsteinkryssninger.

– Holstein kan yte mye, men denne kua krever et annet manage-

ment, annen innredning og mer perfekte rammebetingelser enn N F-kyr. Gjør du en feil blir konsekvensene større med Holstein, advarer Kavanagh.

Som eksempel sier han at ei holsteinkua skal se magrere ut enn ei N F-ku.

– Ei N F-ku kan tåle å være litt feit, men det tåler ikke ei holsteinkua, sier Kavanagh.

Heller ikke kryssningsdyr er Kavanagh spesielt begeistret for.

– Vi får ut en veldig god effekt i første kryssning, men hva så spør Kavanagh. Han er ikke sikker på at en kryssning av N F og Holstein er veien å gå, og stiller spørsmål med hva disse dyra gir i fjerde og femte generasjon. – Men her er vi innom et område jeg ikke vet nok om, sier den irske veterinæren.

Sur vom og fôrstruktur.

Ved siste besøk nå i mars holdt Kavanagh foredrag på Veterinærhøgskolen. Der var tema sur vom. Kavanagh mener mange av problemene kyrne har skyldes feil fôring og sur vom.

– Det er individuelt hvordan kyrne takler dette, men plutselig kan det oppstå problem, forklarer Kavanagh. I tillegg til at ytelsen går ned kan sur vom bety at kyrne blir stående istedenfor å ligge. De kan pådra seg lammelser, dårlige bein eller klauvlidelser. Kavanagh tror slike lidelser ofte kan forklares med feil fôring.

– Dere har mye fokus på godt fôr i Norge, men for lite på fiber. Kyrne trenger halm eller strå av tannpirkerstørrelse i fôret, forklarer Kavanagh.

Ellers har han en oppfordring til rådgivningstjenesten. – Ernæring, fruktbarhet og helse hører sammen. Tilby dette i ei rådgiverpakke, sier Kavanagh. ■

Melkekompaniet i

BYGG

Torolf Storsul
melkebonde og veterinær
torolfstorsul@hotmail.com

■ Vi føler at vi er på god vei inn i driftsfasen nå, etter en intens bygge- og oppstartsfase. De aller siste byggearbeidene gjenstår, men de er av mindre betydning. Det vi konsentrerer oss om nå er å etablere gode rutiner slik at så mye som mulig går så greit som mulig før våronna tar til.

Drenering under gjødselrennene

Tidligere har vi fortalt om problemer knyttet til dreneringa under gjødselrennene, som til stadighet har gått tett. Som i mange andre fjøs er det hos oss lagt et avløpsrør under hver gjødselrenne med oppstikk hver sjettemeter for drenering av urin og vann. Til hvert slikt rør ble det koplet en sluk med rikelig vannføring, som etter planen skulle bidra til å hindre at røret tettes av kumøkk og slam.

Problemet ble at for mye kumøkk kom ned i rørene slik at de gikk tett, og vann og møkk ble stående i gangarealet til kyrne. Vi har spylt rørene med grøftespyler og vanlig halvtoms vannslange svært ofte, men allerede et døgn etter kunne rørene være tette igjen. Så koplet vi inn en ntoms vannslange i sluken i enden av rørene, og prøvde å spyle slik flere ganger daglig, men det var nytteløst å holde rørene åpne.

Det siste vi har prøvd nå, er å tette to av dreneringshullene som skal lede vann (og møkk) ned i rørene. Dette ser ut som det fungerer, i kombinasjon med at vi spyle med ntoms- vannslangen en gang iblant. Det ser ut som vi har funnet en løsning på denne problematikken med dette.

Ro ved roboten

For noen dager siden var en ekspert fra robotleverandøren på oppfølgingsbesøk hos oss. Dette

Melkekompaniet rætt væst avrunder her historien om bygging av nytt fjøs.

■ Artikkelforfatteren spyle opp dreneringa under ei gjødselrenne.
Foto: Marit Gundersen Skjærvik.

besøket er inkludert i handelen av robot, og definitivt en verdifull del av kontrakten. Selv om firmaet stilte med opplæring de første dagene roboten var i drift, og vi selv har lært oss mye i løpet av de første månedene, er et slikt oppfølgings-

besøk av uvurderlig betydning. Innstillinger og justeringer av robotens tilbehør, systemer for kutrafikk og aktivitetsmåling ble utført. Dessuten kan vi nå utnytte programvaren enda bedre etter å ha fått ytterligere undervisning i dette.

Med noen tastetrykk og en del tekniske justeringer ble det med ett mye roligere i ventearealet foran roboten, og stressnivået gikk umiddelbart ned hos både folk og fe.

ort og godt betyr denne kunnskapen at vi nå kan arbeide lettere enn før.

Melk minus för

I Effektivitetskontrollen er som kjent melk minus för den viktigste parameteren på lønnsomhet. Den økonomiske marginen per ku er liten når man har mange kyr, og man gjør seg på den måten avhengig av en noenlunde god drift. Vår jobb nå er å etablere rutiner som bidrar til høy melkepris og lave kraftförcostnader.

Så langt har vi hatt elitemelk og kvalitetstillegg, og vi bruker helse-data og analyseresultat jevnlig for å prøve å holde situasjonen slik.

Etter at den første måneden var unnagjort har vi brukt Tine ptiför som grunnlag for kraftförnivåene. Vi vurderer nå å bruke dette i kombinasjon med en programvare som følger med roboten. Dette for å kunne justere kraftförnivåer oftere enn det vi gjør i dag på en enkel måte.

Morale er...

Er det så noe i prosessen rundt etablering av samdrift og bygging av fjøs som vi ville gjort annerledes Svaret på det er sett i lys av de foregående artiklene i denne serien ikke overraskende et klart ja . Det er å håpe på at noen av de feilene vi har gjort kan unngås av andre. Et av de beste rådene vi kan gi til andre som skal bygge fjøs er å reise rundt til fjøs der det er folk som vil fortelle hva de ville gjort annerledes. Det er de lærerike besøkene. ■

Flysteward, gårdbruker, radiostemme og nå muligens TV-stjerne og Nordens Herligste!

Kari Anette Austvik

Det vil ingen ende ta for vår ivrige Q-produsent Christian Saxlund på Lesja! Vi i Q kjenner Christian som en engasjert gårdbruker som hvert år går til sæters med buskapen og som har vært i radio ved flere anledninger. Sist sommer kunne vi blant annet høre han i både Balsam og Sølvsuper. Forleden dag hadde Christian besøk av brødrene Bård og Vegard Ylvisåker, bedre kjent som Ylvisbrødrene. Ylvis filmer til den nye TV-serien Nordens Herligste. Programmet går ut på å finne den mest interessante personen, gjerne med en underlig hobby eller usedvanlig kunnskap om tema man bare kan drømme om. I år skal Ylvis reise rundt i hele Norden nettopp for å finne denne Nordens Herligste. På bakgrunn av et tips fra en journalist i lokalavisa Vigga bestemte Ylvis seg for å besøke den driftige Q-produsenten på Lesja.

Innspillinga

Stemningen var til å ta og føle på både dagene i forkant av og selve dagen for innspillinga. Christian hadde forberedt en del oppgaver som Ylvis skulle få bryne seg på. Christian utfordret brødrene til å melke geit. Vegard tok utfordringa på strak arm og klarte så vidt å få ut noen stråler takket være Christian sine tvilsomme forklaringer. Christian tok med seg Ylvis på omvisning av hele gården slik at de fikk sett dyra og alle fuglekrekka. Han benyttet samtidig anledningen til å fortelle om blant annet hvor viktig melke kvaliteten er for både bonde, meieri og forbruker.

Steward i fjøset

Ylvisbrødrene hadde også forberedt en utfordring til Christian. De ville ha bevis på at han virkelig hadde vært flysteward. For å demonstrere det bygde de en flykabin av stoler i stua til Christian. Christian hadde på seg stewarduniformen og plasserte Q-yoghurt og Q-juice på et sølvbrett. Så gikk han nedover flykabinen og serverte Ylvisbrødrene som illustrerte passasjerene i et fly. Jeg skal si dere det var høy latter i stua den dagen! Etterpå gikk de sporenstreds ned i fjøset for å filme at Christian gikk nedover fôrbrettet der han serverer kraftfôr og annet godt til dyra, ikledd stewarduniform selvsagt!

Nordens Herligste skal sendes på TvN fra høsten av. Nå får vi bare krysse fingra for at Christian kommer med i TV-serien! Vil du vite mer om Christian og Ylvis sitt besøk på Lesja kan du lese mer på www.q-bonden.no.

Christian Saxlund og Ylvis-brødrene.
Foto: Kari Anette Austvik

Ung i Buskap

Hei

eg eter mn og eg er r og bor g r r n et i r n'e'g. Om somi eren o er eg eie k v og et r eg o t e si en eg v r it . en k ven eg ei e et i ie. n er b itt en fin e kek n og r f tt tre k ver. ei e eg en k v so et en n re og n er en n re k ven ti i ie. eg og en n re v r g g n str tt so er n br ks tsti ing er r n et. v r oksen son fr fi en enner for ivet er og i en n e ning fikk vi k ve nstrere o sti t e k vene v res en e son for fotogr fering. f or ei e eg en k v so eter . en er tvi ing en en n re tvi ingen e. eg v r og viste enne fr n r et v r n seir er r n et v r et nge ng o er so vi e k e enne etter gikk vi r e er. et v r gris so er en n br ks tsti ing so er t r vert tre e r tok eg e eg enne it og er v r v nstrere fr osen. eg tok enne ogs e g g n str tt og et er ikso ove nstringen for gr v r. i r ogs nge k rs. et f rste k rset eg v r v r vits n g r er v r et to enter r so ko fr r n so v r instr kt rer. er rte vi vor n vi sk e ki e k ven og vi e teori. et v r to fr gr v r so ro ti nsberg et k rs og et e rte er o t e et k rs o so vi e e e os oss. er v r et tre st s oner en ene v r ki og st ing en n re v r vor n vi sk eg e k ven og en tre e v r teori. r et er nstringer og k rs s ko er et ogs vennsk . eg r f tt en bestevenninne so eter on e n eier ogs k v. n bor i for . i g e en ower oint so vi viste fr en vents ing vi i gr e. ower oint en skrev vi o k ve o eve sene v re ette ret og t vi e g ort og sse bi er. rs sk eg og on e vise ower oint en v n re tsti ingen er r n et. ti egg r vi b itt fores rt o vise en rss ingen i ro sent get i gn. b ir et b re ti voksne og et k n b i itt nner e es enn for nger. i sk ogs et k rs i iss for f o interessen er og et sk eg og on e o e. eg r ner o forsette e k ve nstring vi ere og eg sk se o eg sk eie kvige i r. vis ikke et b ir i r s b ir et i vert f neste r.

eg r ei nge fere k ver enn e eg r nstret k nsk e k ver vert r. oen er greie og n re er vi e en og setter stor ris t e b ir n tert fr e er s .

i sen nn erre

Levende kalver mye verdt

Dansk Kvæg har beregnet et dekningsbidrag per drektig kvige på over DKK 5 000. Det betyr at det ligger mye penger i å ta godt vare på kvigekalvene.

Her er kalkylen (oppgitt i danske kroner - DKK):

Markedspris drektig kvige (24 måneder)	10 500
Fôr (3 700 Fem x 1,25)	- 4 625
Veterinær, semin mv.	- 500
Dekningsbidrag	5 375
Forrentning, 5 prosent	- 525
Til dekning av arbeid og faste huskostnader	4 850

Amerikansk melkeproduksjon i krise

Hundretusener av amerikanske melkekyr slaktes fordi melkeprisen har falt så mye at bøndene ikke lenger har råd til å føre dyrene. Prisen på melk var i starten av februar cirka kroner 1,42 per liter. Det er så lavt at det bare dekker halvparten av produksjonskostnadene. Hvis ikke markedet snur anslås det fra amerikansk meierisektor at mer enn 1,5 millioner av totalt 9,3 millioner melkekyr i USA kan bli slaktet i år. I januar ble det slaktet 43 500 flere kyr enn i fjor og det er ikke bare eldre kyr som slaktes.

Kalk

- for større avling og bedre økonomi

Agri Dol gir bedre:

- næringsopptak
- jordstruktur
- fôrkvalitet
- plantehelse

**Kontakt din nærmeste
gjødselforhandler i dag!**

www.kalk.no

Vaskeautomat

– til din gamle gårdstank

- Enklere og sikrere vask
- Passer på alle gårdstanker
- Utviklet i samarbeid med TINE
- Enkel programmering
- Flere monteringsmuligheter

Kontakt:

Anders Støren Berg 73 87 60 73

Rolf Husby 73 87 60 49

www.lt-fabrikk.no

landteknikk
FABRIKK

ØKTE GJØDSELPRISER

Gjør bondens gull, husdyrgjødsel, ennå mer verdifull
– bruk torv som husdyrstøv.

Leveres i 200 l.
Balle 3 m³
og 6 m³ storballe.

Degernes Torvstørfabrikk A/S
Tel: 69 229826 • Fax: 69 229920
E-mail: degernestorv@c2i.net
www.degernestorv.no

JÆRBU

**GJØDSELPUMPER
FOR ENHVER
DRITTJOPP!**

Flere varianter. Robuste, fleksible
og meget brukervennlige.

Type VT-2
Pris fra, eks mva. **40.900**

Hatleveien 4, postboks 14,
4368 Varhaug
Telefon 51 79 35 50
Telefaks 51 79 35 51
www.jaerbu.no

Ole G
Nord-Varhaug & Co a-s

Produsent til norske bønder siden 1938

Tanker fra graven

■ G.G. Raven ser lyset fra graven. G.G. Raven senior og G.G. Raven junior har vært på eiendomsoverdragelseskurs. G.G. Raven er ikke møkkalei bondeyrket, men det har bare blitt litt mye. Som man blir lei bløtkake og biff om det blir for mye. Han ønsker å dele, få mindre ansvar og mindre press. Jobbe ønsker han fortsatt, sprek som han er. Da G.G. Raven var ung og stod på tur til å overta innprentet hans far, den da gamle G.G. Raven, at den yngre ville bli en slave av garden. Den slags ville ikke G.G. Raven høre på, syns det var dum prat. Etter 30 år i bondeyrket vil han si at han har hatt et fritt og fint liv, utfordrende og spennende. I det siste har han imidlertid begynt å få litt slavefølelse. Ikke så mye av garden, men av banker, finansinstitusjoner og myndigheter av ymse slag. Det er delvis en sjølvalgt situasjon. Hans tro på framtida, viljen til å satse! Hadde han for ti år tilbake valgt å selge mjølkekvote, latt være å bygge om fjøset, hadde han i dag vært gjeldfri og hatt et behagelig liv. Den slags tanker var ikke i G.G. Ravens hode. På et vis har han lagt føringer for neste generasjon. Så kan han bare håpe, men bare håpe. Odelsgutten har uttrykt at han ser ikke for seg framtida med å gå i fjøset morgen og kveld. Det har G.G. Raven stor forståelse for. Kanskje blir mjølkrobot løsningen. G.G. Raven har klart sagt i fra at han tar gjerne sin tørn i fjøset som kårkall, men han vil ha regelmessig fritid. I alle fall virker det som odelsgutten, G.G. Raven junior er motivert til å ta over bruket, og det er G.G. Raven senior veldig lykkelig over.

Madamen, budeia er fortsatt sjukmeldt. Hun fungerer nå bare i huset. Det er reint og ryddig, varmt og koselig. Men i fjøset der kara regjerer ligger ting etter. Det er klart at ei flink gardkjerring på en gard er et nødvendig gode.

Kom til å tenke på en ung gutt som var i arbeid her som var litt alternativ når det gjaldt rus. Han holdt seg ikke til øl, vin og dram. En gang han var på fest i et hus ikke langt herifrå der det bodde tre lettlevende jenter sammen med sine foreldre. Dagen etter festen kom faren hjem og kjente den brente lukta og utbrøt indignert: «Åkken er det som har gasset her?» Et kanskje ukjent område for de fleste mjølkeprodusenter. Noen av disse midlene etterlater seg lukt av brennt gass.

God beitesesong!
Hilsen G.G. Raven.

G. G. Raven

Ny avlsverdberegning for kjøttfe

Det kjøres ny avlsverdberegning i slutten av april. Registrerer du selv på Storfekjøttkontrollen Web holder det at registreringene er registrert innen klokken 24 den 27. april. Hvis rådgiver registrerer for deg, så husk å levere opplysningene til rådgiver i god tid før fristen. Ved påmelding av aktuelle testkandidater er et av kravene at det ligger ved et P-bevis hvor avlsverdiene står. Husk å registrere inn alle årets kalvinger og veiinger som er foretatt. Vekter er de viktigste registreringene for å øke sikkerheten på avlsverdiene.

Ansvarlig for beregningen er Tyr og datagrunnlaget kommer fra Storfekjøttkontrollen. Det blir beregnet avlsverdier for dyr av rasene Hereford, Charolais, Aberdeen Angus, Limousin og Simmental som er minst 75 prosent raserene, er født i besetning som er med i Storfekjøttkontrollen og har registrert fødselsvekt. For mer informasjon om avlsverdiene, ta kontakt med Tyr. Les mer: www.kjottfe.no

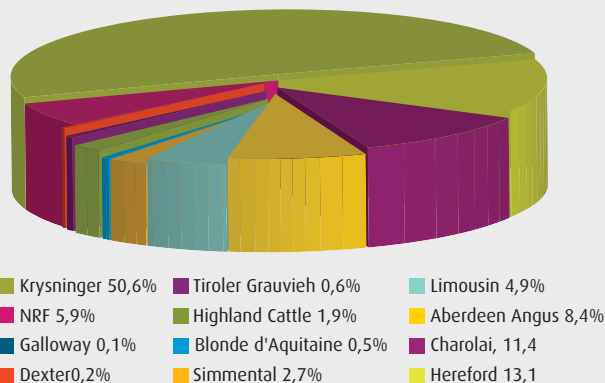
Driftsmeldinger

Hvis du ikke får logget deg inn på Storfekjøttkontrollen Web, sjekk på våre nettsider under «Driftsmeldinger» om det er noen spesielle hendelser som kan være årsaken til at du ikke kommer inn.

Rasefordeling

Tall fra Storfekjøttkontrollen for 2008 viser at krysninger nå utgjør 50,6 prosent av mordyrene i kontrollen. Andel krysninger har økt jevnt de siste årene. Dette viser at produsenter som driver med krysninger, mer og mer ser nytten av Storfekjøttkontrollen. Hereford er den kjøttferasen som tradisjonelt har stått sterkest i Norge, og denne rasen er fremdeles den mest tallrike av renrasede dyr, med 13,4 prosent av mordyrene. Charolais rykker stadig nærmere og 11,2 prosent av mordyrene i 2008 var Charolais-dyr. Alle rasene har hatt en positiv økning i mordyrtallet i forhold til året før. Det er fortsatt en tendens mot at det er de tyngre rasene som Charolais og Limousin som øker mest i antall.

Figur. Rasevis fordeling av mordyr.

Les mer: www.animalia.no/storfekjottkontrollen

HUDPLAGER HOS FOLK OG DYR?

Legg til rette for den gode normalfloraen og unngå mange problem. Du finn forhandlarliste, produkt, tips og råd på:

www.optima-ph.no

OPTIMA PRODUKTER AS

Gamle Dalaveg 86,
5600 Norheimsund
Tlf. 56 56 46 10

Future Stålhaller

Kalvehytter

5 x 6 m, flyttbar

kr **19.700,-** eks mva

Permanente haller 8, 10, 12 og 14 m bredde

Platene er krummet etter hallens form. Topp kvalitet i plater.

CABE kratt- og beitepuss etc til landbruk og entreprenør

SAMAS slåmaskiner

Skivemaskin 250 cm
med stengelknekker, hjul og
kraftoverføringsaksel

kr **61.000,-** eks mva

JYFA innredning og vogner

Future Rundbuehaller Norge DA

Tangen Gärd, 2580 Folldal

Tlf. 62 49 39 80 / 915 36 899 - Vestfold

BUSKAP

4-2009 kommer ut 18. mai

Bestillingsfrist for annonser:
27. april adapt@online.no

www.brunst.se

ESTROTECT BRUNSTDETECTOR

Hjelpemiddel til brunstkontroll

Selvklebende - finnes i fire
forskjellige farger for oppfølging
og gruppering

tel: +46 70 51 51 423

Felleskjøpet

Holdbare kyr med

Pluss Multitilskudd storfe og geit

Pellets eller pulver

Høg produksjon, god fruktbarhet
og god helse sikres ved bruk av
Pluss Multitilskudd. Gi alltid
multitilskudd når dyra får mindre
enn 3 kilo kraftfôr eller ved bruk
av alternative fôrmidler.

Pluss

Aldri har så mange gjort seg fortjent til SølvTINE

Hvert år premieres dyktige og interesserte mjølkeprodusenter etter Regler for premiering av særdeles god mjølk og godt fjøsstell for leverandører i TINE BA.

Hensikten er å øke interessen for godt fjøsstell, god gardsdrift og levering av mjølk med særdeles god kvalitet.

I 2008 klarte hele 102 mjølkeprodusenter å tilfredsstille de særdeles strenge kravene for å oppnå sølvtina – 15 års sammenhengende leveranse av elitemelk i alle måneder med leveranse. Dette er ny rekord og bekrefter at TINE har mange særs dyktige melkeprodusenter. Disse produsentene vil bli hedret i forbindelse med årsmøtet i TINE BA i slutten av april.

Henholdsvis 373, 317 og 36 produsenter klarte kravene for 5-, 10- og 20 års plakett.

Resultatet av årets plakettildelinger er som følger:

	5 års plakett	10 års plakett	Sølvtime	20 års plakett
Tine Meieriet Øst	77	67	8	4
Tine Meieriet Sør	81	56	17	6
Tine Meieriet Vest	83	72	30	5
Tine Midt Norge	99	86	32	14
Tine Meieriet Nord	33	36	13	7
Landet	373	317	100	36

Dyrevelferd

Studieopplegget Dyrevelferd i Husdyrholdet har økende interesse. Fra 260 godkjente kurs i 2008 har nå 600 ringer meldt at de er i gang i 2009. Desidert størst aktivitet finner vi i Oppland, mens fylkene Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal også har bra oppslutning.

Bekymringsfull utvikling – datakvalitet i Kukontrollen

For å få fullt utbytte av dataene i Kukontrollen er det helt vesentlig at kvaliteten på dataene er gode og innrapportert til rett tid. Besetningsdata er tilgjengelige på *medlem.tine.no* dagen etter at de er innrapportert og i egne rapporter som Periodeutskrift og Helseutskrift. Årsoppgjøret er kjørt for 2008, og vi ser en bekymringsfull utvikling. Antall produsenter med mindre enn 10 kontroller, færre enn tre fôrplaner og manglende Helsekort-rapporteringer er økende. Dette er bekymringsfullt! Kukontrollen er grunnlaget for et godt drifts- og styringssystem på gården og for den faglig rådgivingen. Kukontrollen er et viktig grunnlag for Genos avlsarbeid. Veiling, prøveuttak og registrering skal foregå fortløpende og etter regelverket i Kukontrollen for å sikre god datakvalitet.

Slaktedata overføres direkte fra slakteriene, og kvaliteten på disse viser Seminopplysningene kommer også raskere inn en tidligere.

For 2009 vil det bli kjørt årsoppgjør bare for de besetningene som minst 10 kontroller og 4 prøveuttak.

Høydepunkter fra 2008

Faglig Rapport gjøres tilgjengelig for alle melkeprodusenter på årssamlingene i produsentlaga, og kan bestilles fra TINE Rådgiving og Medlem.

Et kort stikkordvis oppsummering av fjoråret fra Meieriselskapenes fagpersoner og fagmiljøet i TINE Rådgiving skisseres slik:

- Et økende tverrfaglig fokus – større bruk, andre utfordringer
- Stor etterspørsel etter bygningsrådgiving og diskusjonspartnere i veivalgsspørsmål
- Økonomiområdet etterspørres med hensyn på analyser og utredninger
- Nøkkelrådgivingsmetodikken, der bondens behov legger grunnlaget for å sette mål og gjennomføre tiltak, er godt mottatt med fornøyde brukere i de områdene der det er stor nok kapasitet på sertifiserte rådgivere
- Mjølkekvaliteten viser en negativ trend, og celletallet har en negativ utvikling. Elitemelksandelen går ned med 1 prosent. Dette henger sammen med skjerpede krav
- Nettstedet *medlem.tine.no* vektlegges som en viktig informasjonskanal for bonden og brukets utfordringer

Nye priser på innkjøp av kalv til Geno

For å sikre at Geno fortsatt får tilbud om de beste oksekalfene, har styret vedtatt å øke prisen for innkjøp av kalver til Øyer testingsstasjon til kr 6 000,- ved 3 måneders alder. Tillegget på kr 25,- per dag for kalver over 3 måneder videreføres. Endringen iverksettes for innkjøp av kalver født etter 31.12.2008.

Årsmelding og regnskap 2008

Geno hadde et positivt år i 2008. Organisasjonen fikk et overskudd på 1,2 millioner av en omsetning i konsernet på 254 millioner kroner.

Datterselskapet Geno Global as bidro til resultatet med kjøp av tjenester fra morselskapet for 2,2 millioner. Egenkapitalen i Geno er gått litt ned fra 70 til 65 prosent. Årsaken er investeringen og satsingen ved etableringen av Biokapital as. Fullstendig årsmelding og regnskap samt statistikk for 2008 finner du på www.geno.no

Valg

Valgkomiteen i Geno har nå avgitt innstilling til valget på årsmøtet 23.-24. april 2009. Vi nevner kun verv med foreslåtte endringer. Øvrig informasjon om innstillingen fra valgkomiteen kan du finne i Geno Portal. Innstillingen fra valgkomiteen er enstemmig.

- Styremedlem Region øst:
Jan Ole Mellby, 1747 Skjeberg (ny)
- Ordfører i årsmøtet:
Inger Johanne Kjørstad, 2647 Sør-Fron (ny)
- Medlem i kontrollkomiteen:
Saxe Frøshaug, 1860 Trøgstad (ny)
- Leder i kontrollkomiteen:
Edvin Olsen, 8920 Sømna (ny)
- Vararepresentanter til kontrollkomiteen:
1. Oddveig Gikling-Bjørnå, 6612 Grøa (ny)

Endring i avlsprisene

Etter vedtak i styret vil oppdretterne av beste NRF-okse i årgangen fortsatt få en pengepremie på kr 50 000,- i tillegg til Geno sin avlsstatuett. Overrekkelsen vil som i dag skje på Geno sitt årsmøte.

Dagens 2. og 3. premie utgår. Det innføres i stedet en pengepremie på kr 5 000,- til oppdretterne av oksene som blir selektert som eliteokser i løpet av året. Denne pengepremien kommer i tillegg til avlsdiplom, og vil fortrinnsvis bli delt på regionmøtene.

Når det gjelder tildeling av eksportprisen vil denne være gjenstand for en årlig vurdering av styret. Nye regler gjøres gjeldende etter at prisutdelingene i 2009 er gjennomført.

Kalvemønstringskurs i regions Øst

Lørdag 2.mai arrangeres kurs i kalve- og kumønstring på Jønsberg videregående skole i Stange. Påmelding til hans.storlien@geno.no eller mobil 95 17 40 47 innen 27. april.

Kalvemønstringskurs i region Vest

Lørdag 18. april inviterer Geno og TINE Rådgiving i vest til kalvemønstringskurs på Mo og Jølster videregående skole, Mo i Sogn og Fjordane. Kontaktperson er Jorunn Heggheim, telefon 99 47 17 96 (e-post jorunn.heggheim@tine.no)

Spørreundersøkelse

For å gjøre en best mulig jobb for våre medlemmer og kunder, er Geno avhengig av å få tilbakemeldinger på det arbeidet vi gjør. Derfor sender vi ut en spørreundersøkelse i slutten av mars/ begynnelsen av april. Medlemmer og kunder som er registrert med e-postadresse i vårt register, vil få denne undersøkelsen sendt direkte. Spørreundersøkelsen vil også ligge åpent på Geno Portal (innlogging via www.geno.no). Vi oppfordrer alle våre medlemmer til å svare på denne undersøkelsen.

Omkostninger ved utsending av faktura i post

Geno vil fra 01.05.2009 innføre fakturaomkostninger på fakturaspesifikasjoner som sendes i posten. Vi gjør oppmerksom på at det er fakturadato som er styrende, ikke inseminasjonstidspunkt.

For de som har trekk via melkeoppkjøret vil fakturaomkostningen beløpe seg til kr 35,-. For resterende kunder vil omkostningen beløpe seg til kr 50,-. Vi gjør oppmerksom på at alle nå kan hente ut sine fakturaspesifikasjoner på Geno Portal, under meny-punktet Min Side (logg deg inn via www.geno.no).

På Min Side/Min profil kan du gi oss tilbakemelding dersom du ikke lenger ønsker å motta fakturaspesifikasjonen i posten. Kunder som ikke har tilgang til portalen kan sende e-post til post@geno.no

Geno 2326 Hamar • Tlf 950 20 600 • Faks: 62 52 06 01 • post@geno.no

Adm.dir:

Sverre Bjørnstad
tlf: 911 25 599

KMM-sjef:

Mari Bjørke
tlf: 907 78 301

Nord:

Hanne Strand
tlf: 995 29 645

Midt:

Odd Rise
tlf: 952 89 374

Vest:

Hans Willy Tuft
tlf: 951 32 570

Sør:

Siv Holt
tlf: 408 97 256

Øst:

Hans Storlien
tlf: 951 74 047

BUSKAP Service-sider

Fjøsinnredning/utstyr

Brunsbys Østre
1735 Varteig
T: 69 12 68 00
F: 69 12 68 01
www.bbagro.no

Postboks 3250, 1402 Ski

T: 64 85 85 00
F: 64 87 21 17

www.delaval.no

ALT DU TRENGER TIL FJØSET

Røiseng Gård, 3519 Hønefoss
T: 32 14 12 39/F: 32 12 41 18

T: 38 11 81 00/F: 38 11 91 30
www.husdyrsystemer.no

REIME AGRI AS
www.reimeagri.no
postagri@reime.no

FORHANDLERE:
A-K Maskiner
FK Rogaland/Agder

INNREDNINGER OG
GJØDSELBEHANDLING

Ønsker du en rubrikk på service-siden?

Send en mail til adapt@online.no med ønske om rubrikk for plassering av firma-logo og adresse. Annonser koster kr 2610 pr år.

www.kikutagri.no
Telefon: 40 00 64 83

Melkeanlegg

Grendaservice AS
Telefon 56 51 09 15

Strangko Tønsberg
Telefon 33 31 76 54

Fjøsutstyr
Telefon 62 36 53 92

Fjøs-systemer Midt Norge
Telefon 72 89 41 00

SAC-Effectiv Nordbye & Co A/S

Listuvn. 8, 1359 Eiksmarka
T: 67 16 79 90/F: 67 16 79 91

Kontor/data

Agro Data AS

T: Vest 70 07 66 67
T: Øst 33 07 19 80

www.agro.no

e-post: post@landbruksdata.no

www.landbruksdata.no

Fôr/fôrbehandling

BESØK OSS PÅ NETT:

www.fk-landbruk.no
www.fkra.no ■ www.fk.no

T: 22 40 07 00

www.norgesfor.no

Godt gjort er bedre enn godt sagt!

T: 51 74 33 00 • www.fiska.no

T: 22 32 37 90/F: 22 32 37 91
www.agrivit.no

Organisasjon/forening/bistand

ANDERSEN, KLEIVEN, FJETLAND & TROSVIK DA

Postboks 1233 Vika, 0110 Oslo
Besøksadresse: Fr. Nansens pl. 3
T: 22 40 38 00/F: 22 40 38 01

www.orwall.no

ADVOKATER FOR LANDBRUKET

www.tyr.no

Postboks 4211 • 2307 Hamar
T: 62 53 82 40/F: 62 53 82 41

Postboks 25, 0051 Oslo
Telefon 03080
www.tine.no • <http://medlem.tine.no>

Kontakt ditt lokale kontor eller
besøk oss på www.gjensidige.no

03100

Bank/finans

Karl Johans gate 45
Pb 1824 Vika • 0123 Oslo
Tlf: 23 00 08 00
Faks: 23 00 08 47/23 00 08 07
info@landkredittbank.no
www.landkredittbank.no

Husdyrrekvisita

Pb 2133, 3103 Tønsberg. T: 33 31 70 00

www.astlandbruk.no

Maskiner/redskap

T: 63 83 90 00 / F: 63 83 35 01
www.hektner.no

BUSKAP er markeds plass for produkter og tjenester til storfebøndene, og annonsørene får respons

- Driftsbygninger/fjøs med utstyr og innredninger
- Gjødelsbehandlingsutstyr
- Produkter for dyrehelse- og velferd
- Forsikring, bank, data og andre tjenester
- Produkter for grasproduksjon
- Gårdsutstyr, forbruksvarer, messer, helse og sikkerhet
- Fôr og fôrbehandling

Er dette ditt marked? Buskap nr 4/09 kommer ut 18.05.09. Bestillingsfrist er 27.04.09.

Gjør en avtale med Aksel H. Belsvik-Karlsen • Tlf.: 33 77 27 17 • E-post: adapt@online.no

Gjødselutstyr

Duun Industrier

7630 Åsen
T: 74 01 59 00
F: 74 01 59 10
www.duun.no

Ole G. & Co AS

Nord Varhaug
Pb.14, 4368 Varhaug
T: 51 43 02 44/F: 51 43 00 48

Agro Bygg & Teknisk AS

Gjødselpumper og gjødselporter
www.agrobygg.no – Tlf 33 06 27 65

Mjølkekvoter

NOKO AS

Tlf: 33 18 98 00
Faks: 33 18 98 01 • 3282 Kvelde
www.melkebors.no

Gjerder

Gjeteren AS

Vi fører alt innen elektriske gjerder og utstyr!

Melkemålere fra Tru-Test.

www.gjeteren.no

Tlf: 67 15 42 42

